

KROK

3

Ročník 8/2011

Kulturní
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

ÚVODNÍK

Úvodník – *Helena Veličková* 1

ROZHOVOR

Zobrazit krásu myšlenky – *Helena Veličková s Janou Jemelkovou* 3

Zámek v Čechách pod Kosířem se dočká zásadní rekonstrukce
– *Miloš Korhoň s Radovanem Raštákem* 9

JUBILEA

Z jednoho pramene s Irenou Šindlářovou – *Bohumír Kolář* 12

Z recitálu Ireny Šindlářové 13

Aktivní sedmdesátiny komeniologa Františka Hýbla
– *Jaroslav Štekbauer* 16

VÝTVARNÁ KULTURA

Trienále umenia knihy Martin 2010 – *Jarmila Kováčová, Jiří Olič* 18

Krásné moravské židle pro celý svět – *Anežka Šimková* 23

INTERKULTURNÍ VZTAHY

Olomoucká multikulturní tradice již od středověku – *Jiří Fiala* 26

Pátrání téměř detektivní – *Ivan Čech* 35

O umění diplomacie: Nesnáze západních diplomatů
v Číně 18. století – *Julia Lovellová* 39

Veduty slezských měst a staré mapy Slezska – *Lubomír Novotný* 44

ETIKA

Nebezpečné milosrdenství – *Karel Plocek* 45

ŘEČ SYMBOLŮ

Podzimní Morana (fejton) – *Helena Veličková* 48

KNIOVNICTVÍ

Ohlédnutí za Knihou v 21. století – *Milada Písková* 50

Unikátní nález aneb Hráčské stopy ve Vědecké knihovně
– *Rostislav Krušínský* 52

DIVADLO

Fráňa Šrámek se vrátil do Olomouce (recenze)
– *Marie Čermáková Obršálová* 55

KNIHY Z REGIONU

Útes – kniha, která se dá číst, vidět a dokonce poslouchat (recenze)
– *Jindřich Garčic* 56

Knihy o moravském baroku ozářila temné století (recenze)
– *Ondřej Jakubec* 58

Otazníky na zlomu epoch (recenze) – *Igor Lisový* 61

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI 63

Na obálce výřez z obrazu Jany Jemelkové: *Letní slunovrat*
(šablonový tisk, ruční papír, 1994)

Celé číslo je ilustrováno obrazem Jany Jemelkové.

KROK • Kulturní revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 8., číslo 3, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědná redaktorka: Mgr. Olga Chmelíčková,
e-mail: olga.chmelickova@vkol.cz

Redakční rada:
PhDr. Renáta Fífková,
e-mail: fífkova@vmo.cz
Mgr. Nela Chládková
e-mail: nela@vkol.cz
RNDr. Lenka Prucková,
e-mail: pruckova@kmo.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. července 2011

Vážení čtenáři,

možná znáte časopis *Proč ne?!*, který občas vychází jako příloha *Hospodářských novin*. Nevím, je-li určen ještě někomu jinému než horním deseti tisícům, ale určitě je jeho záměrem ukázat, na jak vysoký stupeň civilizace a luxusu dnes dosáhnou bohatí lidé v Česku. Nepojednává jen o luxusním zboží, kde cena pánských kalhot neklesne pod 12 tisíc. Je i o luxusních zážitcích, jaké bankéřům a jim podobným zprostředkovávají takzvaní „concierge“, odborníci na hotelový byznys, zábavu ve stylu – cesta do vesmíru, stopování horských goril nebo lístky na předávání Oscarů. Vlastně concierge dbá o management životního stylu, který má ukázat, že klient je velice náročný a na exkluzivních místech se s obyčejnými lidmi nejspíš ani nestýká. Když jede na víkend s dětmi do Říma, concierge mu sestaví itinerář, ve které restauraci luxusně pojmít, kam jít s dětmi, kam jít na večerní koncert. A je stále na telefonu, kdyby se vloudila chybička nebo klient se náležitě nebavil. Protože heslem je výrok jednoho z nich: „Zkrátka bohatý klient si zjedná drahého sluhu, který jeho zábavě dá řád a úroveň podle soudobých českých představ.“

Letní období bývá většinou dobou zážitků. Do ciziny si jezdíme spíš pro ty silnější dojmy, v Česku předpokládáme klidnější dovolené. Volila jsem s manželem kompromis a jeli jsme na poznávací zájezd do Beneluxu. Říkala jsem si – Holandsko, Belgie, Lucembursko, to bude taková mírná dovolená, země to nejsou právě kulturně excentrické, ba spíše nevýrazné, počasí tam bude taky snesitelné. A když nepočítám 478 snímků

v digitální foťáku, opravdu se tam téměř nic mimořádného nestalo.

Ale závěr přece jen korunoval dílo. Přijeli jsme odpoledne do Amsterdamu a průvodce už cestou v autobuse neustále nařikal, že na příští den je vyhlášen Den královny. Jednou ročně královna stanoví podle své úvahy den, kdy se zastaví veškerá doprava a obyvatelé hlavního města mohou na ulicích od rána do půlnoci pít, trsat, pouštět na nárožích megareproduktory. Po grachttech jezdí lodičky přeplněné flámující mládeží s alkoholem a chipsy v rukou, ulice blokují davy tančících, na náměstí se propletají chodci rychlostí 1 metr za minutu a všechny mosty jsou ucpané. Ve stáncích se prodávají kromě pítí rekvizity v národní oranžové barvě. Každý, kdo se účastní oslav, má oranžovou nafukovací královskou korunu na hlavě, případně plastové žezlo a jablko, oranžový věnec z peří na prsou, oranžové triko, bermudy, brýle, čelenku, sandály, vztyčené uši, ocas nebo aspoň oranžový nátěr na tvářích a po těle. Pije se hojně nejen pivo a kořalka, ale i oranžové nápoje, z nichž některé připomínají pomerančovou šťávu, ale rozhodně nejsou určeny dětem.

Průvodce v předtuše nejhorsího organizoval prohlídku všeho podstatného už předešlé odpoledne, protože věděl, že následujícího dne se skrze davy opilců a výstředníků šestnáctičlenná výprava neprodere ani ke královskému paláci, natož do Rijksmuseum. Bylo to opravdu náročné. Architektura v Amsterdamu nedosahovala působů Bruselu, Gentu a Brugg, zato jsme okusili ve velkém nezaměnitelnou atmosféru snad nejkosmopolitnějšího města v Evropě.

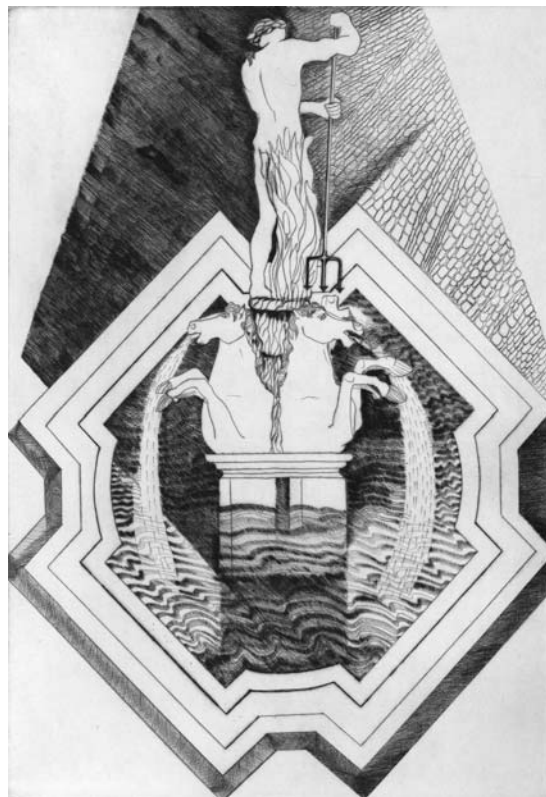
Následující den se jen pár nejvytrvalejších uměnímilovných Čechů prodíralo hlučnými zástupy. Když jsem konečně dorazila do světoznámé galerie, ukázal se však Den královny jako v něčem výhodný – všichni turisté to nejspíš vzdali, takže byla polo-prázdná a poskytovala slevu na vstupném. Dokonce chyběl obvyklý hrozný lid před Rembrandtovou Noční hlídkou, takže bych si na ni mohla skoro sáhnout, kdyby nebylo taktičtější zírat z opačného konce sálu, protože obraz je obrovský a má rafinovanou perspektivu.

Když jsme se s manželem vítězně za několik hodin prodrali zpět k autobusu, teprve jsem si uvědomila mimořádnost amsterdamských obyvatel: Tlačénice tu nebyla pravou tlačénicí. Vůbec nikdo se totiž nestrkal a přes značně povznesenou náladu Holanďané pouštěli každého, kdo neměl na těle oranžové atributy a oslav se neúčastnil. Když si nevšimli, stačilo zaklepat na rameno a se zdvořilým „sorry“ a pousmáním dotyčný ustoupil. Jeden z holandských obrů (převažují zde muži plavovlasí, vysocí a ramenatí, s dlouhými lebkami) dopil několikátou plechovku piva a za trhané chůze v davu přátel plechovku úhledně zavřel, zastavil se a pečlivě, ba něžně ji postavil (ne pohodil!) na silnici, kde se válely veletucty dalších. Teprve pak pokračoval v chůzi.

Město, opilé a tancující, ohlušené oranžovými trubkami, megafony a reprodukovanou muzikou, si udrželo kázeň, slušnost a ohleduplnost vůči pár nezúčastněným. Zkrátka alkohol v Holanďanech neprobudil agresivitu, neurvalost ani animální pudy. Jako by žádné neměli. Myslím, že holandská královna může být na své poddané pyšná. V Amsterdamu jsem pochopila smysl slov „kulturní úroveň“ a „civilizovanost národa“.

V Olomouci každý rok parky zaplní spousty návštěvníků Flory a tlačénice mezi stánky dosahuje někdy až vražedných rozměrů. Jen nespadnout, protože vášniví milovníci květin by nešťastníka snad ušlapali. Možná je to tím, že v jednom stánku vždycky prodávají slivovici...

Helena Veličková

Neptunova kašna v Olomouci (J. Jemelková, 1993)

Zobrazit krásu myšlenky

Rozhovor s Janou Jemelkovou

Dáma, která se nebojí přibývajících let. Silná, laskavá osobnost, spojující přirozenou autoritu s prostotou. Vyslechne druhého a kde může přitakat, souhlasí. Za desetiletí svého uměleckého vývoje pronikla k prastarému poznání, že všechny názory a hodnoty v životě jsou relativní, všechno souvisí se vším a ve zdánlivých maličkostech se zrcadlí struktura celku, třeba i celý vesmír. Vlídny nadhled a pozitivní přístup ke všemu, co život přináší, umění nalézat harmonii tam, kde je zároveň přítomno napětí, to jsou nejsilnější dojmy, které jsem si z návštěvy u Jany Jemelkové odnášela.

Malířka, kreslířka, grafička a ilustrátorka Jana Jemelková zanechává výraznou stopu v Olomouckém kraji i jinde, a přitom je i ve vysokém věku stále tvůrčí. Obrazy a grafiky najdeme ve sbírkách Muzea umění Olomouc, Moravské galerie v Brně, Univerzity Karlovy v Praze, Národní knihovny v Praze, Pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze, Kulturního domu v Adamově, Městské knihovny v Gliwici (Polsko), Museo del Informazione, Comune di Senigallia (Itálie). Její ex libris jsou zastoupeny v řadě domácích a zahraničních veřejných sbírek. Mnozí znají její nedávnou výzdobu zvonů v Brodce u Přerova (z dílny rodiny Dytrychových).

Narodila se 4. 4. 1928 v Praze, kde také vystudovala Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy, obor výtvarná výchova. Jejími učiteli byli Cyril

Bouda, Martin Salcman a Karel Lidický. Když se vdala za Miloslava Jemelku, přestěhovali se i s manželem do olomoucké čtvrti Hodolany. V letech 1961–1983 učila výtvarnou výchovu na Pedagogické fakultě v Olomouci, v roce 1991 vstoupila do Spolku olomouckých výtvarníků. Její samostatné a kolektivní výstavy se pořádaly nejen v Česku, ale i v Holandsku, Francii, Polsku a také v USA. Získala několik cen za pedagogickou, uměleckou a osvětovou činnost.

Co vás přivedlo k malování a kreslení?

Víte, bylo to vlastně nepříliš šťastné soukromí. Můj první manžel zemřel velice mladý – měl 34 let – a já jsem zůstala se třemi dětmi sama. Do-

kud žil a maloval, věnovala jsem se domácnosti a dětem. Pobýval často v plenéru a když večer přinesl hotovou krajinku, jen jsem se na obraz zběžně podívala a okomentovala, co je na ní správně a co by mělo být namalováno přesněji. Byla jsem dost kritická a o umění jsem měla spíš studijní zájem. Když zemřel (lékaři diagnostikovali nádor v páteři), všechno se změnilo. Začal mi velice chybět nejen on sám, ale i jeho umělecký svět. Velice se mi po něm stýskalo a vzpomínka na to, jak umíral, ačkoliv byl mladý a krásný, se mi natrvalo vepsala do duše. A pak jsem si ho začala připomínat jinak – začala jsem malovat jakoby za něj. Proto jsem zpočátku malovala realistické obrazy. Samozřejmě nebyly stejné jako ty jeho, to ani není možné, ale přinášelo mi to radost a sílu do života – jako osamělá matka tří dětí jsem to neměla snadné. Postupně jsem si našla vlastní styl a ještě později jsem našla sama sebe prostřednictvím abstraktnějšího umění.

Váš příběh mi trochu připomíná německo-japonský film Hanami – čas kvetoucích třešní. Odehrálo se v něm něco podobného, jenže obráceně: Dva staří manželé, kterým děti dávno odešly z domu. Muž byl hodně střízlivý, a tak manželka, ač citlivá a s uměleckou duší, omezila vše, co s ním nemohla sdílet. Když náhle zemřela, muž pochopil, že ztratil víc než jen opatrovnici a kuchařku. Z pozůstalosti – dopisů a knížek objevil její vnitřní svět a lásku k japonské kultuře, zejména k tanci butó, který je velmi odu-

V dílně

ševnělý a symbolicky obsažný. Odjel do Japonska, na ulici se sprátelil s osamělou tanečnicí butó a naučil se tento pomalý balet, v němž tanečnice zvláštním způsobem komunikovala se zemřelou matkou. Nakonec podnikl výlet k Fudži, aby tam za úsvitu tančil butó a duchovně se spojil se zemřelou ženou. Podařilo se mu to dokonale, ve filmu se žena zjevila a tančili spolu. Ráno ho našli pod Fudži mrtvého se šťastným výrazem – jeho duchovní dluh manželce byl splacen.

Ale zpět k vašemu osudu – pomýšlela jste na nový sňatek?

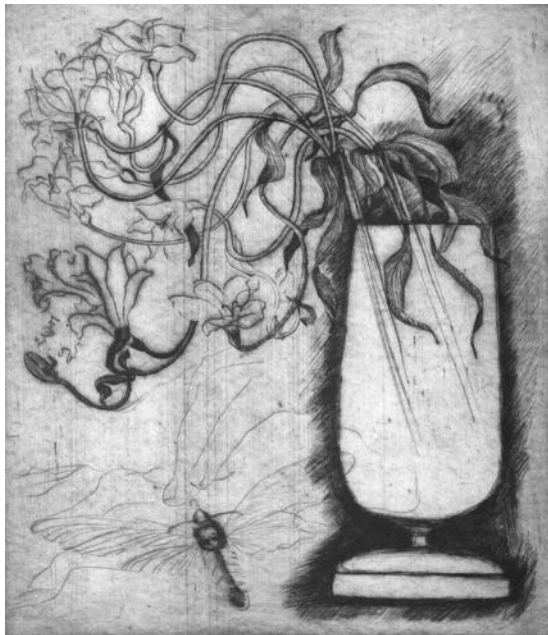
Deset let jsem děti vychovávala sama. Přesto, že jsem hodně tvrdě pracovala, uchovala jsem si pěkný vzhled a muži se kolem mě dost točili. Rozhodla jsem se, že se přece jen znovu vdám. Trvalo

to ale dost dlouho – Bohumil Teplý mě požádal o ruku v roce 1983. Souhlasila jsem.

Jste z Prahy, jak jste si zvykala na život v nevelké Olomouci?

Dětství a mládí jsem prožila v Čechách, ale podmínky jsem nikdy neměla lehké. Asi proto jsem se dobře přizpůsobila životu v malém domku v olomouckých Hodolanech, který jsme od 50. let obývali se starou paní Jemelkovou, maminkou mého prvního manžela. Byla nesmírně hodná, ovšem domek byl malý a velice skromný. Spali jsme dva na jedné posteli, neměli jsme koupelnu,

Kytice se smrtíhlavem, 1972

suchý záchod byl na dvorku. Hodně jsem se tu však stýkala s lidmi a také jsem žila v blízkosti přírody, což bylo pro mě důležité. Moje výtvarná činnost začala doopravdy až na Moravě. Nacházela jsem ve všedních věcech krásu, v detailech jsem nacházela celek. Lístek ze stromu, květ, ptačí pírkó – viděla jsem v nich určitý smysl, později abstraktní strukturu. A pokud jde o město Olomouc, to se mi vždycky velmi líbilo, má silného genia loci.

Kde všude hledáte inspiraci?

V přírodě, životě, v hudbě, architektuře, ve výtvarném umění. V lidových dřevorezách jsem obdivovala přísně trojúhelníkovou kompozici, která se promítla do mých grafických Piet (1985). Hudbu a rytmus jsem prožívala silně, vždyť jsem celý život hrála na klavír – melodii a rytmus jsem pak „zhmotnila“ v řadách obrazů (Hudební motivy, 1965) i tisků (V mlhách, 1987), v poslední době i v grafice (Bach, Mozart, Martinů atd.). Ve výtvarném díle vnímám barevnou harmonii a členitost, vlastně je to vizuální podoba slyšeného, obraz se dá číst jako netradiční notový záznam.

Zrovna tak jsem se inspirovala divadlem a literaturou. Ale myslím, že to pravé východisko mojí tvorby je město Olomouc, přesněji ulice, náměstí, kašny, domy, kostely. Je to živý organismus. To, jak jsou uspořádána volná prostranství, strohost i objemnost domů, okna, z kterých lidé pozorují život. Ráno do domů a zahrad vrhne ostré stíny, večer je utápí v příšeří. Reliéfy fasád jsou přes den jako živé, v pohybu. Důvěrně znám věže olomouckých chrámů a kostelů – kopuli sv. Mořice a sv. Michala, špičaté hroty sv. Václava. A mezi tím všude jsou lidé. Náhodná skvrna na zdi v úzké uličce se podobá mraku nebo ostrůvku jarního

sněhu. A staletá dlažba má cosi společného se stěnou kamenolomu.

Vaše obrazy evokují celost – všechno je jedním, v detailu je celek.

Podle mého názoru přirozený i uměle vytvářený svět (město, věda, technika, filozofie, umění) tvoří jednotu. Přírodní útvary i lidmi vytvořené věci vnímám jako součást vyššího řádu, který nedovedu popsat slovy, ale můžu ho parafrázovat tím, že vytvořím názornou metaforu, obraz.

Je to jakýsi tichý rozhovor s čímsi vyšším o smyslu věcí. A nejde mi o formu, nebo alespoň ne přednostně. Naopak vyjadřuji jen to, co bylo nebo je součástí mého života.

Kdy dáváte přednost barevnému obrazu a kdy černobílé grafice?

Jde mi vždycky o co nejpřesnější vyslovení toho, co vnímám. V umění jde vždycky o osobní transformaci skutečnosti. A nestačí mi držet se zažitých způsobů transformace, musím i experimentovat, zkusit netradiční a méně obvyklé výrazové prostředky. Proto používám různé techniky – kresby, grafiky, monotypy, frotáže, šablonové tisky. Obměňuji stejná a podobná témata, zkouším nové nápady ohledně formy a techniky. Často pracuji s abstraktními tvary. Jenže ty čtverce, kruhy a trojúhelníky nepocházejí z geometrie ani z matematických představ, nýbrž z blízké skutečnosti, z osobního prožitku. Například čtverec z cyklu *Opuštěné jeviště* (1982/83) jsem našla přímo v Olomouci při neočekávaném pohledu z Erbovního sálu dolů na staré hradby, kde se objevil půdorys opuštěného jeviště letního kina. Prázdný půdorys, řady stupňovitých sedadel na te-

Jevišťe, olej, 1989

rasách. Tehdy mě napadlo: *Dějiště – jeviště bez života.*

Jaký smysl přikládáte umění? Co je na něm pro člověka podstatné?

Výtvarné umění stejně jako každé jiné usiluje o poznání. Nemůže však nikdy přinést plné poznání, pouze k němu ukazuje cestu. Navíc pro člověka

žádná odpověď není konečná. Nemůže být, protože my sami jsme součástí každé otázky i odpovědi. Každé téma je proto mnoho-
významové a tím i nevyčerpatelné. Osobní
výklady nemají konce.

Mě osobně více než zobrazení celku nebo
nějakého panoramatu zajímá subjektivně
spíš detail, vybraná část celku. Každý námět
je svým způsobem jedinečný a žádá i jedi-
nečnost provedení. Vtip je v tom, že právě
v jedinečnosti lze hledat obecnou podstatu
věcí a událostí, něco jako společný rytmus
nebo melodii. Asi proto v poslední době
zpracovávám zvláště ráda hudební motivy.

Věřím tomu, že každý zobrazený detail
má srozumitelný obsah. Snažím se ho tam
nejen najít, ale i vyjádřit. A myslím, že pokud
má náš svět smysl, pak tento smysl musí být
patrný všude – i v tom malém detailu.

*Vaše cesta vedla od konkrétního umění
k abstraktnímu.*

To byl postupný proces a vedla mě
k němu hudba. Od mládí hraju na klavír,
tak hudbě rozumím, co říká. Třeba v hu-
debních motivech, tam je to jasné. Tam ani
nemůžete s realitou počítat. Hudební motiv
nekonkretizuje žádný les nebo hrad. Je ryze
abstraktní, důležitý je však citový vztah. Když
jsem začala tíhnout k abstrakci, vycházela
jsem zase z přirozených a přírodních moti-
vů. Ty sice byly konkrétní, ale obsahovaly
myšlenku. Abstraktní obraz zjednodušuje,
co je vidět, a myšlenku zvýrazňuje. Vlastně
námět uchopíte, zmocníte se ho jakoby ze-
vnitř. Jdete do hloubky, je to niternější a kon-

Podzimní květy

templativnější poloha, s kterou pracujete. Třeba Křídla, která jsem několikrát zachytila suchou jehlou: Zachycují proměnlivost letících oblak, křivku ptačího letu, ale i proměny času, je v nich i klid, ticho a okamžité zastavení jako v meditaci, když člověka zasáhne dobrý hlas. Odkud se bere? Přinášejí ho na svých křídlech ptáci nebo andělé?

Co vaši žáci? Jaké jste měla metody učení?

To víte, že žáků bylo hodně, vždyť jsem na Pedagogické fakultě učila 22 let! Spoustu studentů výtvarné výchovy si ještě pamatuji, někdy mě však potkávají a hlásí se ke mně žáci, na které si nevzpomínám, což je sice potěšující, ale trochu legrační.

Jako učitelka jsem byla ovlivněna metodami, jaké jsem sama zažila při studiích v Praze. Nesnažila jsem se ani tolik nacpat do studentů vědomosti, myslela jsem spíš na to, aby přemýšleli. Zapojovala jsem je do práce s teorií tak, že jsem je nechala mluvit, poslouchala, co říkají, a na to reagovala.

Asi jste zvědavá na metody mých učitelů. Cyril Bouda vyučoval kresbu. Byl to velice elegantní pán především v duchovním smyslu a byl velmi oblíben. Když jsme kreslili podle modelu, netrval na tom, že to musíme nakreslit tak a ne jinak, na rozdíl od některých asistentů nebyl diktátor, ale dával nám volnost.

Martin Salcman nás učil malbu. Hodně se věnoval francouzskému malířství a podle toho učil. S ním jsme velice dobře poznali Cézanna a malíře podobného ražení. Salcman byl k našim výtvorům kritický, ale své poznámky formuloval slušně. Jeho asistenti byli tvrdší.

Sochař Karel Lidický byl veselý člověk, ale zá-

roveň hodně naučil. Jak modelovat – ruku, pěst, hlavu až nakonec. Byl tak dobrý učitel, že jeho znalosti ještě teď používám ke korekci manžellových sochařských děl. Od Lidického například vím, že celková podoba hlavy modelované osoby spočívá v páteři a navázání hlavy na páteř – charakter člověka se vystihne, když vystihnete anatomicky, jak má nasazenou hlavu. To, jaký má úsměv, dolíčky nebo vrásky, není tak výstižné. Profesor Lidický vždycky řekl: „Je hezká? To neznamená vůbec nic. Dívejte se na posazení hlavy.“ Můžete si toho všimnout třeba v televizi, jak každý má hlavu posazenou jinak. Například má rovná záda a pak hlava posazená šikmo.

Líbila se vám výstava Olomoucké baroko?

Byli jsme v muzeu oba s manželem, který si pořád něco prohlížel a zaznamenával, výstava byla opravdu pěkná. Obdivovala jsem barokní skulptury, jak jsou bohaté tvarem i duchem. My jsme zažili sochařství socialismu, kdy sochy byly takové schematické, bez myšlenky, upjaté, ztuhlé. Barokní sochy jsou zajímavé ze všech stran, jejich pohyb se promítá i do detailů, jako jsou ruce nebo ústa. Přiznám se, že mě zajímaly na výstavě víc sochy než ty obrazy. Teď už dělám abstraktní obrazy, tak mě ten realismus tak nepoutá, jako v tom sochařství. V baroku to byl realismus, ale ne takový, na jaký jsme zvyklí, a to mě velice zaujalo. Vlastně skrze hmotu vyjadřovali ducha, tak jako to dnes dělá abstraktní umění. Jenom forma byla úplně jiná.

Přeji vám ještě mnoho krásných tvůrčích let a děkuji za rozhovor.

Helena Veličková

Zámek v Čechách pod Kosířem se dočká zásadní rekonstrukce

Jednou z nejpozoruhodnějších památek Olomouckého kraje je zámek v Čechách pod Kosířem s unikátním anglickým parkem. Někdejší sídlo rodu Silva Taroucca bohužel není v ideální kondici, donedávna zde sídlil dětský domov se speciální školou, který byl před několika lety přestěhován do Prostějova, a teď objekt pomalu chátrá. Změna k lepšímu je ovšem na dohled. Areál má už tři roky nového vlastníka, Olomoucký kraj, a ten zde plánuje provést rozsáhlou rekonstrukci. Na podrobnosti jsem se zeptal náměstka hejtmana Olomouckého kraje pro kulturu Radovana Rašťáka.

Pane náměstku, proč se Olomoucký kraj rozhodl převzít zámek v Čechách pod Kosířem od státu a jaké s ním má záměry?

Olomoucký kraj zažádal o převod objektu do svého majetku především ve snaze zachránit tuto významnou kulturní památku před další devastací, využít ji k obohacení kulturního života v regionu a ke zvýšení jeho atraktivity pro cestovní ruch. Vlastníkem areálu jsme se stali v roce 2008 a součástí smlouvy je i vymezený způsob využití celého areálu, například vytvoření muzejních

a výstavních expozic, pořádání výchovně vzdělávacích programů a volnočasových aktivit se zaměřením na přírodní vědy, historii, hudbu, lidovou kulturu a tradice, dále využití parku k badatelským a vzdělávacím účelům a také k odpočinku širší veřejnosti. Dále je součástí této smlouvy závazek Olomouckého kraje nepřenechat areál k jinému komerčnímu využití třetím osobám v rozporu se studií. Správa areálu byla svěřena Vlastivědnému muzeu v Olomouci.

Radovan Rašťák

Co už Olomoucký kraj pro záchranu zámku udělal?

Byla provedena základní údržba objektu zámku, například odstranění dlouhodobě neřešených závad, pravidelně je zajišťována kvalifikovaná údržba parku včetně nově provedené úpravy cest. Došlo k oživení areálu a jeho začlenění do kulturního života regionu i ve spolupráci s jinými subjekty a byl také realizován podrobný stavebně historický průzkum.

Jaké zákroky zámek čekají v nejbližším období?

Na opravu zámku jsou do konce roku 2011 plánovány investice ve výši 15 milionů korun. Předpokládáme, že dva

miliony budou vynaloženy na opravu venkovního schodiště, které spojuje zámek s parkem, jeden pak na opravu unikátní zámecké oranžerie z roku 1853. Dvanáctimilionová investice se týká oprav druhého nadzemního podlaží jižního křídla zámku, kde bude zřízena nová elektroinstalace, zabezpečovací systém a současně proběhne oprava dřevěných prvků v interiérech, především dveří a podlah. Stavební úpravy začnou v té části zámku, ve které se nyní nachází expozice Muzea Prostějovska, proto bude zámek od října uzavřen. V příštím roce zde bude otevřena nová zámecká expozice věnovaná rodu Silva Taroucců a Josefu Mánesovi a postupně také dojde k zahájení prací, souvisejících s vytvořením archeologické expozice,

vává projekt. Restaurace s hotelem jsou součástí studie, konkrétní řešení ale ještě na stole není. Někaké občerstvovací zařízení v zámku bude určitě, protože počítáme, že se tady bude konat hodně akcí. Teď jde jen o rozsah, jestli to bude vyložene restaurace nebo jen něco menšího na občerstvení návštěvníků.

Možná ještě vzácnější než samotný zámek je zámecký park s množstvím exotických dřevin, momentálně nepřístupnou rozhlednou a oranžerií. I ta je zavřená, čeká tedy nějaká obnova i park a zpřístupní se i tyto drobnější objekty veřejnosti?

Samozřejmě máme zpracovanou i studii revitalizace parku včetně drobných staveb. První

badatelný a archeologických depozitářů, které budou umístěny v přízemí pod expozicemi.

Zpracovaná studie na revitalizaci areálu navrhuje zřízení restaurace a ubytovacích kapacit. Znamená to, že se část zámku přemění v hotel?

To se velmi reálně zvažuje, pořád to máme v plánu, ale momentálně to ještě není na pořadu dne. Rekonstrukci budeme dělat po etapách, teď jsme ve fázi opravy prvního patra a na další zásahy se teprve zpracovává projekt.

jsou na řadě chodníky a do budoucna se počítá s rozšířením průhledů, které tam dříve byly. Teď je park dost zarostlý, rozhledna ani není vidět, takže i kdyby se na ni vystoupilo, moc by z ní vidět nebylo. Oranžerie je v havarijním stavu, zmíněný milion korun pokryje pouze základní udržovací práce, ale do budoucna se počítá, že se také obnoví a bude v ní zřejmě nějaké občerstvovací zařízení.

Podle dostupných informací by se náklady na rekonstrukci mohly vyšplhat ke 260 milionům korun. Z jakých zdrojů budete tak rozsáhlou investici financovat?

Původně jsme předpokládali, že část finančních prostředků na obnovu areálu získáme z evropských dotací, švýcarských či norských fondů, což se zatím nepodařilo. Pokud nebude nalezen vhodný dotační titul, bude akce obnovy realizována z peněz kraje, tato realizace ale bude postupná a časově náročnější. V tuto chvíli už máme zažádáno o dotaci na park z Operačního programu Životní prostředí.

Lze v tuto chvíli odhadnout, kdy bude celý areál kompletně opravený?

To si netroufám úplně říci, ve smlouvě o převodu mezi Olomouckým krajem a státem si stát vymínil, že vše musí být realizováno do roku 2014. Všechno bude záviset na finančních prostředcích, pokud se podaří získat nějaký rozsáhlejší grant, můžeme to stihnout, jinak se pochopitelně může stát, že toho ideálního top stavu dosáhneme o něco později. To bych ale neviděl jako úplně zásadní. Hlavní je, že všechny kroky, které v současné době konáme a připravujeme, povedou ke zvýšení atraktivity zámku a parku pro návštěvníky z blízkého i širokého okolí.

Za rozhovor děkuje Miloš Korhoň

Z jednoho pramene s Irenou Šindlářovou

Bohumír Kolář

Své životní jubileum připomněla olomoucká publicistka a literátka Irena Šindlářová ve spolupráci s Literárním klubem Olomouc ve středu 25. května v Besedním sále Muzea umění autorským pořadem ze své příležitostné poezie. Nebyl to večer sebezpytné rekapitulace, ale přátelské posezení, do něhož se promítlo mnohaleté úsilí autorky o vyrovnání se s reálným světem, životem, ideály i pochybami. Ani při této příležitosti Irena Šindlářová neklopýtla o světa se zmocňující představu vlastní velikosti a suverenity. V tomto duchu vyzněla i vstupní promluva PhDr. Heleny Veličkové, jež formou kultivované synopse promluvila o autorčiných životních postojích a prioritách.

Samotná náplň jubilejního večera spočívala v prezentaci jubilentčiny poezie. Rozvolněný rým s využitím kvalitních rýmů nebyl svazující, což se projevilo v obsahové jasnosti, i když nešlo o tvorbu s narativními prvky, ale o poezii soustředěnou na city a zřetelná a obecně respektovaná mementa ústící do harmonické existence. Prezentovaný konvolut básní nepřesáhl únosnou míru, čehož bylo dosaženo vazbou každé básně na vizuální prezentaci obrazové paralely, nejednou vytvořené jako „duchovní“ ohlas textu. Poté následovala skladba či píseň, jimiž byl daný námět vygradován. Trojí umělecké vyjádření téhož uměleckého východiska nemohlo být založeno na „náhodě“, ale bylo podmíněno náročnou koncepcí. Odpovědné soustředění na přípravu se v kvalitě večera ve všech směrech projevilo.

V této informaci není možno opomenout realizátory náročného představení. Interpretem poezie byl amatérský herec z Přerova Slavomír Odložil, zkušený recitátor a citlivý tvůrce řady charakterních rolí. Obrazy Renaty Charouskové promítal jubilentčin syn Michael, skladby a písně byly dílem tria, které vytvořili Milan Bátor, skladatel a hudební pedagog, klavíristka Helena Vichová a kytarista Tomáš Pěla. Hudební vstupy patřily k umělecky nejčistším projevům, připraveným k poctě autorky.

V závěru večera vystoupila jubilantka jednak s upřímným poděkováním za zájem přátel o její tvorbu, za velkou účast a pozornost a samozřejmě i za srdečná přání, která ji potěšila. Jubilejní večer Ireny Šindlářové zůstane v paměti Olomoučanů jako jeden z nejpozoruhodnějších projektů Literárního klubu Olomouc v roce 2011.

Z recitálu Ireny Šindlářové

Nebeské hodiny

Tolik toužíš po klidu,
že síla té touhy tě zneklidňuje,
tolik toužíš po svobodě,
že síla té touhy tě svazuje,
tolik toužíš po poznání,
že síla té touhy tě ohlupuje.
Ve víru času pak zapomínáš na to,
proč tu jsi a kudy máš jít.
Ve víru času se potápíš
ve vlnách nutností a slibů.
Ve víru času promeškáš to,
co na tebe dlouho čekalo.
Ve víru času se tak rychle točíš,
že všechno podstatné vidíš rozmazaně.
Ve víru času vzýváš sám sebe
a potom marně žádáš Boha o pomoc.
Rafičky nebeských hodin
se však pohybují v rytmu
čtrnácti tichých zastavení
při pozemské cestě na Golgotu.

Obehraná deska

Člověk je tím, kdo si vybírá.
Život pak tím, co si vybral,
když lehkost možného bytí
přerušil gong rozhodnutí.
Je to tatáž obehraná deska
den za dnem, sen za snem,
krok za krokem, slza pod okem.

Malé věci na piedestalu chuti
v životě se bojíme jen smrti
Příliš lpíme na světě,
a tak mnohdy žijeme
velkým stylem malého člověka
a jen proto, abychom měli o čem mluvit.
Je to stále tatáž obehraná deska,
kterou můžeme vyměnit,
až zjistíme, že ze všech faktů
jsou nejdůležitější pocity.
Skutečnost totiž nikdy
nedosáhne temene našich představ.
A my dostaneme jen to,
co skutečně potřebujeme.
Ne to, co chceme.

*Renata
Charousková:
Obehraná deska*

Vyznání stromu

Slyším vedle sebe tvůj dech
a hukot lásky, tající spěch,
slyším hluboké hlasy starých kamenů,
výkřiky nadšení nových pramenů.

Stojím ti po boku a slyším tvůj dech,
v něm rytmus lásky, tající spěch,
bručivé hlasy zatrpklých kamenů,
nadšené hola! jarních pramenů.

Řinou se slova vetešníkem půjčená,
vzdechy se tříští o hluchá ramena,
slyším, jak ze rtů sálá smích
a tlukot srdcí vyhaslých.

Vidím tváře jak žářem popraskané cesty,
křečovitě Nic a Moc svírající prsty,
vidím neomylné ostří Damoklova meče,
když člověk couvá sám před sebou vkleče.
Vidím, jak hvězdy padají pro jedno přání,
co šeptá ten, co lásku marně shání.

Slyším, jak tolik se toho řeklo a tolik toho zapomnělo,
vidím, jak tolik slz tudy teklo a tolikrát nebe potemnělo,
slyším, jak tolik se toho mlčelo a tolik se všeho všemu smálo
a vidím, jak tolik se tomu nechtělo a tolikrát bylo lásky málo.

Nevědomost staví most odnikud nikam.
Chtějí mne porazit. Jsem strom a vzlykám...

Svatý grál

Kdosi mi řekl,
abych se všemu jen smál,
abych šel pořád dál a dál...

Přesto, že právě tam
se krkavci slétají k hostině,
zuby mořských vln se zakusují do země
a vichřice rozmetá svět do tří stran.
Přesto, že právě tam
se člověk klaní zlatému praseti,
hloupost se snoubí s vítězstvím
ve válkách, v nichž se ztrácejí lidé.
Přesto, že právě tam
se hlasitě otevírají ústa,
z nichž čouhají jen ocásky mrtvých slov
a pravda je zahanbena silou
vycházející z ropných pramenů.
Přesto, že právě tam
se slušnost obléká do nahoty,
krása je tesána kladivem
a láska klonována z kamene.
Přesto, že právě tam
se zající bojí žít na loukách,
ryby v řekách, ptáci v oblacích
a člověk se bojí hlasu svého srdce.

Kdosi mi řekl,
abych se tomu všemu smál
abych šel stále dál a dál
hledat svatý grál.

Myšlenkový Babylon

Původní myšlenka byla jen jedna.
Myšlenka na stvoření světa.
Od těch dob se vše jen opakuje.

Původně byla láska posvátná.
Od těch dob se milujeme
jeden přes druhého.

Původně byla víra jedinečná.
Od těch dob věříme kdečemu
a kdekomu.

Původně měl člověk šestý smysl,
kterým rozeznal dobré od zlého,
kterým cítil jemné světy,
kterým naslouchal pulsů Země,
který ho varoval před nebezpečím.

Od těch dob se náboženstvím
lidského mozku stala logika
a králem pocitů rozum.
Od těch dob začínáme
budovat myšlenkový Babylon,
kterému hrozí zánik
pouhým mávnutím motýlích křídel.

Původní myšlenka byla jen jedna.
Myšlenka na stvoření světa.

Kohoutí čas

Koukám pohledem probuzeného spáče
a nenacházím milosrdný ventil slov,
místo tváře mám propast
a ve vlasech ztracené doteky snů.
Tehdy se ozve zakokrhání
ohnivého kohouta uprostřed vod.
Koukám zrakem orla kořistníka
a stávám se sám sobě nutností,
řídím se zákonem vykácené džungle
a srdce mi běsní v kazajce svědomí.
Tehdy se ozve zakokrhání
ohnivého kohouta uprostřed vod.
Koukám se dětskýma očima
a vidím, že žádný pád není tak hluboko,
aby duše ztratila křídla.
Tehdy se ozve píseň skřivana
o tom, že každý paprsek
má smysl jen tehdy,
je-li s ostatními paprsky
utvářen ve světlo.

*Renata
Charousková:
Kohoutí čas*

Aktivní sedmdesátiny komeniologa Františka Hýbla

Jaroslav Štekbauer

10. června 2011 oslavil významné životní jubileum PhDr. František Hýbl. Tento vzácný člověk se ve svém životě mimo jiné věnoval hlavně osobnosti J. A. Komenského. Jeho více jak padesátileté shromažďování dokumentů a fotografií přináší obdivuhodné výsledky nejen odborníkům, ale mají význam i pro současnou českou společnost. Základem bylo jeho čtyřicetileté působení v Přerovském muzeu.

František Hýbl je komeniolog světového formátu. Zúčastnil se nespočetných komeniologických konferencí u nás i v zahraničí, obdržel spoustu ocenění, má přátele po celém světě od Ameriky přes Evropu až po Japonsko.

Františku, využívám této příležitosti v kulturní revue KROK, abych vyslovil vděčnost osudu, že jsem tě poznal za svého působení místostarosty ve Fulneku. Naše přátelství vzniklo nepřímým prostřednictvím učitele národů J. A. Komenského. Díky za to, že jsi v nás probudil pozapomenu-tou skutečnost, že učitel národů J. A. Komenský žil a tvořil v letech 1618–1621 ve Fulneku. Díky tvým myšlenkám proběhla v letech 2009–2010 řada výstav a přednášek ve Fulneku na téma J. A. Komenský. Výsledkem těchto aktivit jsou dvě hmatatelná díla: kniha Pocta města Fulne-

ku J. A. Komenskému a připravované odhalení bronzové sochy Komenského od akademického sochaře Igora Kitzbergera.

Františku, věřím, že máš připraveny další projekty, kterými nás všechny mile překvapíš.

Jubilantovi přejeme z celého srdce pevně zdraví, hodně síly a nápadů do další tvůrčí práce, osobní pohodu.

Františku, vzhlížím k tobě s úctou a láskou.

Tvůj přítel Jaroslav Štekbauer,
bývalý místostarosta Fulneku
a současný krajský zastupitel

Biografická poznámka

PhDr. František Hýbl je emeritní ředitel Muzea Komenského v Přerově. Narodil se 10. června 1941 v Citově (okres Přerov), absolvoval olomoucký Pedagogický institut (čeština-dějepis) a Filozofickou fakultu Univerzity Palackého (jednooborovou pedagogiku). Pět roků vyučoval na olomouckých školách a v Litovli, od prosince 1969 pracoval v přerovském muzeu, v letech 1992-2008 jako jeho ředitel. Rigorózní zkoušky s úspěchem složil roku 1983 na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

V průběhu let se odborně specializoval na metodiku výuky dějepisu, dějiny českého školství a jeho učitelstva, Jednotu českých i moravských bratří, včetně jejich vůdčích osobností, dějiny umění, národopis, archeologii, vlastivědu a odsun Němců z Československa po roce 1945. K těmto jednotlivým oblastem napsal řadu studií a článků v našich i zahraničních časopisech a sbornících. Spolupodílel se na výstavách v České a Slovenské republice, ve Francii, v Itálii, Německu, Nizozemí, Polsku, Rakousku, Ukrajině a Jižní Koreji. Redigoval řadu komeniologických, pedagogicko-historických knih a sborníků i národopisných knih. Je realizátorem expozicí jedenácti dobových tříd v České, Polské a Slovenské republice i na Ukrajině.

V současné době je František Hýbl členem vědecké rady Pedagogického muzea J. A. Komen-

ského v Praze, v uherskobrodském Muzeu J. A. Komenského působí v redakční radě časopisu *Studia Comeniana et historica* i v nákupní sbírkové komisi této muzejní instituce. Ve Fulneku spolupracuje s tamním občanským sdružením Comenius Fulnek a Muzeem Novojičínka v Novém Jičíně. V Praze je členem Vydavatelské rady spisů Jana Amose Komenského Akademie věd České republiky a dlouhou dobu byl ve výboru Unie Comenius.

Podílel se jako odborný poradce a současně i komentátor na tvorbě slovenského dokumentárního filmu *Noc na Švédskom vale*. Poskytl veškeré známé archivní materiály k danému tématu. Tento film byl vyhodnocen na Slovensku jako nejlepší dokument roku 2007. Slovenská televize obdržela za uvedený snímek v roce 2008 nejvyšší cenu IGRICA. František Hýbl byl iniciátorem postavení pomníčku zavražděným karpatským Němcům na přerovském hřbitově. Je rovněž autorem čtyřicetistránkové publikace o tomto hrůzném činu. Spolupodílel se i na dalších filmech, např. *Mistři ohně a kovu*, *Největší Čech (J. A. Komenský)*, *Tragédie na Švédských šancích* a *72 jmen české historie – J. A. Komenský*.

Heslo s jeho jménem se nachází v Lexikonu současných českých historiků (Historický ústav AV ČR, Praha 1999, s. 107) a ve Slovníku pedagogů Miroslava Cípra (M. Cipro, Praha 2000, s. 213).

Trienále umenia knihy Martin 2010

Jarmila Kováčová, Jiří Olič

Koncom minulého a začiatkom tohto roku sa výstavné priestory Turčianskej galérie v Martine premenili na festival konfrontácie tvorby knihy jako výtvarného objektu a konceptu. Nový výstavný projekt s názvom Trienále umenia knihy Martin 2010 upriamil pozornosť na súčasné trendy príťažlivého fenoménu tzv. autorskej knihy v priestore krajín V4. Na výstave sa predstavilo spolu 62 autorov z Maďarska, Poľska, Čiech a zo Slovenska s viac ako 100 dielami. Projekt je voľným pokračovaním medzinárodného súťažného projektu Bienále knižného umenia. Projekt podporilo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a Višehradský fond.

Partneri projektu:

Muzeum umění Olomouc, Česká republika – Gina

Renotière, kunsthistorička a kurátorka zbierok autorskej knihy Muzea umění v Olomouci

Muzeum Książki Artystycznej, Lodź, Poľsko – Jadwiga Tryzno, spolupráca Alicja Slowikowska, predsedkyňa Zväzu poľských tvorcov autorskej knihy, výtvarníčka

Magyar Képzőművészeti egyetem, Budapešť, Maďarsko – Lengyel András, vysokoškolský pedagóg, Spoločnosť maďarských autorov výtvarnej knihy, výtvarník

Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava, Slovenská republika – Ľuboslav Paľo, vysokoškolský pedagóg, ilustrátor

Kurátori výstavy: Jiří Olič, Jarmila Kováčová

Na úvod

dovoľte trochu faktografických poznámok siahajúcich do nedávnej histórie hľadania súčasnej podoby medzinárodného výstavného projektu Trienále umenia knihy. Pred viac ako 15 rokmi Turčianska galéria v Martine zozbierala argumenty pre galerijnú prezentáciu príťažlivého fenoménu knihy, ktorý je od svojho vzniku trvalým zdrojom informácií, ale aj predmetom kreatívnych premien jej vizuálnej stránky. V pôvodnej koncepcii ambiciózneho projektu sa kniha ocitla ako mnoho-rozmerný výtvarný fenomén. A nielen to. Projekt predstavoval v medzinárodnom kontexte tvorbu knižných ilustrátorov, dizajnérov, typografov, bibliofilii, autorských a experimentálnych kníh, včítane objektov, teda celého komplexu názorov a prístupov k spracovaniu témy. To všetko v medzinárodnom kontexte. Vzhľadom na náročnosť postavenej koncepcie a najmä šírku problematiky, ktorú koncepcia definovala, a napokon aj reálne pochybnosti o udržateľnosti projektu známeho pod značkou Bienále knižného umenia ho na prelome tisícročia vedenie galérie nechalo po krátkej existencii uspať (5 realizovaných ročníkov BKU). Dôvodov pre toto nepopulárne rozhodnutie bolo viac, ale napriek nepriaznivým okolnostiam sme sa v priebehu nasledujúcich rokov permanentne zaoberali myšlienkou bienále oživiť a inovovať do súčasnej podoby. Náš záujem o novú podobu prehliadky knihy ako výtvarného artefaktu sme deklarovali aj v neformálnych diskusiách s teoretikmi i samotnými výtvarníkmi. V priebehu nie-

koľkých rokov sa toto úsilie zúročilo v novej koncepcii, ktorá vymedzila predmet nášho profesionálneho záujmu a predstavila knihu ako zdroj inšpirácie a zároveň predmet výtvarných premien, ktorý má opodstatnenie predovšetkým vo voľnej tvorbe v podobe originálu, ale nebráni sa ani knižným multiplikátom, kde sa pod vznik strojovo rozmnoženého knižného

artefaktu podpíše jeden autor. Primárne je pre naše plány zaujímavý nielen originálny výtvarný koncept, ale rovnako aj jeho profesionálna realizácia. Výber formálnych nástrojov, jazykov či názorových prúdení pritom nehrá tak dôležitú rolu. Z pochopiteľných dôvodov by sme radi dali priestor pre prezentáciu fenoménu autorskej knihy, ktorá bude chcieť obsiahnuť čo najviac modelov a postupov odrážajúcich postmoderné myslenie, príznačné pre súčasné voľné umenie. Chceme predstaviť isté špecifiká a spoločné znaky zúčastnených národných kolekcii, kde sa stretávajú a vzájomne inšpirujú rôzne tvorivé prístupy k autorskej knihe. Turčianska galéria v Martine predstaveným projektom otvára dvere do ďalších dimenzií danej problematiky. Umenie knihy je príležitosťou pre tvorivé konfrontácie, diskusné fóra, platformou pre prieskum a akvizíciu knižných artefaktov z kategórie autorských kníh a pre zbierkový program galérie.

Jarmila Kováčová

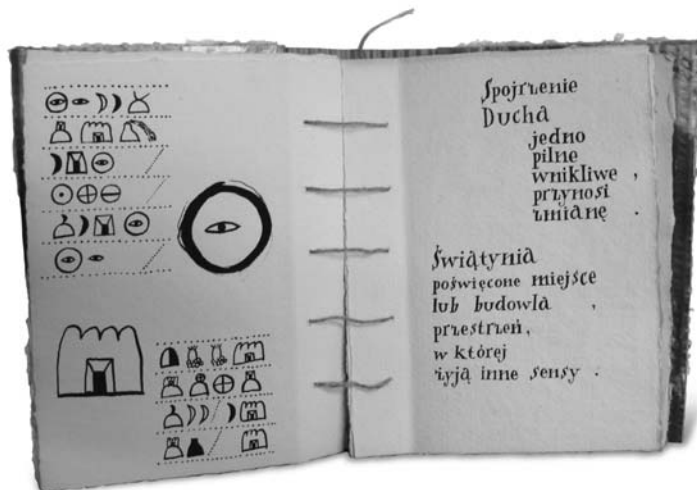
Quo vadis neboli Malý průvodce výstavou

Hned na úvod budiž připomenuta velká míra tolerance nezbytné k uskutečnění projektu Triennale, které sice mělo v názvu Umění knihy, ale hned od počátku bylo spíše uměním, jak svěst množství dialektů výtvarné řeči pod jednu střechu a posléze vybrat to, co je typicky současné a zároveň má v sobě příslib nadčasovosti. Vymezení se na umělce zemí Visegrádské čtyřky sice zúžilo výběr, ale zdůraznilo opět onen fenomén střeoevropského prostoru a duchovní příbuznosti, která od nepaměti přesahovala hranice území a států.

Jmenoslov umělců, které výstava představuje, je navzdory všem vymezením a redukcím takřka-jíc dílem kolektivním: je dostatečný, aby ozřejmil souvislosti a dokumentoval, jaký význam má pro současného umělce kniha. Můj výběr autorů byl subjektivní podobně jako tento text, někde v pozadí ovšem stále byly přítomny myšlenky na onen znepokojující stav současného výtvarného myšlení, které nejenže nepociťuje potřebu zhmotnění v „umění knihy“, ale ani v jakémkoliv

materializovaném díle. Přitom bylo zřejmé, že Trienále bylo orientované právě na umění knihy nejsoučasnější, na její experimentální podoby a tedy na současnost vskutku signifikantní. Nepochybuji o tom, že „umění knihy“ je dialogické již svým titulem a stejně tak svými pracemi. Prezentována je tedy kniha „tradiční“, předmět sloužící k listování, prohlížení a na posledním místě také ke čtení. Nebylo možné opomenout tuto tradici stále živou a aktualizovanou v práci mnohých výtvarníků, často náležejících ke generaci teprve nastupující na výtvarnou scénu. Důraz byl kladen na složku výtvarnou, na její současné podoby a zvláštní pozornost byla zaměřena na díla, která veškerou „jen literárnost“ eliminují. Tedy na umělce, kteří chápou knihu výhradně jako předmět výtvarného myšlení. Knihu, která není striktně vázána na formu a materiál a je spíše výtvarně identifikovatelným předmětem nebo objektem. Také kniha jako námět: maďarský umělec András Lengyel se prezentoval malířským cyklem *Poličky na knihy I.-III.* Jako by naznačil, že vidíme vlastně jen hřbety knih a umění knihy je něco skrytého, co objeví teprve čtenář anebo návštěvník výstavy. Poličku na knihy vystavil také slovenský výtvarník Otis Laubert v díle nazvaném *Múdrosť cudzích krajín* a v jejím rámci hřbety knih jako střechy vagonů

Erik Križovenský: *Jonášova veľtyba. Použitý text – Biblia: Kniha Proroka Jonáša / kapitola druhá. Kniha objekt, 2010. Slovenská republika*

Anna Maria Bauer: *Mały słownik hermetického obrazkowego pisma. Polsko*

na seřadišti vlaků, z nichž každý míří jinam.

Největší část vystavených děl je označena jako autorská kniha. Bez ohledu na současnou definici toho pojmu je třeba připomenout, že neexistuje kniha neautorská. Všechno kolektivní a anonymní má ve svém začátku pečeť osobní,

a tedy autorskou. Také se stalo téměř pravidlem, že zvláště výtvarní umělci nastupující umělecké generace nepracují podle formulek a současnou definici autorské knihy ani neznají. Pod tímto označením se nicméně prezentují práce výtvarníků pracujících s nejrůznějšími technikami i materiály. Valéria Sóváradi je v sousedství Andrey Ráchelové, Joanna Stokowska vedle Petra Šmalce. Zatímco Šmalcovo dílko je hříčkou a humorným komiksem, práce Anny Marie Bauer jsou hermetismem v obrazech, jistě také výtvarnou parafrází vícevýznamovosti pojmů.

Základem prací Kateřiny Šedé jsou výtvarné sociální projekty, na jejichž začátku i konci je autorská kniha. Můžeme si v ní zalistovat, zatímco dětská leporela Malgorzaty Szpilkowské, Pauly Hutníkové anebo Juliany Chromové spíše jen skládat anebo stavět z nich hrady, domy anebo ploty. Je to umění hrou a další varianta autorské

Márton Barabás: *Stará Vídeň*, 2010, Maďarsko

knihy. Jestliže je kniha použita jako stavební materiál, jako například v práci *Tiha dějin* Vladimíra Havlíka, přestává být autorskou a stává se součástí výtvarného objektu. Název je myšlena tíha výtvarných dějin tedy říše, kde nad branou je nápis Běda přichozím, neboť vše současné se zde okamžitě mění v minulé. Může to potěšit těch několik málo autorů (Michaela Majdová, Peter Ďurík a Lida Mlichová), kteří své práce na téma umění knihy pojali tradičně jako bibliofilie, zdánlivě úzká oblast nabízí stále ještě svobodný prostor. Ten existuje i v rámci interpretované knihy, kterou na výstavě prezentují tři práce Rudolfa Fily. Jsou charakteristické respektem k výtvarné předloze a zároveň přesahy a posuny dané gestem malíře.

Respekt k literární předloze charakterizuje další, poměrně početnou skupinu vystavujících výtvarníků. Nemyslím tím ilustrátory a jejich početnou obec, ale umělce „dvojdome“, nadané talentem výtvarným i literárním a ovšem také výtvarníky, které text inspiroval k autonomnímu dílu. Patří mezi ně Ewa Granowska, Marek Gajewski a Jadwiga a Janusz Tryzno, abych jmenoval jen některé. Práce Mártona Barabáse se zaměřily na spojitost světa výtvarného a hudebního, na in-

Zbigniew Salaj: *Jazyk*, 2007. Polsko

terpretaci grafické výtvarnosti černobílého záznamu linek, not a značek, jsou sugestivní a přesvědčivější než mnohé pokusy o tzv. barevnou hudbu. Považuji za symptomatické, že zatímco někteří výtvarní umělci ještě spojují autorskou knihu s objektem, jiní (a těch je více) již nehovoří o knize, ale pouze o objektu. Knihou-objektem jsou vystavené práce Jiřího H. Kocmana, umělce a knihařského perfekcionista, jehož kdysi inspirovaly „superbibliofilie“ Josefa Váchala. Podobnou inspiraci dodnes cítím ve vystavených dílech Jana Měříčky, zvláště v knížce *Špitál* je neoddělitelná od výtvarného konceptualismu staršího i novějšího data. Mezi objekt a autorskou knihu situuji také práce Dagmar Brichtínové, její *Zavřená kniha* je zavřená na hřebíky, čtenáře sice vylučuje, diváky nikoliv.

Objektem dokonale výtvarným je *Jazyk* Zbigniewa Salaje. Základ papírové plastiky ve tvaru volského jazyka tvoří denní tisk, tedy bulvár a politické žvásty, název díla neklame. Často se píše, že dnešní umělci většinou nereflektují současnost

a ignorují ji ve jménu nadčasovosti, zde je jedna z několika výjimek. Druhou výjimkou na aktuální téma je další pozoruhodný objekt, *Vyvažování víry* Vladimíra Havlíka. Na jedné misce kuchyňských vah leží Korán a na druhé Bible. Symbolizují problém světový, řešitelný zatím jen umělecky.

Ve druhém poschodí při vchodu i výstupu z expozice je instalace Erika Křižovenského *Jonášova velbyha* a průvodci nezbytvá, než aby právě zde ukončil svoji řeč veršem z básně Vladimíra Holana: „jsou také knihy k líbání...“

Jiří Olič

Vladimír Havlík: *Váha dějin. Kniha objekt*, 2010. Česká republika

Krásné moravské židle pro celý svět

Anežka Šimková

Sedací nábytek se stále více stává předmětem pozornosti širokého okruhu lidí, židle se draží na aukcích, bývají součástí výstav a expozic, židle jsou sběratelskými předměty, židli náleží mezi předměty užitého umění výjimečné místo. Není divu, vždyť málokterý předmět nese v sobě tolik významů sociologických, slohových, estetických, málokterý předmět se tak úzce vztahuje jak k lidskému tělu, tak k lidské potřebě spojení užitečnosti a krásy. Z vizuálního hlediska poskytovalo v historii základní tvarové schéma – vertikály pro opírání zad a horizontální plochy pro sezení – nesmírné množství variant tvarových, materiálových i obsahových. Dlouhá cesta vývoje sedacího nábytku, který je spojen s naší sedací – sedavou civilizací, vede od reprezentačního trůnu přes křesla a židle poznamenané zvýšenou potřebou reprezentace k sedacímu nábytku pro široké vrstvy. Ve všech formách se odrážejí slohové vlivy, vlivy sociálního prostoru, pro který byly určeny. Po staletí v jejich konstrukci převažuje dřevěný materiál, průmyslová výroba dvacátého století však přináší v designu sedacího nábytku další možnosti. Ve dvacátých letech se díky architektům Bauhausu rejstřík materiálů rozšířil o nábytek

Pohled do výstavy Pro tentokrát nesesat – kolekce standardního ohýbaného dřevěného nábytku

z ohýbané ocelové trubky, který se na dlouhá léta stal synonymem modernosti. Od padesátých a šedesátých let se díky vlivu Spojených států amerických obohatil o repertoár židlí, které využívají také ohýbanou překližku, umělé hmoty, hliník, železo. V přepestré škále se vyhraňovaly profily nábytku například amerického, skandinávského či italského designu. Ale ani české výrobky nezůstávaly za světem pozadu.

Příležitost vidět přehlídku sto dvaceti expozic, jejichž výběr se dotýká v celoevropském kontextu hlavních kapitol vývoje sedacího nábytku

ku, poskytuje výstava *Pro tentokrát nesedat* v Muzeu umění Olomouc, které zároveň představuje profil své vlastní sbírky. Výstava trvá od 9. června do 9. října 2011. Řadu exponátů zahajuje Schinkelova litinová zahradní židle z roku 1825, další dvě kapitoly představují jednak židle a křesla ze sériové výroby Thonetů, jednak solitérní návrhy architektů vídeňské moderny (mnoho z nich pocházel z Moravy), mezi něž náleží několik významných exponátů jako je Loosova židle pro Café Museum, Hoffmannovy rané práce – *Sitzmaschine*, nábytek *Fledermaus* či křeslo pro sanatorium Westend v Purkersdorfu u Vídně atd. Nábytek z ohýbaného dřeva tvoří asi polovinu představených předmětů, což odpovídá i skladbě sbírky. Následují drobné oddíly ukázek Jurkovičova nábytku a nábytku z původního majetku olomoucké rodiny Primavesi, dále pestrý soubor nábytkové tvorby autorské od secese po 20. léta 20. století, kde nalezneme práce Leopolda Bauera, Pavla Janáka, Mieczysława Kotarbińskiego a dalších. Po malém kompaktním souboru trubkového nábytku od autorů Bauhausu, jako je Marcel Breuer, Mies van der Rohe aj., je zde rovněž ucelená série nejlepších návrhů Jindřicha Halabaly pro UP závody v Brně z 20. a 30. let 20. století. Design 50. a 60. let 20. století reprezentují exponáty od význačných autorů jak meziná-

Oblíbená židle č. 4 (pro Café Daum ve Vídni, 1849) byla první židlí z ohýbaného dřeva určenou pro veřejný prostor.

rodní, tak české scény – Verner Panton, Giancarlo Piretti, Yves Klein, Magda Sepová, Miroslav Navrátil ad. Postmoderní 70. a 80. léta 20. století zastupuje tvorba Milana Knížáka a členů skupiny Atika – Jiřího Pelcla, Bohuslava Horáka, Víta Cimbury, Jiřího Jabůrka a Jaroslava Šusty jun. Z mladé tvorby počátku 21. století je zastoupena studentská práce Jana Čtvrtníka.

Protože právě v roce 2011 uběhlo 150 let od vzniku největší Thonetovy továrny na dřevěný ohýbaný nábytek v Bystřici pod Hostýnem (od roku 1953 TON), je důležité si připomenout význam této produkce a velký přínos Moravy k vývoji nábytkové tvorby a designu v 19. a 20. století. V tomto teritoriu se rozvinula průmyslová výroba standardního nábytku vynikající úrovně, určeného pro široké vrstvy uživatelů. Zcela specifickým fenoménem průmyslové revoluce 19. století je výroba nábytku z ohýbaného dřeva. Kdo by neznal thonetky, jejichž linie poskytují po tolik desetiletí zážitek elegance, čistého tvaru, dokonalosti? Přínos Michaela Thoneta (1796–1871) a jeho následovníků pro kulturu bydlení v globálním rozsahu byl skutečně epochální. Z rodného Porýní, kde zahájil výrobu nábytku z ohýbaného dřeva, přesídlil v roce 1841 do Vídně a po úspěchu s židlí, která vznikla v rámci vybavení lichtensteinského paláce, se osamostatnil, získal patent na výrobu

Mezi nejelegantnější a zároveň nejvelkorysejší výrobek patří Schaukelsofa – polohovací houpačí pohovka č. 7500 z 80. let 19. století, jejíž autorství je připisováno nadanému Augustu Thonetovi.

ohýbaného dřevěného nábytku a založil ve Vídni v roce 1849 vlastní firmu.

Princip ohýbání napařovaného dřeva do formy a následná montáž jednotlivých dílů do finálního kusu nábytku byl zdokonalován tak, že mohlo po polovině 19. století dojít k sériové výrobě ohýbaného nábytku především v moravských továrnách v Koryčanech (1856) a Bystřici pod Hostýnem (1861). Firma Jacob & Josef Kohn pak začala svou výrobu ve Vsetíně v roce 1869, kdy získala patent na výrobu ohýbaného nábytku. Mnoho modelů odvozovala od Thonetů, teprve na zlomu 19. a 20. století zasáhli do designu nábytku Ko-

Zajímavá židle pro zařízení veřejných prostor byla vyráběna sériově od konce 19. století (firma Valentin Jadrníček ve Fryštáku u Zlína).

hnové výrazněji (tehdy pro firmu Kohn a Thonet navrhovali nové modely přední architekti vídeňské moderny). V moravském prostředí a z místních bukových lesů vznikala většina produkce ohýbaného nábytku, který se zde vyráběl doslova pro celý svět. Jejich produkty dodnes splňují představu nadčasového moderního výrobku, uskutečněného ideálu morrisovského hnutí o krásném, účelném a široce dostupném výrobku. Thonetové to dokázali nezávisle nikoliv formami středověké dílenské práce, ale naopak strojovou sériovou průmyslovou výrobou. Úspěšnost výrobků podněcovaly a ověřovaly i prezentace firm na Světových výstavách (Londýn 1951, Paříž 1967, 1878, 1889, 1900 ad.). Židle z ohýbaného dřeva byly oprostěny ve svém tvarosloví od historických remi-

niscencí, dekorativních nánosů, přístupů charakteristických pro historizující tendence 2. poloviny 19. století. Thonetovy židle se díky svým nadčasovým kvalitám, souhře účelu, technologie, materiálu a estetiky vydělily uprostřed eklektického devatenáctého století jako samostatné objekty, nezávislé na sedacích soupravách, na architektuře domů; díky svému demokratickému charakteru mohly být použity v nejrůznějších interiérech. Staly se inspirací pro designéry všech dob.

Další úspěšnou moravskou produkcí pak představují od 20. let 20. století Spojené umělecko-průmyslové závody v Brně.

Olomoucká multikulturní tradice již od středověku

Jiří Fiala

Dovolím si vám představit moravské město Olomouc jakožto středověký česko-německo-židovský kulturní areál, nebo jinak řečeno jako středověký kulturní areál slovansko-germánsko-románsko-semitský, neboť z hlediska zde zastoupených a rozvíjených kulturních jazyků jakožto komunikačních kódů se zde uplatňují čeština, němčina, latina a hebrejštiny. Tato multikulturní koexistence, doložená v Olomouci od poloviny 12. století, zde trvá do roku 1454, kdy ediktem českého krále Ladislava Pohrobka byli Židé z Olomouce vypuzeni; navrací se v roce 1848, kdy se Židé opětně mohou v Olomouci usazovat, a opět takřka zaniká v roce 1945 v důsledku holocaustu židovského obyvatelstva Olomouce a vysídlení olomouckých Němců. V nynějších dnech garantují přítomnost a doufejme i budoucnost latinské, německojazyčné a židovské kultury v Olomouci zejména příslušné katedry Univerzity Palackého na její Filozofické, Cyrilometodějské teologické a Pedagogické fakultě, jakož i agilní Židovská obec v Olomouci, vydávající internetový měsíčník Chajejnu, tzn. Náš život.

Vraťme se ale do středověké Olomouce, abychom postihli rysy její multikulturality, ovšem jen v těch nejvýznamnějších momentech. Úvodem konstatujeme, že před cca 340 miliony let vznikl Olomoucký kopec (230 m n. m., 16 až 23 m nad dnešní hladinou řeky Moravy) jako *kulmská kra* (*kulm*, podle Culm Measures v Anglii, je geologický název pro jílovito-písčité útvary původem ze spodního karbonu, kdy se tvořily mj. kamenou-

helné sloje). Stěny kry spadají s výjimkou západní strany poměrně prudce do nivní nížiny; obtéká ji směrem k východu v ostrém zákrutu vedlejší rameno řeky Moravy, zvané Střední Morava.

Olomoucký kopec se člení ve tři oddělená návrší, pojmenovaná podle jmen patronů nejstarších olomouckých kostelů – nejvyšší je návrší Michalské (233 m n. m.), dále k severovýchodu návrší Petrské (118 m n. m.) a návrší Václavské (226 m n. m.), tyčící se bezprostředně nad Střední Moravou. Michalský vrch je tvořen skalnatým hřbetem, Petrský vrch je hlinitá plošina s mírným sklonem k severu. Nejmenší návrší Václavské tvořily původně dvě vyvýšeniny se skalnatým podložím (dnes překryté geologickými i historickými vrstvami), oddělené proláklinou.

Olomoucký kopec sloužil jako lidské sídliště již před 10 tisíci lety v dobách lovců mamutů, nás však bude zajímat až jeho slovanské osídlení. V 8. století se stabilizovaly dvě hlavní evropské obchodní cesty spojující západ a východ Evropy. První cesta vedla podél severního úpatí Karpat a Sudet, druhá – do Byzance – vedla podél Dunaje. Na Moravě se obě tyto rovnoběžné trasy propojovaly podél toku Moravy, na Přerovsku spojnice odbočovala do Moravské brány. Olomoucko tak bylo po celou dobu existence Velké Moravy zastíněno Přerovem. Z temného 10. století vystupuje Morava po rozpadu Velkomoravské říše až na počátku století následujícího, kdy Moravu dobyl z moci Poláků český kníže Bořivoj z rodu Přemyslova, Bořivojův syn Břetislav českou vládu nad Moravou upevnil

a rozdělil ji jako tzv. úděly mezi své potomky. Z kulturního zřetele se jeví jako nejvýznamnější akt založení olomouckého biskupství s celomoravskou působností; učinil tak kníže Vratislav II., a to při olomouckém kostele sv. Petra (v areálu dnešní Filozofické fakulty Univerzity Palackého, zbořen r. 1792). Prvním olomouckým biskupem se stal benediktin benediktinského kláštera na pražském Břevnově Jan. Podstatnou proměnu zažilo olomoucké biskupství za biskupa Jindřicha Zdíka, osobnosti evropského formátu, jenž na podzim roku 1141 přenesl biskupské sídlo od kostela sv. Petra ke kostelu sv. Václava a při kostele sv. Václava zřídil novou dvanáctičlennou kapitulu v čele s děkanem. Zdíkův biskupský palác, národní kulturní památka, jakož i kodexy jeho skriptoria jsou výsledkem činnosti německých umělců. Mezi osobami olomouckých biskupů se nezřídka objevovali cizinci – jako například v první polovině 13. století biskup Engelbert, pocházející z Brabantska, či biskup Robert, původem patrně Angličan, nebo ve 2. polovině tohoto století Němci Konrád z Friedberka a jeho nástupce Bruno ze Schauenburku, k němuž se ještě vrátíme.

Kulturně neméně významnou událostí jako vznik olomouckého biskupství bylo založení be-

nediktinského a po roce 1143 premonstrátského kláštera na Hradisku u Olomouce roku 1077. U hradiské mnišské komunity můžeme předpokládat její interetnickost, sjednocovanou středolatinskou duchovní kulturou (pod tímto zorným úhlem by bylo třeba pohlédnout na *Anály hradíštsko-opatovické*) – už druhým opatem kláštera

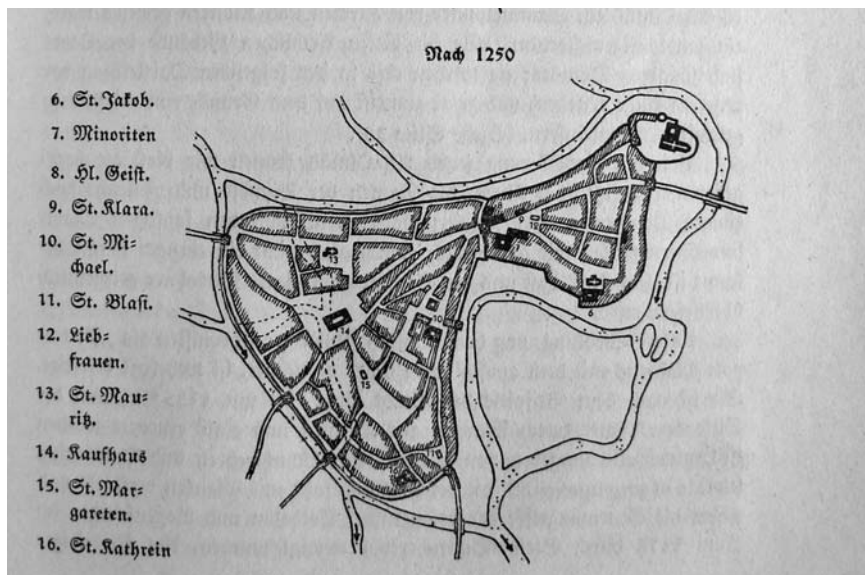

Olomouc na dřevorezu Jana Willenbergera ve spise Bartoloměje Paprockého z Hlohols Zrdcadlo slavného Margkrabství moravského z roku 1593 (nejstarší dochovaná veduta města Olomouce)

v letech 1081–1116 byl benediktin Bermar. Jak plyne ze zakládací listiny kláštera jeho otrocká čeleď ovšem nesla s výjimkou Křišťana jména od původu slovanská (kromě nejmenovaných to byli „*Suda se synem, Těsata se synem, Milej se syny, Křišťan se synem, Bečan se třemi syny, Miroš s bratrem Ostojem*“), stejně jako velmoži (comites) mezi svědky, jimiž byli Smil, Předa a Milota, a v listině uváděná toponyma, například les Lubuška.

Počátky zprvu samostatných olomouckých osad se kladou do 11. až 12. století. V okolí kostela sv. Blažeje (zbořného r. 1840) vznikla osada, připomínaná ve falzu z poloviny 14. století, jež se hlásí do roku 1299, jako *burgus sancti Blasii* (termínem *burgus* se označovaly lehce opevněné kupecko-řemeslnické osady, v západní Evropě první doložené k roku 1066). Neobvyklý sedmiúhelníkový půdorys kostela a jeho ojedinělé patrocínium vedly k domněnce, že kostel vznikl přestavbou kupeckého dvora – *ungeltu*, kde knížecí úředníci vybírali poplatky z tranzitu zboží. Další osada i s pohřebištěm je doložena na svahu Michalského kopce, na jehož skalnatém temeni stála předlokační svatyně sv. Michala. Pomístní jméno části návrší *Zahrobia*

Olomouc kolem roku 1250

nebo *Zarowia* (později *Zarten*, *Carty*), doložené ve středověkých pramenech, bývá spojováno s pohanským obětištěm (*Žároví*), jež má obdobu v pahorku Žiži na Pražském hradě před jeho založením, kde kníže Bořivoj postavil mezi lety 882–884 kostelík Panny Marie se záměrem překonat tradici pohanského obětiště a současně demonstrovat svou knížecí suverenitu. Michalská osada se šířila do dnešních ulic Ztracené (nazývané ve středověkých pramenech *vicus*, tj. jednostranně zastavěná ulice obývaná obchodníky) a Školní, kde jsou archeologicky doloženy kulturní vrstvy z 11. století. Řemeslnicko-kupecký charakter osady v dnešní Pekařské ulici je doložen nálezy železných a mosazných stilů – rydel, jimiž se pořizovaly záznamy

na voskové tabulky, zlomkového stříbra, jantaru, karneolu, plochých olověných závaží kotoučovitého tvaru se středovým provrtem a skleněných prstenů; zelenomodrý prsten zdobený zatavenými žlutými vlákny je určen jako pravděpodobný import z Polska.

Nejpozději v polovině 11. století se v Olomouci usadili Židé, kteří od 10. do počátku 12. století ovládali dálkový obchod a peněžnictví; již roku 904 se jim určují na *tržišti Moravanů* cla. Sídliili v okolí Židovské ulice – *platea judaeorum* (dnes Univerzitní), kde si také postavili synagogu (v místech dnešní kaple Božího Těla). Archeologický výzkum této lokality v srpnu r. 1990, podníčený nálezy při výkopu plynovodního potrubí (investor Univerzita Palackého), při němž byly zjištěny zlomky slovanské mladohradištní keramiky, musel být na nátlak investora předčasně ukončen, třebaže byl výkop řadu dalších týdnů otevřen. Kolem roku 1150 pobýval v Olomouci arabský Žid Jicchak Dorbel, žák slavného rabiho Jakoba ben Meira, jinak též Izák ben Dorbolo, jenž podle Machsora Vitryho udává ve svých cestovních záznamech mnemotechnickou pomůcku pro rozdělení dnů mezi dvěma sabaty a k tomu připojuje: „To jsem slyšel v Olomouci – Olmizz – při sezení místních Židů po pohřbu.“

Mezi léty 1239–1248 byla z vůle českého krále Václava I. založena Olomouc jako královské město postupnými lokačními akcemi a scelením původně samostatných sídlištních jednotek kolem tří

Výřez z plánu olomoucké pevnosti, 2. polovina 40. let 18. století

kostelů s farními právy – sv. Blažeje, sv. Michala a sv. Mořice (jeho patrocinium pochází z bavorského prostředí, třebaže přilehlá ulice bývala nazývána Česká. Přesné údaje nejsou známy, odhad

se opírá o nepřímé doklady a paralelu s Brnem, založeným r. 1243). S lokací souviselo obdarování nového města venkovskými statky – v případě Olomouce to byly vsi Nemilany, Křelov, Tážaly a Bystrovany. Kompetence městských správních orgánů se nevztahovala na Židy, usazené v olomoucké Židovské ulici, kteří podléhali přímo královské komoře a teprve od roku 1278 museli platit lozunk, zeměpanskou daň. Bylo rovněž stanoveno, jakým právem se bude město spravovat; v Olomouci to bylo právo magdeburské a za vzor Olomouci sloužilo městské zřízení královského města Uničova.

Je tak zřejmé, že v důsledku kolonizační činnosti českých králů i olomouckých biskupů početně sílilo na Moravě obyvatelstvo německého původu, a to jak na venkově, tak zejména ve městech. Kolem Olomouce vznikl tzv. německý jazykový ostrov poněmčením vsí původně slovanských, jako byly až do odsunu německého obyvatelstva v roce 1945 Slavonín – Schnobolin, Nemilany – Nimlau, Hněvotín – Nebotein, Neředín – Neretein či Kyseřov – Gieshübl, a Němci začali převažovat i mezi olomouckými kramáři. Značný podíl na německé kolonizaci náleží olomouckému biskupu Brunovi ze Schauenburka. Jeho rodovým sídlem byl dolnosaský Schaumburg, kde se krátce po roce 1200 narodil a v tomto kraji žil nejméně do roku 1244. Jeho rod se zasloužil po roce 1200 o dosídlení území kolem řeky Wesery v Dolním Sasku, takže Bruno mohl použít k osídlování rodových zkušeností a zval na Moravu jako kolonisty právě obyvatele z rodného kraje. Podle odhadů přivedl Bruno na Moravu přibližně 25 000 německých kolonistů a založil na dvě stě obcí a na 30 měst a městeček. Německý historik Wolfgang Wann navíc zjistil, že

ve službách Bruna ze Schaumburgu bylo asi 300 lokátorů, z toho přibližně 150 německých. Jejich jména často odkazovala na svůj původ z města Hamelnu, proslulého legendou o krysařovi, ležícího nedaleko Schaumburgu. Za německé kolonizace se tak objevila na Moravě jména jako Hamel, Hamal, Haemler, Hamelius, na Drahanské vysočině byla založena posléze zaniklá ves Hamlínek (Hamlíkov), skrývající ve svém názvu počestělou podobu německého Hämlingen, což znamená „Hamelnější“. Konkrétně 26. června 1284 odešlo z Hameln 130 mladých lidí („Kinder“) na Moravu, aby tam kolonizovali území pod správou olomouckého biskupa Bruna. Byl to jeden z mnoha odchodů tamních kolonistů, k nimž docházelo po celou dobu, kdy Bruno ze Schaumburgu zastával úřad olomouckého biskupa. Mimochodem jeho rodové sídlo Schaumburg leželo jen asi 20 km severně od Hameln, dolnosaského městečka asi 40 km jihozápadně od Hannoveru.

Vraťme se zpět do Olomouce a již královského města a hlavního města Markrabství moravského. V roce 1254 byl prvním olomouckým fojtem – zástupcem panovníka v městské správě a soudcem – Štěpán (též nazývaný *advocatus, iudex, rychtář*); za výkon svého úřadu měl fojt od panovníka propůjčeny pozemky a služebníky pod Michalským návrším se dvěma mlýny, soukenickou valchou a chlebnými stánky. Fojtův dům (*rychta*) se nacházel na nejvyšším místě města vedle kostela sv. Michala, v místech bývalé Základní školy na Hradě, nyní objekt Filozofické fakulty UP); zasedal zde rovněž městský soud. Fojtův příjem se skládal z pokut za zabití, poplatků za rozsouzení při a z jedné třetiny z pokut uložených městským soudem přísězných (městu náležely dvě třetiny),

popř. z dalších příjmů, např. fojtovi Štěpánovi propůjčil král Václav II. dědičně (ale jen v mužském potomstvu) *ližné* (jinak *šrotěřství*, poplatky z prodeje vína a piva).

Městský soud tvořili přísežní, jichž bylo nejvýše sedm (r. 1271) a byli jmenováni panovníkem, a měšťané (r. 1279 čtyři). Soud sestavený z fojta a přísežných se označoval jako soud zahájenny (*iudicium formatum*) nebo *iudicium bannitum*), spolu s měšťany pak tvořil plnou radu (*iudicium plenum*). Zeměpanský soud na olomouckém hradě zasedal v tzv. Novém hrádku na rohu dnešních ulic Wurmovy a 1. máje), jemuž podléhali šlechtici a nepočtení svobodní sedláci, zasahoval do městské jurisdikce v hrdelních přích nebo při souzení zločinů spáchaných na veřejné cestě (do r. 1331).

Latinskou duchovní kulturu v Olomouci posílil ve 13. století vznik nových klášterů a klášterních kostelů, tentokrát již – na rozdíl od hradiského kláštera – intra muros: v roce 1213 založily svůj klášter v Olomouci poblíž kostela sv. Petra jeptišky řádu sv. Augustina, v roce 1230 přišli do Olomouce minorité a zřídili svůj klášter s kostelem Panny Marie při městských hradbách, v roce 1245 daroval král Václav II. kapli sv. Michala a přilehlá stavební místa řádu dominikánů.

Někdejší Židovská ulice, po vypuzení Židů z Olomouce roku 1454 ulice Božího Těla, nyní Univerzitní ulice.

Souběžně bylo královskými privilegii vybaveno samo město Olomouc, čímž byla podpořena jeho prosperita v následujících sto padesáti letech. Dne 13. října 1261 český král Přemysl Otakar II. vydal v Jihlavě olomouckým kramářům významné privilegium, na jehož základě město získalo svatohavelský výroční trh (počínající 16. října) a právo vystavět si kupecký dům. Dovážené a odvážené zboží bylo osvobozeno po dobu šesti týdnů od mýt. Na listině jsou uvedeni jako svědkové olomoucký purkrabí a moravský číšník Nezamysl, moravský komoří Hartlib, moravský jídlonoš Vznata, Heřman, syn Smila z Lichten-

burku, moravský lovcí Ludslav, Póta a Čazlav z Penčic. Po bitvě na Moravském poli u Suchých Krut v táboře v Ivančicích osvobodil římský král Rudolf I. Habsburský Olomouc listinou z 19. září 1278 od všech daní a dávek na dvě léta a na deset let od všech mýt vybíraných jménem císaře v říši a udělil Olomouci tzv. mílové právo, jež znamenalo, že v okruhu 1 míle (asi 11 km) od města nesměl být bez souhlasu města zřízen od kohokoli pivovar ani výčep cizího piva. Současně bylo ustanoveno, že olomoučtí Židé mají platit daně stejně jako ostatní měšťané. 1291. Dne 10. dubna 1291 během pobytu v Olomouci osvobodil král Václav II. listinou Olomouc od placení mýta v Litovli a Kojetíně; v listině se dále nařizuje, že olomoučtí měšťané nesmějí být povoláváni k soudu mimo své město, že se poddaní z okolních šlechtických statků smějí usazovat v Olomouci a že se v okruhu jedné míle (asi 11 km) od města Olomouce nesmí vařit pivo. Král rovněž městu potvrdil vlastnictví tří velkých vsí, Hněvotína, Nemilan, Velkých Tážal (dnešní Blatec) a části Křelova s tím, že tyto vesnice budou platit lozunk (městskou daň) spolu s městskou obcí; toto ustanovení se mělo týkat vesnic nabytých později než při první lokaci (locatio prima). Město se tak stalo pozemkovou vrchností vůči

Jezuitský Starý a Nový konvikt s kaplí Božího Těla v místech někdejší židovské synagogy

uvedeným vsím. Dne 30. září 1314 král Jan Lucemburský udělil v Praze olomouckým měšťanům právo druhého výročního trhu (svatodušního), konaného po dobu jednoho týdne o letnicích; obchodníci jedoucí na tento trh byli osvobozeni od mýta po osm dní před tímto trhem a po osm dní po tomto trhu. Olomouc je v listině označena jako město, jež je mezi ostatními městy a městečky naší země Moravy nejpřednější a zaujímá první místo. Konečně 8. listopadu 1378 moravský markrabě Jošt (synovec císaře Karla IV.) udělil během pobytu v Olomouci městu privilegium na postavení radnice a další listinou shodného data potvrdil městu jeho dosavadní privilegia. Stavba radnice trvala do roku 1411, do té doby městská rada zase-

dala v domě na nároží dnešních ulic 1. máje a Mlčochovy. V olomouckém právním sborníku Václava z Jihlavy z roku 1430 se nachází iluminace znázorňující zasedání olomoucké městské rady – jsou zde vyobrazeni purkmistři Nicolas Raffauf, konšelé Peterlinus Hufnagel, Stephan Gürtler, Johannes Vorlauf, městský rychtář Václav z Doloplaz (s taseným mečem), starší přísežní Johann Kneusl, měditepec Johann Prückner, švec Johan Weishenzl a Johann Skoch, mladší přísežní soukeník Václav, Johann Tiffensee a nožíř Petr. Vlevo dole městský písař Václav z Jihlavy (Wenceslaus de Iglavia). Vysloveně českým jménem tedy mezi německy či etnicky indiferentně znějícími jmény členů městské rady vyniká toliko rychtář Václav z Doloplaz., Jak ale dokládají olomoucké archiválie, zejména zápisy závětí a pozůstalostí, z německy znějícího jména neplyne ještě německá etnická příslušnost jejich nositele a naopak – např. nositelé německých jmen nechávají zapisovat své závěti v českém jazyce.

O etnicitě a do jisté míry i mentalitě tehdejšího obyvatelstva města Olomouce jsme informováni zejména z nejstarší městské knihy olomoucké, nadepsané Liber actuum memorabilium a psané latinsky či německy. Vesměs jsou tu zaznamenány kriminální činy tehdejších Olomoučanů a jejich následná proskripce. Židé zde

Gotická Židovská brána na nádvoří barokního jezuitského konviktu, nyní sídla Uměleckého centra Univerzity Palackého

vystupují jako věřitelé či oběti českých i německých násilníků (například roku 1362 „byl jakýsi služebník jménem Šíp byl obžalován před námi

v plné radě, protože zabil mnoho Židů a zmocnil se jejich věcí“, bylo rovněž „poznámeno, že Berntreiber byl obžalován Židem, že ho chtěl před městem v příkopě oloupit o jeho věci a šaty a provinil se proti městu i mnoha jinými násilnostmi a výtržnostmi; toto všechno mu bylo odpuštěno [s podmínkou], že bude-li přistižen při nejmenší výtržnosti, bude považován za proskribovaného“, kteří nejednou vystupovali pod vskutku barvitými přezdívkami: například roku 1351 přepadli dva služebníci Markvarta z Horky na veřejné cestě olomouckého měšťana Oldřicha z Lehnice a jeden z těchto lapků byl zván něžně Cecíček (Chechiczo), zatímco jistý Reychart, proskribovaný roku 1354 pro loupežnou vraždu na Schustlinovi, se zval nepěkně Scheis in die wurst, to jest Ser do vuřtů, jsa patrně řezníkem.

Ze zachovaných židovských register z let 1413–1420, publikovaných olomouckým archivářem Johannem Kuxem, plynou leckteré údaje o počtu a finančníké aktivitě olomouckých židů, jsou tu rovněž vypsáni jejich olomoučtí křesťanští dlužníci. Je pozoruhodné, že se mezi Židy vyskytují i česká, respektive počestěná židovská jména či přezdívky – Beneš Žid, Čirnka Židovka, Duchka Židovka.

Početná a kvetoucí židovská obec v Olomouci byla roku 1454 v důsledku protizidovských a protihusitských kázání františkána Jana Kapistrána zlikvidována. Král Ladislav Pohrobek vydal 22. července onoho roku listinu, kterou vypověděl Židy na všechny časy z královských měst Olomouce, Uničova, Brna, Znojma a Jihlavy (v roce 1514 byli Židé vyhnáni též z Uherského Hradiště). Nutnost tohoto aktu byla zdůvodněna stížnostmi

Olomoučanů na útisk, jímž město Židé sužovali: „Abychom se proti tomu nyní postavili, zvážili jsme tyto věci a se současnou městskou radou je vzali za své, činíce našim měšťanům a obci v Olomouci a jejich poddaným takovou milost, že hodláme tyto Židy zcela vykázat a přimět je etc. všeobecně k tomu, že všichni Židé a Židovky, staří nebo mladí, žádného nevyjímaje, mají z Olomouce se svým movitým majetkem odtáhnout, a to mezi dnešním dnem a dnem sv. Martina.“ Znamenalo to rozsáhlou konfiskaci židovského nemovitého majetku, olomoucká židovská obec tímto právním aktem zanikla, ze synagogy zřídilo město kapli Božího Těla (jezuity barokně přebudovanou), židovské domy byly pronajaty nebo prodány a Židovská ulice byla přezvána na ulici Božího Těla (dnes Univerzitní). Židé sice mohli do Olomouce po uhrazení poplatku městskými branami vstupovat a provozovat podomní obchod, ale před uzavřením bran museli město opustit. Teprve od roku 1828 mohli Židé v Olomouci prodávat v pouličních stáncích a od roku 1848 se v Olomouci usazovat.

Tento přehled je jen krátkou ukázkou, jak multikulturalita a s ní spojená multilingválnost byla pro středověkou historii moravského města Olomouce příznačným jevem. Snad je zřejmé, že ve středověké Olomouci, bezpochyby podobně jako kdekoli jinde a v jiné době, multikulturalita byla jevem po mnoha stránkách prospěšným, byla však také zdrojem konfliktů. Můžeme předpokládat, že i dnešní setkávání a soužití různých kultur na území Olomouce stejně jako celé České republiky přinese nové podněty pro budoucí vývoj ve smyslu pozitivním i negativním.

Pátrání téměř detektivní

Ivan Čech

Na počátku mého článku musí být obsírnější úvod. Narodil jsem se v době, kdy žhavou novinou v kině byli (skvělí) *Starci na chmelu*. A jako dítě jsem měl to štěstí, že jsem měl strašně hodnou a asi také řečnou paní na hlídání, ostatně ani já nebyl nemluvné dítě. A tak jsem strašně rád poslouchal... A poslouchal jsem, co měli na Černíčkovým, co na Paukertovým, co u Bělků... Bylo mi to divné, protože nápisy na obchodech tehdy hlásaly slova jako Pramen, Masna, Jednota, Zemědělské přebytky, Narpa, – a nějak jsem podvědomě tušil, že je to něco, co bývalo. A to mě začalo zajímat.

Velice jsem se radoval, když mi kdosi donesl bloček faktur předválečné firmy, jak hledal ve zbořeništích staré firemní papíry... Zkrátka věci minulé mě začaly zajímat a zpovídal jsem také rodiče. A tehdy jsem uslyšel poprvé o děvčatech Bergrových, co šly do plynu. Popravdě řečeno – neuměl jsem si pod tím nic představit a asi jsem dále nepátral. Doba reálného socialismu těmto vědomostem pravda nepřála, upřednostňovaly se různé zmínky o partyzánech sebelokálnějšího významu. Ani učitelé – žel – nenašli odvahu nám nějak rozumně osvětlit, proč sousedé z „hanáckého Jeruzaléma“ odešli bez návratu.

A tak opravdu až doba po změně systému mi osvětlila hrůznou pravdu o tom, že nějakých 1500 bývalých obyvatel Prostějova zmizelo – a já se začal prokousávat teď už dostupnými informacemi z knih, televize, od lidí a tak podobně. A knížek utěšeně přibývalo...

Médium zvané internet později přineslo objev stránek www.holocaust.cz, jejichž tvůrci si vytkli nesnadný cíl zmapovat všechny oběti holocaustu, které prošly Terezínem a některým z nich po čase vrátit i tvář – už jen pro připomenutí. A to bylo ono pověstné nastartování, protože mě dost rozlobilo, že stránky nabízejí výhradně připomínku pražských obětí. Ano, je to logické. V Praze sídlí všechny zúčastněné instituce, archivy, dobrovolníci i finance. Ale mně bylo právě v té chvíli strašně líto třebaš oněch děvčat Bergerových, která tam jsou sice uvedena, ale bez fotografie. A tak jsem začal pátrat nejprve po městě a hle, snaha byla korunována úspěchem. Nalezl jsem paní, která přežila Terezín, její manžel Osvětim. Jistá část rodiny toto štěstí neměla. Paní bohužel během poválečných stěhování o fotografie přišla, a tak jako první z Prostějova byli v databázi uveřejněni její tatínek a sestřenice. A pak jsem už hledal ledaskde: školní fotografie rodičů a jejich i židovských spolužáků či spolužaček, školní fotografie starých lidí z okolí.

Nejskvělejší byl okamžik, kdy jsem se seznámil s prostějovskou občankou, dnes žijící v Izraeli, Maud Michal Beerovou. Je to osmdesátiletá paní, která byla s celou rodinou v Terezíně a měla to velké štěstí, že se s maminkou a mladší sestrou vrátily. Dodnes umí skvěle česky i hanácky, má zájem o dění v rodném městě, vydala krásnou knihu vzpomínek a hlavně má fotografickou paměť. Naučila se používat PC, skenovat fotografie, posílat je. Jsme prakticky v každodenním kon-

taktu a už jsme se jednou i v Prostějově sešli. Později ke mně přišla informace, že kdysi na prostějovském židovském hřbitově někdo uložil krabici fotografií, různě popsaných i nepopsaných. Detektivní pátrání mě dovedlo až do Židovské náboženské obce v Brně a fotografie jsem mohl okopírovat. A pak už šla práce jak na drátkách. Kopie fotografií, třeba i se zkomoleným jménem, šly mailem do Izraele, a po identifikaci mohly být zaslány webeditorovi oněch stránek. Paní Maud je opravdu nadána pamětí dokonale, takže odhalila i případné chyby v popiskách, vzniklých až po válce. Někdy stačí zaměnit jediné písmenko a dotyčná osoba je ztracena – například špatně napsané příjmení Trisch bylo nakonec Frisch. A nebyla nouze o příběhy: paní Maud psala, jak na jedné z fotografií poznala svou kamarádku, také žijící v Izraeli. Dotyčná mi později sama napsala. Někdy na konci 30. let byla v Luhačovicích se svým strýčkem a tetou

Maud Michal Beerová

a bratrancem. Ti všichni zahynuli, jejich fotky nikdy neměla. Rodina bratrance žila v Prostějově, celá sada fotografií proto zůstala na hřbitově. Teprve po letech dostala vlastní fotografii jakožto desítileté dívky.

I další pátrání byla zajímavá. Z jiných zdrojů jsem získal mnoho fotografií mladého muže, velmi pohledného a vždy ve společnosti nějaké dívky. Od samého začátku jsem znal jeho jméno i jeho hořký konec. Ovšem móda začátku třicátých let nebyla pro detektivní pátrání vhodná – jednou mladík pózoval v klobouku posazeném do čela, jindy ve sportovní

Pavlík, Greta a Karel Beamtovi

Zdena Bergerová

Eva Bergerová

Lilly Rosenzweigová

A. Steckelmacherová

čepici téměř natažené přes hlavu. Jeho krásky osvěcovalo příliš silné slunce – a teď nezbývalo než přemýšlet, zda se dívky měnily a jen on zůstával stejný, nebo jak to vlastně bylo. O dívce na fotografii, jeho pozdější manželce, jsem věděl jen tolik, že se jmenovala Lilly. Pomohla náhoda a fotky ze hřbitova. Na jedné fotografii byla popsána skupinka koupajících se na „stadáku“, a tam už byl onen pohledný jinoch oženěn. Pak už srovnáním bylo zřejmé, že v jiné krabici leží velký portrét jeho ženy a dívka na momentkách je vždy ona, a že se seznámili v práci. To vše prozradily ony staré fotografie. Jen jejich syn Petr, který byl zavražděn jako čtyřletý, zůstal na fotografiích mnoha různých miminek vesměs nepopsaných.

Další velký nález se podařil díky archivu – dochovalo se torzo dokumentů, v nichž lidé podávali

žádosti o vystavení pasu. Náhodou zůstaly zachovány roky 1937–1939, kde nebyly problémy s identifikací. Událo se však zase pár příhod. V Izraeli žije paní Hana, která přežila koncentrační tábory. Ta byla velmi ráda, když jsem jí poslal fotku jejího tatínka. Prosila mě češtinou už trochu horší, abych se podíval ještě po fotce maminky, protože rodiče byli vždy nerozluční. Při příští návštěvě archivu jsem fotku maminky našel, paní Hana má tedy po 65 letech od konce války opět fotografie svých zavražděných rodičů. I paní Maud z tohoto nálezu výtěžila krásnou fotografii jejího bratrance Honzy, který pózoval na balkoně dědečkova domu s prostějovskou radnicí v pozadí. Honza byl obětí holocaustu, dům dědečka zase padl za oběť budování nevzhledného socialistického obchodního domu Prior, který dodnes hyzdí prostějovské náměstí.

zatím neidentifikované

Pak začaly vydávat svá tajemství i důstojné a dosud mlčenlivé domy. Z hloubi sklepů vyplula na povrch alba, krabice fotografií bez označení nebo jen s uvedenými křestními jmény. Pomohla opět Maud a při srovnávání také hřbitov, respektive fotky tam nalezené. A tak album rodiny, žijící v jednom starém domě, našlo po letech jména svých držitelů. Byly to zarámované fotografie krásných chlapců – to jediné, co po rozvětvené rodině zůstalo...

Tyto řádky možná působí optimisticky, ale identifikace a hledání fotografovaných osob není jednoduché. Krátké popisky Brno 1932, Onkel Max, Ples Vídeň 1928 nám dnes opravdu moc neodhalí. Podobně text Na památku od Esther není pro naše účely moc výmluvný. Mohu-li radit čtenáři, nejlépe je pečlivě popisovat fotografie, které si chceme uschovat. Cesty osudu jsou různé a po letech je i pro příbuzné mnohdy těžké zjistit, kdo, kde a kdy je zachycen na snímku.

Samozřejmě také móda dělá hodně. Čtyři

dámy v kloboucích vedle sebe vypadají velmi zaměnitelně. Předválečná móda koupacích čepic vylučuje poznat kohokoliv z dovolené u moře. Pro lepší představu čtenáře doplňuji článek dvěma typy fotografií – těch, kde jsme lidi snadno poznali, a těch druhých.

Naše téma není stvořeno pro happy end na závěr, ale kromě nalezených fotografií děvčat Bergerových mohu vzpomenout aspoň na osudové seznámení s paní Maud: Jako školák jsem trávil volné hodiny v tzv. školní družině. Bylo to zařízení reálného socialismu, abychom se neflákali a nedarebačili po městě.

Tehdy jsem netušil nic o historii domu, kde družina sídlila, ale když jsem jím procházel a viděl nádhernou jídelnu, starou kuchyň, koupelnu a terasu, bylo mi zřejmé, že tak krásný dům nemohl být vždycky školní družinou. Ano, byl to dům, kde vyrůstala paní Maud, později v něm sídlila Hitlerjugend a po válce ona školní družina... Jak bych mohl tehdy jen tušit, že se po desetiletích seznámím a podniknu dobrodružné pátrání s paní, které dům kdysi patřil...

zatím neidentifikované

O umění diplomacie

V květnu 2011 navštívil hejtmána Olomouckého kraje velvyslanec Čínské lidové republiky Yu Qingtai. Hovořili o možnosti spolupráce s Univerzitou Palackého, kde funguje několik let Konfuciova akademie, a o navázání spolupráce s Moravskou vysokou školou logistiky v Přerově. Na programu bylo i lázeňství na Olomoucku, zapojení čínských firem do projektu mezinárodního letiště v Přerově a spolupráce v oblasti vzdělávání, vědy a techniky a podnikání.

V posledních desetiletích jsme svědky četných změn chápání starých pojmů. Děje se tak i v oblasti diplomacie. Slovo pochází z dob starověkého Řecka, svůj současný význam diplomacie získala až v 90. letech 18. století, kdy vešla do všeobecného povědomí jako „vedení mezinárodních záležitostí vyjednáváním“. Od té doby diplomacie rozvinula řadu typů, strategií, metod a postupů, které mají svá specifika. Mimo jiné pracuje s pojmy „tvrdá síla“ a „měkká síla“. Prvně jmenovaná se projevuje například jako studená válka, měkká síla představuje schopnost státu ovlivňovat ostatní tak, aby získal požadované výsledky něčím nebo nějakým prostřednictvím. K tomu ale namísto donucování využívá své přitažlivosti. Měkká moc státu spočívá ve třech oblastech – kultuře, hodnotách a politice. S tím souvisí další pojem – kulturní diplomacie. Ta je součástí veřejné diplomacie a je realizována prostřednictvím prezentace, propagace a posilování dobré pověsti státu na základě kulturních aktivit v nejširším slova smyslu.

Zemí, která má snad nejdelší tradici kulturní diplomacie na světě, je Čína. Nedávno se stala

populární čínská forma půvabných dáreků, které obloží i ta nejpodezíravější srdce a otevírají dveře do celého kulturního světa: Jsou to pandy. V Číně jako vždycky jde o starou tradici, tedy nic nového. Počátek „pandí diplomacie“ se datuje do období vlády dynastie Tang, kdy podle historických záznamů nechala císařovna Wu Ce-tchien (vládla v letech 624–705) odeslat dvě tato zvířata na japonský císařský dvůr. Vrcholu pak dosáhla za vlády Mao Ce-tunga v 70. letech minulého století, kdy byli tito čtyřnozí černobílí velvyslanci vysláni na druhou stranu planety, do rukou tehdejšího prezidenta Spojených států Richarda Nixona.

Dnešní Čína je nejen obratná v diplomatických tazích, ale i velmi sebevědomá. Cítujme politologa Süe Čchu-ena ze Šanghajskeho institutu mezinárodních studií: „Spojené státy mají Čínu o co žádat. Na druhé straně jí ale mají málo co nabídnout.“

Hrdost státníků a gigantické sebevědomí Číny vůči západním zemím má rovněž prastarou tradici, jako skoro všechno v této tisícileté, jedinečné kultuře. Ne vždy působila jejich nadřazenost opodstatněně, ne vždy o své nadřazenosti čínští představitelé přesvědčili diplomaty z cizích zemí. Být dobrým diplomatem v Číně, to znamenalo být nejen velmi přizpůsobivý, ale akceptovat i zvláštní systém dehonestace jednotlivců a rafinované korupce. Existují četné doklady selhání nervů na straně evropských diplomatů v Číně, najdeme však i doklady úspěchů, bylo to však téměř výhradně v dobách, kdy samotná Čína měla

eminentní zájem o výměnu zboží, civilizačních trendů a myšlenek. Pobývat v Číně jako diplomat bývalo zkrátka náročnou zkouškou vlastenecké obětavosti, vůle a charakteru. Zkušenost, kterou zažil britský lord Macartney při své diplomatické misi v roce 1793, dnes působí komicky a téměř

pikantně. Nicméně historie je tu od toho, abychom se poučili a napříště vyvarovali falešných iluzí a zbytečných chyb. A abychom ocenili každý pokrok v mezilidských vztazích, který se děje na poli diplomacie stejně kolísavě jako v našich soukromých životech.

-heve-

Nesnáze západních diplomatů v Číně 18. století

Julia Lovellová

Henry Dundas, ministr vnitra a bývalý prezident Východindické společnosti, povolal zkušeného a protřelého diplomata lorda Macartneyho a požádal ho, aby vedl misi do Číny. Macartney si stanovil podmínky, za nichž danou nabídku přijal: 15 000 liber za každý rok, který stráví mimo Británii, a udělení titulu britského hraběte. Dundas si na oplátku vymínil, že Macartney bude šířit evangelium volného obchodu, otevře Británii nové přístavy a trhy, založí ambasádu v Pekingu a povede průmyslovou a vojenskou špionáž. Dohoda byla uzavřena.

V červnu 1793 ... doplula britská mise do Macaa, portugalské enklávy u jižního pobřeží Číny, jejíž domy byly vlivem tropické vlhkosti potaženy zelenou plísní. Během následujících měsíců se Britové trmáceli se svým objemným nákladem dál od pobřeží, čímž se stále víc přibližovali audienci u císaře v jeho západním hlavním městě Pekingu. Neustále byli sledováni podezíravými císařskými úředníky, kteří britskou výpravu naoko zahrnovali

projevy přátelství – stávalo se, že Britové dostali jako dar 200 kusů drůbeže – , ale na druhé straně se zdárně vyhýbali jakékoli větší hmotné pomoci jejím účastníkům. Když britští poutníci konečně dorazili do Pekingu, dozvěděli se, že je císař přijme, ale o trochu severněji, ve svém letním sídle v chladné hornaté oblasti zvané Džehol.

Téměř rok poté, co Britové opustili Portsmouth v doprovodu skupiny ve vypůjčených zářivě zelenozlatých šatech – které předtím přinejmenším jednou využili příslušníci jakési francouzské mise-, se konečně dostali do blízkosti Nebeského císaře při příležitosti jeho narozenin a předložili mu písemnou žádost Jiřího III., uloženou v drahokamy vykládané schránce. Císař Čchien-lung je přijal značně odměřeně a s nepříliš velkou srdečností. Zřejmě to bylo způsobeno tím, že se v tisku dočetl velmi popuzující zvěsti a spekulace o tom, že Britové s sebou jako dary přivezli trpaslíky vysoké jen jednu stopu a slona o velikosti kočky, takže ho dalekohledy, planetária a povozy nechávaly

zcela chladným. Čchien-lung prohlásil, že dary, které shromáždil astronom z této mise jménem Dinwiddie, se hodí leda jako hračky pro zabavení dětí. Jedinou reakcí, kterou vyvolala Parkerova čochka, bylo bujaré nadšení projevené hravým eunuchem, jenž pod ni strčil prst a ten si následně působením slunečního světla popálil. Kočár s pružinami, který Britové přivezli v naději, že jim otevře brány k exportu, byl odmítnut jako něco, co nemůže císař v žádném případě potřebovat, protože nikdy „nedovolí, aby kdokoli seděl výš než on a byl k němu otočený zády.“

Císař Čchien-lung sdělil svou oficiální odpověď na britskou žádost ve zvláštním výnosu předloženém Macartneymu 3. října 1793, avšak sestaveném už 30. července, tedy více než šest týdnů předtím, než se Britové s císařem setkali a předali mu dary. Jinak řečeno, mise byla odsouzena k nezdaru, ještě než dorazila na místo určení. „Podobných výmyslů jsme si nikdy příliš necenili,“ prohlásil na vysvětlenou Čchien-lung, „a výrobky vaší země ani v nejmenším nepotřebujeme.“ A v tomto ohledu měl pravdu: o sedmdesát let později, když britští a francouzští vojáci zničili císařský Letní palác na okraji Pekingu, byly Macartneyho dary zcela nedotčené objeveny v jedné stáji. Zdálo se, že tyto technické zázraky využívali při svém pobytu v Číně nejvíce právě členové mise: Macartney se vezl do oblasti Džehol v britském kočáře a Dinwiddie testoval rozsah a přesnost dalekohledu tím, že ho zaměřoval na čluny rozkoše a na spoře oděné lehké děvy ze Su-čou, města vodních kanálů ležícího na východním pobřeží Číny.

Ve snaze získat si přízeň Číňanů prošli Britové mnohými těžkými zkouškami – museli vytrpět dlouhé hodiny čínských divadelních představení

nebo snášet na veřejných hostinách posměch kvůli tomu, že neumějí jíst tyčinkami -, a přesto jejich mise selhala, a to naprosto ve všech bodech. Tou největší překážkou byl jazyk. Poté co čínští kněží z Neapole, kteří byli do výpravy přibráni jako tlumočníci, prchli v Macau na loď jati obavou, že budou politicky stíháni císařským dvorem za to, že opustili Čínu bez povolení, byl jediným členem výpravy, který aspoň trochu ovládal čínštinu – a to málo pochytil od uprchlých mnichů -, Thomas Staunton, dvanáctiletý syn George Stauntona, zástupce Macartneyho. Mise tak byla z velké části závislá na překladatelských pokusech portugalských a francouzských misionářů sídlících na čínském dvoře, které Macartney jednoho jako druhého označil za „lháře a podvodníky“ a za lidi „neklidné a podlé“. Impozantní seznam darů předaných císaři byl překládán do nesrozumitelné hatmatilky: tak například slovo planetárium bylo převedeno pouze do jiné fonetické podoby a posléze ho dvorní tlumočníci květnatou klasickou čínštinou císaři popsali jako „geografické a astronomické hrací hodiny“.

Tím největším úskalím však byla diplomatické etiketa. Pozdní období vlády dynastie Čching bylo spoutáno tradiční čínskou představou o mezinárodních vztazích, v nichž byli všichni cizinci zaostalí barbari, kteří toho mohli Číně nabídnout jen velmi málo, pokud vůbec něco, a jejichž pozice vůči císařskému dvoru byla založena na vztahu uctivé podřízenosti. Podle zidealizovaných čínských diplomatických konvencí, přežívajících už déle než půl druhého tisíciletí, mohli cizinci (přinejmenším teoreticky) navštěvovat Čínu pouze jako podřízení vazalové přinášející daně, nikoli jako lidé na stejné politické úrovni, a už vůbec ne jako zástupci

„nejmocnějšího národa na zeměkouli“ – za které se Macartney a Britové sebevědomě považovali. V době vlády dynastie Čching měla Čína místo ministerstva zahraničních věcí jen jakési oddělení pro vybírání daní vybavené komplexním systémem nařízení stanovících kdy, v jaké míře a jak často jsou požadovány prostrace – tedy padnutí na zem v projevu nejvyšší úcty –, které prováděli poslové přinášející daně. Číňané a Britové by se nikdy nedokázali dohodnout na obchodních podmínkách, kdyby se předtím neshodli na podmínkách vzájemného soužití. Nazývat čínsko-britské setkání z roku 1793 střetem civilizací by bylo nicméně přehnané: ani jedna strana totiž neprojevila žádné takové snahy, které by mohly připomínat byť jen náznak kolize.

Macartney coby pragmatický vyslanec, ale také hrdý Brit, strávil několik týdnů hloubáním nad diplomatickým protokolem. Obzvláště ošemetný bod představovalo jeho odmítání provádět před císařem povinné gesto spočívající v trojím pokleknutí s úplnou prostrací a dotknutí se čelem země. Macartney byl ochotný smeknout klobouk, padnout na kolena, a dokonce i políbit císařovi ruku (brzy se zcela jasně ukázalo, že tato třetí možnost nepřichází v úvahu, protože čínské úředníky doslova děsila), ale padnout čelem na zem byl ochoten jen v případě, že by některý čínský úředník, nacházející se v jemu odpovídající služební pozici, zároveň klečel na kolenou před portrétem Jiřího III. Tento poslední návrh byl ještě méně vhodný než líbání císařovy ruky: Čchien-lung byl vládcem „všeho pod Nebesy“ (Tchien-sia, což je tradiční čínské označení Číny) a jeho poddaní by nikdy nepřijali rovnoprávnou autoritu jiného panovníka. Představa o Číně jako centru civilizovaného světa,

jemuž jsou všechny národy povinovány loajálností, je jednou z nejpevnějších nití vinoucích se celými čínskými dějinami. Dokonce i dnes, sto šedesát let poté, co opiové války donutily Čínu vystoupit z uzavřeného rámce tributárního systému do současného světa mezinárodního obchodu a diplomacie, nedokážou někteří čínští historici uvěřit tomu, že Macartney nikdy před císařem nepadl na kolena a nedotkl se čelem země.

Nátlak Číňanů na Macartneyho, aby se podvolil a prováděl před císařem prostrace, začal v srpnu, celých šest týdnů před audiencí Britů u Čchien-lunga, a neustále se zesiloval. Přesvědčovací strategie, které si Číňané vymýšleli, přecházeli od výmluvných narážek až po přímé příkazy. V polovině srpna upozornili úředníci vyslanec jen tak mezi řečí na to, že čínský oděv je mnohem lepší než oděv západní, protože „je volný a nebrání v pohybu... ani při padání na kolena a při prostracích... Celkem chápali, jak nepohodlné jsou ty naše přezky a podvazky, a dávali nám najevo, že by bylo lepší se toho všeho zbavit, než se vydáme ke dvoru“. Začátkem září, kdy stále ještě nebylo v dohledu žádné řešení britského radikálního postoje, nařídil sám císař snížení přídělů potravin poskytovaných Britům, aby je „přesvědčil“, že se mají císařskému rituálu podvolit. Pokud se mandaríni s Macartneyem právě nepeli o zásadní problém, kterým bylo provádění prostrace před císařem, rozebírali ze všech možných stran otázku, zda jsou věci, které Macartney přivezl císaři, „dary“ nebo „tributy“. Macartney trval na tom, že jde o dary vyslance rovnoprávného diplomatického postavení. A Čchien-lung stejně rozhodně tvrdil, že Macartney není nic víc než podřízená „osoba přinášející daně“.

Ale i kdyby se Britové čínským dvorním zvyklostem podvolili, není ani zdaleka jisté, že by tím od Čchien-lunga získali víc, než získali za této situace (konkrétně šlo o několik podezřele vyhlížejících kusů nefritu, porcelánové dózy a látky, z nichž mnohé vypadaly jako použité zbytky toho, co místo daní odevzdávali korejští, muslimští a barmští poddaní). O dva roky později navštívila Čínu mnohem poddajnější holandská mise, jejíž členové prováděli prostrace tak rychle, až jim při tom z hlavy padaly klobouky, nebo spíš paruky (holandský velvyslanec van Braam se dočkal salvy smíchu ze strany Číňanů, když mu při provádění prostrace na zmrzlé cestě spadla paruka). Podle kontrolora mise Johna Barrowa získali odbojní a nepoddajní Britové v Pekingu ubytování, které bylo vhodné „spíš pro prasata než pro lidské bytosti“, zatímco povolnější Holanďané na tom byli o něco lépe, protože sídlili ve stáji, kde jim dělali společnost tažní koně. Britské misi byly současně se zvýšením nátlaku ohledně prostrací sníženy přiděly potravy, ale její členové alespoň nemuseli jíst kusy masa na kosti vypadající, jako by ji už někdo ohlodal, k čemuž byli nuceni Holanďané, kteří se zřejmě domnívali, že to jsou zbytky z císařova stolu. Holanďané prováděli prostrace při třiceti různých příležitostech, často ve velmi nepříjemnou hodinu a v silném mraze, aniž by, jak se zjevnou zlomyslností zaznamenal Barrow, „získali... něco pořádného kromě několika váčků, tenkého hedvábí a kusu hrubé látky velmi podobné té, které námořníci říkají praporovina“. Ještě horší však bylo, že čínští úředníci s cynickou

radostí zneužívali ochotu Holanďanů provádět prostrace a vyměňovali je za pár kusů pečiva, několik rozeinek a přežvýkanou jehněčí kýtu, přičemž prohlašovali, že to jsou dary od samotného císaře.

Po tomto zjevném neúspěchu diplomatické mise není nijak překvapující, že se v cestovních denících členů britské výpravy příliš velká chvála na Čínu neobjevuje. V knize *Travels in China* (Putování po Číně), kterou napsal Barrow, pozdější zakladatel Royal Geographical Society, Královské zeměpisné společnosti, zaznívá typický podrážděný tón nespokojeného Brita v cizině. Čínské hry byly „hrubé a vulgární“, čínská hudba „směsice nelibých zvuků“ a čínské akrobatické výkony zcela ubohé. „Jeden hoch šplhal na tyč nebo na bambus vysoký asi tak deset metrů, vesele přitom dováděl, a když byl nahoře, balancoval tam v podivných pozicích,“ napsal Barrow rozmrzelému Macartneyemu v jedné zprávě a pokračoval: „...ale představení se nedalo ani v nejmenším srovnat s podobnými kousky, které jsem často vídával v Indii.“ A o hygienických zařízeních prohlásil: „V celé Číně nejsou žádné záchody ani jakákoli místa, kde by měl člověk alespoň trochu soukromí.“ Britové si zde cenili pouze jedné jediné věci: Velké čínské zdi.

Velká čínská zeď: vzestupy a pády Čínské říše: období 1000 př.n.l. – 2000 n.l. / Julia Lovellová; [z anglického originálu ... přeložila Jana Žlábková]. – Vyd. 1. – Praha: Beta, 2007. – 327 s., [12] s. obr. příl. ISBN 978-80-7306-327-6

Veduty slezských měst a staré mapy Slezska

Spolupráce moravských a slezských kulturních institucí v praxi

Lubomír Novotný

V listopadu 2008 podepsali ministři zahraničí České republiky a Polska memorandum o porozumění, na jehož základě vzniklo Česko-polské fórum. Cílem vzniku tohoto fóra byla snaha propojit české a polské partnery ve všech možných sférách – od kulturních, vzdělávacích až po sportovní a ekonomické aktivity. Visegrádská kooperace a vstup obou zemí do Evropské unie v roce 2004 znamenaly posílení kontaktů a vznik řady nových možností pro společné projekty, jenže strukturální fondy či unijní komunitární programy nepokrývají všechny zájmové okruhy v česko-polských vztazích. I proto Česko-polské fórum vhodně doplňuje dotační možnosti, jež se v současnosti nabízejí.

Olomoucký kraj společně s Opolským vojvodstvím zahájil významnější spolupráci již v roce 2008, když v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce vznikl projekt pod názvem *Kulturní dědictví – společná úloha*. Tento projekt se stal impulsem k navázání kontaktů mezi Vědeckou knihovnou v Olomouci a Wojewódzkou Bibliotekou Publiczną w Opolu. První významnou spoluprací obou knihoven je projekt s názvem *Veduty slezských měst a staré mapy Slezska – Panoramy miast śląskich i mapy Śląska*. Náplní tohoto projektu je výstava *Silesia picta*, která se bude konat 5. 9 – 30. 9. 2011 v prostorách Vlastivědného muzea v Olomouci a konference *Slezsko v proměnách času – Śląsk przez wieki* (blíže <http://www.vkol.cz>), jež se uskuteční 6. 9. 2011 v prosto-

rách Arcidiecézního muzea v Olomouci. Obě akce mají představit Slezsko v jeho historických proměnách od středověku až do 20. století. Výstava má na základě starých map a vedut ukázat historický význam Slezska, vývoj zobrazení Slezska, vývoj slezských měst i provázanost tzv. rakouského (českého) Slezska se Slezskem opolským. Olomouckému publiku se tak přiblíží dějinné etapy i těch částí slezského vévodství, které byly pro českou korunu v polovině 18. století ztraceny. Konference bude pojednávat o životě slezských měst ve středověku, ale i v 19. století, o některých právních otázkách spojených se slezskými knížectvími, o vedutách slezských měst či o zobrazení řeky Odry, této dopravní tepny Slezska, na starých mapách. Projekt je podpořen Ministerstvem zahraničních věcí ČR v rámci projektů Česko-polského fóra.

Nebezpečné milosrdenství

K současným snahám o legalizaci eutanázie

Karel Plocek

Téma smrti je numinózní*, a tak jakékoli stanovisko, které k němu zaujímáme, není a ani nemůže být neosobně objektivní, ale vyjadřuje chtění nechtění osobní rovnici vypovídajícího. Proto předesílám, že následující řádky, v nichž se stručně dotýkám některých aspektů současných snah o legalizaci lékařsky asistované sebevraždy, resp. sebezabití, píší jako starý člověk, který se již před pětatřiceti lety zabýval thanatologickou problematikou, a to hlavně praktickými otázkami péče o umírajícího člověka. Podílel jsem se také na vzdělávání zdravotnických pracovníků. Jako jednotlivec jsem prošel individuálním procesem, ve kterém smrt se pro mě stala záhy a trvale nepominutelnou konstantou. A konečně jako hlubinně orientovaný psycholog s celoživotní zkušeností z práce s konkrétními zdravými i nemocnými lidmi, včetně pacientů v terminálním stadiu života, se při pohledu na tento problém snažím mít na zřeteli nejen aspekt individuální, ale také aspekt kolektivní, nejen aspekt určený vládnoucím duchem doby, ale i hlubší a mnohovrstevný aspekt historický a v neposlední řadě také aspekt prospektivní (smyslu), jemuž se nelze vyhnout.

* Slovo *numinózní* souvisí s latinským *numen*, božství nebo boží vůle. Numinózní působení probíhá dynamicky mimo vědomí a vůli člověka, je provázáno hlubokými emocemi, protože způsobuje zvláštní změnu vědomí.

Současné snahy učinit z lékařsky asistované sebevraždy, resp. sebezabití (ti, jimž snad vadí toto přesné označení skutkové podstaty takto chápané a navrhované eutanázie, si zde mohou dosadit její jiný název, např. lékařsky asistované ukončení života) široké téma celospolečenské diskuse, která má nakonec vyústit v demokratické hlasování o její legalizaci, pokládám za výraz velmi problematického trendu řešení věčných otázek jednotlivce i lidstva. Jeho problematičnost tkví především v tom, že je díky převažujícímu extrovertnímu, tj. objektově orientovanému zaměření vědomí člověka Západu jednostranný, dílčí, zúžený a hlavně plochý. Je nesen převážně individualistickým a prezentistickým nerefektovaným postojem, kterému chybí na prvním místě *étos*, jenž musí být přítomen v řešení každé životně důležité otázky člověka, má-li být toto řešení považováno za odpovědné. *Étos* se uplatňuje jako tvůrčí funkce každého skutečně etického rozhodování a konání a je výrazem co nejvyššího uvědomování a spojení vědomých i nevědomých aspektů dané skutečnosti. V souvislosti s nastolenou a nově formulovanou otázkou eutanázie nutno zdůraznit, že zde nejde v první řadě o objektovou stránku věci (např. o možnosti nových lékařských technologií jako takových, jež jsou s to prodlužovat fyzickou existenci člověka bez jeho účasti), ale o rozhodování o aplikaci těchto technologií, které spadá do subjektivní sféry. Vytvářet iluzi, že lze legali-

zací „právně ošetřit“, tj. zajistit bezpečný rámec celostního řešení takové životní události, jako je lékařsky asistovaná sebevražda, je v lepším případě projevem velké naivity, s jakou se lze setkat např. u juvenilních činitelů mediální sféry, nebo v horším případě může být projevem politické nezodpovědnosti. Ta se může zaštiťovat rádoby vědeckými zdůvodněními včetně statistické argumentace, jejíž hodnota v případě životních pravd (a vztah jednotlivce ke smrti jako jedné z mála nezpochybnitelných skutečností života mezi ně patří) je nulová.

Problém smrti zaměstnává lidstvo od samého úsvitu jeho existence. A s ním se již v antice vynořuje další problém: *eutanázie* v původním významu tohoto řeckého slova je lehká smrt, krásná smrt. Musíme mít ovšem na mysli žitý kontext významu tohoto výrazu a živý mýtus, který antický člověk žil. A ten byl naprosto odlišný od mýtu, který žije současný člověk. Také křesťanský člověk až do novověku se modlil a dosud se ještě modlí za šťastnou smrt. Na sklonku devatenáctého století už lze zaznamenat proměnu obsahu tohoto termínu, i když nikoli zásadní zlom. Lze se o tom přesvědčit např. při četbě hesla *Eutanázie* v Ottově naučném slovníku (1894): „*Jakmile veškerá naděje v uzdravení a život zmizela a lékař nabyl přesvědčení, že každé další léčení jest marno, třeba jest starati se, aby nemocný v posledních okamžicích života trpěl co možno nejméně. Jsou-li bolesti tělesné, podávati jest léky tišivé i v dávkách větších než prve, a každým způsobem sluší dbáti, aby nemocný byl ušetřen všelikých útrap a nepohodlí... V žádném případě není lékař práv, podati léků jakýchkoli k tomu účelu, by zkrátily život nemocného, třebas i nejtrudnější, neboť zkušenost se někdy ve případech nejpodivnějších*

uhýbá teoretickým důmyslům, jinak téměř určitým.“ Jak převratná je definice významu téhož řeckého slova o sto let později: „*Eutanázie: usmrčení z milosrdenství, ze soucitu a zpravidla na přání osoby, které se týká (např. osoby nevléčitelně nemocné). Trestní právo ČR eutanázií nedovoluje.*“ (Univerzum : Všeobecná encyklopedie, Praha, Odeon 2002).

Profesním i lidským posláním lékaře, klinického psychologa a všech zdravotnických pracovníků, kteří se podílejí na péči o smrtelně nemocného pacienta, je ulehčovat mu jeho úděl v nemoci. V případném rozhodování o jeho smrti nemohou hrát roli rozhodujících činitelů a pro nemožnou naprosto jasně a jednoznačně prognózu trvání jeho života se ocitají ve velmi povážlivé etické situaci, pakliže by je chtěl pacient nebo jeho příbuzní do rozhodování o ukončení jeho života zapojit. I v odborné zdravotnické oblasti se ovšem mohou vyskytnout osobnosti, u nichž ustoupil numinózní charakter smrti do pozadí a jejichž postoj k této otázce překračuje kánon Hippokratovy přísahy. Čím důrazněji se totiž moderní demokratické právní systémy snaží vytvářet dojem rovnoprávnosti ve vztahu mezi lékařem a pacientem, tím více zůstávají stranou nebo dokonce zcela v pozadí skutečné aspekty tohoto vztahu, jehož základním znakem nemůže být a ani fakticky není iluzorní individualistická nezávislost, ale vzájemná důvěra, přičemž ten, kdo léčí, je zcela přirozeně – pokud zapomene na své poslání, jímž je služba bližnímu – v pozici mocnějšího. Pokušení odpradávná známé *hybris* (pýchy) u takového moderního vědomí ohroženého inflací v důsledku odbornické jednostrannosti je velmi značné. Moderní medicína sice disponuje technologiemi, jež

jsou s to prodlužovat bazální fyzickou existenci člověka, ale víme toho zatím velmi málo o psychických procesech, jež v těchto přechodových stavech na hranici mezi životem a smrtí probíhají, než abychom se mohli suverénně vyjadřovat o otázkách přesné hranice mezi životem a smrtí, jakož i o přesahu lidského života mimo naši časoprostorovou vázanost. To všechno nás musí nutně vést ke značné rozvážnosti a zdrženlivosti při všech snahách vměstnat život do jakéhokoli právního rámce.

Daleko více a citlivěji bychom proto měli brát v tak závažných otázkách v úvahu vše, co nám o tématu sděluje minulost lidstva. Ve společnosti s převládajícím extrovertním, výkonovým, individualistickým, juvenilní psychologií mediálně ovládaným světonázorem považují politickou cestu k řešení problému dobré smrti za zcela zavádějící. Jaký vztah k odchodu jednotlivce na věčnost a ke smrti vůbec může mít např. populace našeho hlavního města, kde většina zesnulých doslova zmizí pohřbena bez účasti svých bližních? Ano, je potřeba velmi naléhavě při současném vládnoucím jednostranném výkonovém trendu našeho zdravotnictví rozvíjet nové formy péče o těžce nemocné a umírající. Reakcí odborné veřejnosti na tuto jednostrannost jsou hlasy požadující rozvíjení paliativní medicíny. Moment skutečného pokroku v péči o umírající lze spatřovat i v budování hospiců po roce 1989, které však rovněž nejsou jediným řešením problému, i když jsou nesporně přínosem. To hlavní, co jsem se snažil naznačit, však stále zůstává stranou: Je to vztah nás živých k těžce nemocnému a umírajícímu člověku, jenž

jako by přestával být v této etapě života hodnotou a ztrácel význam.

V případě nemocného samého to pak může znamenat ztrátu smyslu jeho utrpení. Úhybnými manévry v těchto životních situacích se připravujeme o příležitost dospět k zásadně novému a vyvráležšímu postoji k životu. Nedokážu popsat tuto situaci výzvy lépe, než to učinil před téměř sto lety jeden z našich nejpronikavějších duchů – Otokar Březina. V dopise příteli Františku Bílkovi 7. prosince 1908 píše: „...Máte pravdu: Ve světle, jež hoří u lože umírajících, jeví se veškeré věci této země v pravé své velikosti, docela jinak nežli v hodinách, kdy rozpálení snem vkládáme do nich hodnoty, jichž nemají. Ale v tichu, které po každém odchodu našich milých se tvoří kolem našeho domu, hledají se naše ruce, a my všichni, kteří jsme zůstali na této straně života, učíme se laskavěji tisknout se k sobě a býti jeden k druhému tak dobrý, jak jen je to možno slabému člověku...“ Touto stále aktuální výzvou bych chtěl zakončit svůj krátký příspěvek, v němž jsem se mohl dotknout jen povrchu tak ožehavého problému.

Autor PhDr. Karel Plocek (nar. 1934) je odborný psycholog s celoživotní praxí na lůžkových odděleních ve zdravotnictví (psychiatrie, dětská psychiatrie, interna, neurologie, geriatric), ve vězeňství, v ústavech sociální péče, v dětských domovech, v psychologickém poradenství; podílel se na vzdělávání odborných psychologů a postgraduálním vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví; je překladatelem základních prací z hlubinné psychologie (zejména díla C. G. Junga).

FEJETON

Podzimní Morana

Helena Veličková

Vlastně je to nespravedlivé. Na jaro se všichni těší, i když přináší blátivou břečku, lijáky, ostré slunce, které oslňuje řidiče, a do hlav politiků a manažerů nasazuje nereálné nápady, co všechno v letošní sezóně změní, reformují a vybudují. Naopak podzim lidé očekávají zachmuřeně, protože přináší bláto, deště, nízké slunce, které oslňuje řidiče, a do hlav většiny lidí nasadí starosti, co všechno musí stihnout od začátku školního roku do Vánoc. Ochlazené mozky začínou navštěvovat školu, divadlo, pekaři zase pečou sedmnáct druhů chleba a grahamové koláče, banky a úřady zahájí aktivní sezónu a ta potrvá celý čtvrtý kvartál. Takže je zřejmé, že situace je v obou případech skoro stejná.

Podzim si nezasluhuje být pokládán za chmurň i kvůli další velmi příjemné okolnosti – skončuje s letním časem. Běh světa, přesněji řečeno evropských států, se vrátí do kolejí, jaké pro lidi na zemi natáhla Matka Příroda. Každé jaro si hrajeme s Přírodou hru na vykojení, nejsouce pamětlivi Hamletova varovného výroku, že „Doba, vymknutá z kloubů, šílí.“ Energetici jsou na tento pochybný zlepšovák dokonce pyšní, neboť údajně racionalizuje spotřebu elektřiny. Jenže výzkumy posledních let ukazují, že to není pravda, úspory žádné nejsou, ba dokonce stoupá spotřeba elektřiny v déle běžící klimatizaci a roste nezdravá spotřeba zboží, které potřebujeme k pořádání mnohahodinových večírků a rautů pod širým ne-

bem. A politikové si mohou zamnout ruce, jak Evropané poslušně vstávají a chodí do postele ne podle geneticky vrozených cirkadiálních rytmů, ale podle jejich rozhodnutí o poslední neděli v březnu.

Fandové technického věku na letním čase vidí osvobození moderního člověka od diktátu Přírody. Jenže v pružnosti, jak nakládáme se „čtvrtým rozměrem“ vesmíru, se nemůžeme rovnat starověkým civilizacím. Mnohé přizpůsobovaly měření času délce dne, takže letní hodiny byly delší než ty zimní. Například staří Římané měli vodní hodiny vyrobené tak, že různé stupnice měřily čas v odlišných měsících. A rozdíly mezi délkou hodin nebyly malé, ta nejkratší trvala 44 minut, ta nejdelší až 75 minut!

O možnosti letního času se v Evropě diskutovalo v 19. století, ale nikomu se do toho ve skutečnosti moc nechtělo. Až 1. světová válka přinesla změnu. České země jako součást Rakouska-Uherska poprvé pocítily letní čas 30. dubna 1916 a vydržel v nich až do roku 1918. Když byl zrušen, lidé byli vládě za tento krok nesmírně vděční – letní čas si opravdu neoblíbili.

Letos začala kampaň za sjednocení času v Evropě pod heslem *Only one time*. Pokud se najde dostatek podporujících hlasů (u nás s tím začal senátor Petr Šilar) a zapojí se aspoň sedm zemí Evropské unie, bude konec letního času a „doba se vrátí do svých kloubů“ nadlouho, možná napo-

řád. V podstatě Evropská unie státům nepřikazuje, jestli mají mít letní čas nebo ne, ale jde o vlaky na hranicích. Takže zase ty nešťastné koleje, ze kterých vybočují přes léto všichni, ačkoliv to nemusí dělat nikdo. Tak giganticky nemanipuloval evropskými národy ani Napoleon.

Asi nemusím říkat, že hnutí *Only one time* podporuji. A jestli dosáhne vítězství, mám navíc návrh, jak můžeme kolektivně vždy na podzim symbolicky sprovodit ze světa neradostnou vzpomínku na tuto pseudoracionální vymoženost: Navrhují zahájit a uchovat pro příští generace působivý rituál, který by každým rokem s nastalým ochlazením přívětivě odrazoval ty „rozumné“ mezi námi od návratu k přežilým pořádkům. Koneckonců z našeho folklóru mizí spousta rituálů, a tak je na čase aspoň částečně obstarat náhradu. Symbolem času je tradičně na kost vyhublý Saturn, který pro astrology znamená také Osud, Smrt a Konec věcí. Jestliže obyvatelé jižní Moravy vynášejí na jaře Moranu, proč bychom v Olomouci nemohli na podzim vynášet jinak bohdá již zapomenutý Letní Čas? Mám docela zřetelnou představu, jak ho výtvarně pojmut. Základem bude Kostlivec, ozdobený nesympatickými atributy letního času: Oční důlky podmalované nevyspáním, na hlavě věnec přerostlého sena z ostřice do hněda spálené, nohy krvavé od puchýřů v propocených sandálech. Seděl by ve vřaku

List (J. Jemelková, monotyp)

auta s nápisem „Oslnivá ranní jízda do práce zabíjí!“ V kostlivých rukou by držel karcinogenně grilovaný biftek a na krku měl pověšenou recyklovanou plastovou ceduli: „Jeden masitý zahradní raut po osmé hodině – měsíc života v pytlí.“

Je to můj skromný návrh, jak obohatit lidovou kulturu a vrátit lidstvu přirozené ponětí o tom, v jaké době to vlastně žijí. Kdekdo si stěžuje, jak je dezorientován v dnešním spěchavém a zmatečném světě, tak by určitě věci prospělo, když každému vysvětlíme, že čas není tak docela relativní, i když to kvantová fyzika tvrdí. Že přesně o půlnoci, kdy se biorytmus našeho organismu zpomalí na minimum, Slunce zcela v souladu s přírodními zákony stojí na opačném bodě zeměkoule a my tušíme úbytek elánu, i když si ho možná nepřipouštíme. A v poledne je to přesně naopak – Slunce stojí nejvyš, kam v příslušném ročním období dosáhne, a určitě to dělá tak trochu i proto, abychom zvedli hlavu k nebi a uvědomili si, proč bíjí všechny zvony dvanáctkrát.

Benjamin Franklin kdysi také navrhoval Američanům letní čas. Byl puritán a přál si, aby chodili večer dřív spát a ráno dřív vstávali do práce, neboť *Early bird catches the worm* neboli *Ranní ptáče dává doskáče*. Američané tehdy jeho manipulaci prokoukli a do praxe se tento návrh nikdy nedostal. Jsou snad obyvatelé Evropské unie naivnější?

Ohlédnutí za Knihou v 21. století

Milada Písková

V letech 2004–2008 pořádalo Oddělení knihovnictví Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě konferenci *Knihy v jednadvacátém století*. Z původního semináře, kterého se hned v prvním roce zúčastnilo přes sedmdesát knihovníků, vysokoškolských pracovníků a literátů z České republiky a Slovenska, se vyvinula mezinárodní akce, na které se každoročně scházeli odborníci, aby se vzájemně informovali o nových trendech v knihovnictví, proměnách současné knihy, změnách v užité a estetické funkci knihy, problematice autorských práv, aktuálních problémech veřejných i odborných knihoven. Organizátoři konference od samého začátku usilovali o propojení nových poznatků, vzešlých z bádání univerzitních pracovníků a představitelů nejvyšších knihovnických institucí (Národní knihovna v Praze, Slovenská národní knihovna v Martině), s praktickými potřebami knihovníků zejména ve veřejných knihovnách. Tento záměr sledoval také *Knihovnický klub Casanova*, který udržoval kontakty univerzitního pracoviště s knihovnami v celém regionu v období mezi každoročními konferencemi.

V rámci prvního semináře bylo předneseno dvacet sedm referátů, které si připravili pracovníci Slezské univerzity v Opavě, zástupci Národní knihovny v Praze, Moravské zemské knihovny v Brně, Vědecké knihovny v Olomouci, Památníku národního písemnictví v Praze, Zemského archivu v Opavě, Moravskoslezské knihovny v Ostravě,

Maticy slezské v Opavě, Knihovny Petra Bezruče v Opavě, Knihovny města Olomouce, Regionální knihovny v Karvině, Knihovny Kroměřížska, Univerzity Komenského v Bratislavě, Univerzity Matěje Bela v Banské Bystrici a další. Mezi účastníky a referenty najdete takové osobnosti, jako jsou Vít Richter, Zlata Houšková, Brigita Šimonová, Halina Molinová, Igor Zmeták, Lea Prchalová, Šárka Kašpárková, Zdeněk Uhlíř, Miroslav Ressler, Jana Galášová, Pavol Rankov, Františka Vrbenská, Jaroslav Bakala, Jiří Urbanec a jiní.

Od druhého ročníku konference byl spoluorganizátorem konference Svaz knihovníků a informačních pracovníků, regionální výbor Moravskoslezského kraje, kolektivním členem Svazu knihovníků a informačních pracovníků se stalo celé zmíněné knihovnické oddělení. O konferenci projeví zájem také knihovníci z Polska, a tak další účastníci přibyli z univerzit z Toruně, Čenstochové, Opole, Poznaně, Katovic. Ze Slovenska přijeli další zástupci knihovnických kateder a knihoven z Prešova, Bratislavy, Trnavy, Ružomberka, Nitry aj. Z českých univerzit jezdili na konferenci pravidelně pedagogové a vědeckí pracovníci z Karlovy univerzity, Ostravské univerzity, Univerzity Palackého a Masarykovy univerzity v Brně. Neméně těšil organizátory stálý zájem knihovníků z nejrůznějších míst z celé Moravy a Slezska (Raškovice, Frýdek-Místek, Karviná, Lipník n. Bečvou, Havířov, Vratimov, Český Těšín, Krnov, Bolatice, Vsetín, Valašské Meziříčí, Valašské Klobouky, Moravský Beroun, Rýmařov,

Uherské Hradiště, Štěpánkovice, Slavkov, Hlučín ad.), ba i z Čech (Tábor, Kutná Hora, Hradec Králové, Praha).

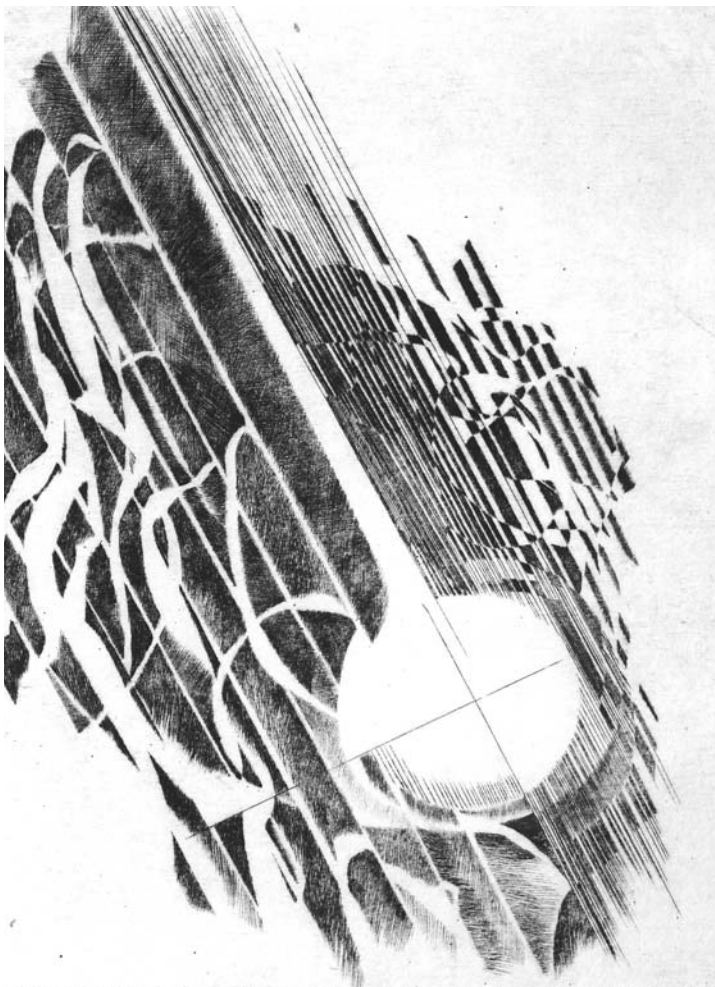
Zájemců a referátů bylo tolik, že jednání konference probíhalo jako dvoudenní v několika sekcích. Ve třetím ročníku přibyla i samostatná *studentská sekce*. Při hodnocení konferencí v závěru jednání účastníci sami navrhovali téma další konference, a tak se rokovalo například o tématech *Knihy a knihovny v estetické a etické výchově* (2005), *Percepce textů, výchova čtenáře – ano či ne* (2006), *Klasická kniha vedle jiných informačních zdrojů* (2007).

Z první konference byl vydán sborník formou knižní publikace *Kniha v 21. století* (Opava 2008, ISBN 978-80-7248-481-2). Na výtvarné a technické redakci sborníku se podílela Jana Krejčová. Další ročníky mají elektronickou formu (<http://www.fpf.slu.cz/ustavy/ustav-bohemistiky-a-knihovnictvi/konference-kniha-v-21-stoleti>).

Řada knihovníků, účastníků konference *Kniha v 21. století*, přijížděla do Opavy také na *Letní knihovnickou školu*, které se uskutečnily čtyři ročníky (2005–2008).

Konference *Kniha v 21. století* se tedy zavedla jako pěkná tradice a získala sympatie knihovníků z celé republiky i v zahraničí. V současnosti na ni navazuje konference *Kniha*

ve 21. století, ta je však už po koncepční stránce zaměřena trochu jinak.

Let (J. Jemelková, 1986)

Unikátní nález aneb Hráčské stopy ve Vědecké knihovně

Rostislav Krušínský

Poslední desetiletí se Vědecká knihovna v Olomouci soustavněji věnuje knihám ohroženým venkovními vlivy a nechává několik z těch nejpostiženějších podstoupit restaurátorské zásahy. Tato nákladná péče je umožněna jak díky finanční podpoře zřizovatele, tak díky ministerstvu kultury České republiky. Program na podporu knihoven Knihovna 21. století – K21, konkrétně jeho část Ochrana knihovního fondu před nepříznivými vlivy, finančně přispívá až 50 procenty na restaurování historických knižních fondů.

V roce 2008 byl k restaurování vybrán mimo jiné výtisk geologického spisu od Konráda Gessnera *De Omni Rerum Fossilium Genere, Gemmis, Lapidibus, Metallis, Et Huiusmodi, Libri Aliquot, Ple-rique Nunc Primum Editi*. Vyšel v Curychu v letech 1565-1566. Tisk měl poškozenou vazbu, přičemž postiženy byly především lepenkové desky. Kůže, která je pokrývala, byla poškozená a odkrývala vlastní lepenkové desky. Ty byly na první pohled vyrobeny z potlaštěného papíru. Bližší průzkum ukázal, že motivem vytištěným na materiálu desek jsou hrací karty. Vzhledem k relativní vzácnosti tohoto materiálu byli po konzultaci restaurátoři požádáni o vyjmutí karet z knižní vazby. Jednotlivé archy byly od sebe odděleny a chybějící části vyplněny papírovinou. Všechny archy pak byly adjustovány zvlášť na lepenkovou desku – mimo původní umístění. Podle restaurátorské dokumentace byl původní arch s natištěnými kartami rozřezán na jednotlivé listy (cca 100×150 mm),

kteří byly později slepeny k sobě a tvořily soubor dvou desek po osmi kaširovaných listech. Celkový počet karetních listů je šestnáct. Těchto 16 listů je podle obrazů rozděleno do dvou částí na 8 (listy + žaludy) a 8 (srdce + kule). Je pravděpodobné, že jeden tiskový arch tvořila jen jedna část karetních hry. Karty jsou tištěné technikou dřevořezu a nejsou kolorované. Nejspíš se jedná o nevyužité zásoby tiskaře či vadný tisk. Jak uvádí restaurátorská zpráva, jedná se s největší pravděpodobností o podtyp německých karet zvaný Stukeley.

Knih, ve kterých byly karty nalezeny, obsahuje osm děl, vydaných v rozmezí let 1565–1566. Lze tedy předpokládat, že karty byly vytištěny někdy v této době. Vzhledem k absenci datace na samotných kartách a neexistenci filigránu lze jejich datování opřít pouze o knihu samotnou.

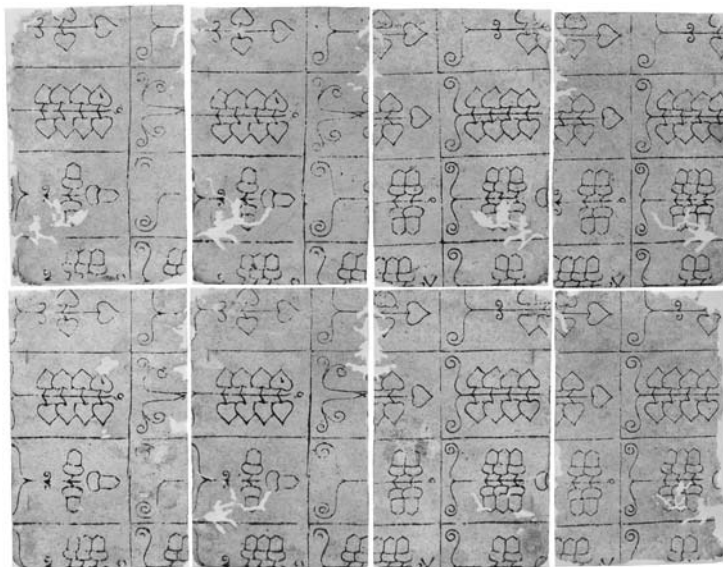
Jako mnoho dalších společenských her, také karty mají bohatou historii. Literatura uvádí několik teorií vzniku karet. Jako země původu je nejčastěji uváděna Čína nebo Indie, přičemž doba vzniku se odhaduje na počátek 12. století. Evropa zná karty z dob křížáckých válek. Původně byly ručně malovány, po vynálezu knihtisku se začaly masověji šířit v tištěné podobě. Na starém kontinentu se objevují čtyři základní typy: italský, španělský, francouzský a německý. Italské karty mají jako základní emblémy baštony (hole), meče (špády), poháry (kopy) a denáry (mince). Španělský typ má namísto zkřížených baštonů (holí) krátký sukovitý kyj a střed denárů (mincí) je tvořen obrázkem „slunéčka“. Pro francouzské karty

jsou charakteristické kříže, piky, srdce a kára. V německém typu karet jsou to pak žaludy (baštony v italské variantě), listy (odpovídají mečům), srdce (odpovídají pohárům) a kule (odpovídají denárům), což jsou vlastně kulovité knoflíky z dobového oblečení. Rub karet býval nejprve bílý, později byl potiskován drobným ornamentem nebo polepován barevným papírem.

O rozšíření karet se paradoxně dozvídáme díky nejruznějším zákazům. Po celé Evropě se již od 14. století objevovaly zákazy karet. U nás například podle usnesení tří pražských měst o zachování pořádku z roku 1449 se neměl „žádný hospodář v domě svém dopouštěti her kostěčných, vrhábňích, karetných nebo jakýchkoli jiných, jakož že i kostky a karty nemají nikde býti prodávány“. Omezení však neměla příliš velký vliv na šíření oblíbené zábavy, která se ujala ve všech vrstvách společnosti.

Hrály se různé hry, jak například dokládá deník Jana Františka Bruntálského z Vrbna z roku 1655: „...a po obědě jsem hrál s různými kavalíry nejprve quindecim, potom však landsknecht, a prohrál jsem dvacet jedna dukátů...“

Že šlo v karetní hře často o veliké peníze, dokládá jen o měsíc mladší záznam: „...po obědě jsme hráli až do páté hodiny večerní landsknecht, a velkou sumu dukátů jsme mohli vyhrát na jednu kartu, nic tomu nestálo v cestě, buďto velká ztráta,

Hrací karty ve Vědecké knihovně v Olomouci

nebo velký zisk. Hrabě Thurn vyhrál okolo sta, já však pouhé tři dukáty.“

Karty jsou oblíbenou zábavou dosud, ostatně o oblibě karet i v dnešní době svědčí populárně naučná kniha *Karty, hráči, karetní hry* (poslední vydání 2007), zmiňující pravidla desítek her. Objemný svazek je primárně věnován jednotlivým karetním hrám, v úvodu je nicméně několik stran věnováno vlivu karet na kulturu a jazyk a odkazům na ně ve filmu, hudbě, literatuře a výtvarném umění.

Nejrozšířenější u nás je zmíněný německý typ karet, tvořící mariášovou sadu. Setkáme se s nimi prakticky v celé střední Evropě a jejich nejtýpější podoba pochází z poloviny 19. století. Do dnešní doby fungující vídeňská továrna na výrobu hracích

karet Ferd. Piatnik & Söhne byla založena roku 1824 a přibližně od roku 1848 se na kartách zde vyrobených objevily motivy maďarského malíře Schneidera, který na esech vyobrazil alegorie ročních období a na kartách vysokých hodnot postavy ze Schillerovy hry Vilém Tell. Stejně tak se od 19. století používá obvyklé kárování na rubové straně karet.

Staré hrací karty jsou z hlediska dochování poměrně vzácné, což je samozřejmě dáno charakterem materiálu a jeho použitím. V českých zemích se karty vyráběly nejspíše již v 15. století, prameny ale dokládají jejich výrobu teprve od roku 1517, kdy je mezi staroměstskými měšťany zaznamenán kartýř Jakub. Nejstarší karty dochované ve sbírkách na našem území jsou z roku 1547 a nacházejí se ve Slezském zemském muzeu v Opavě. Jedná se o 5 listů se zkušebními otisky německých hracích karet. Na každém listu je 24 obrazů (4 stejné). Muzeum je získalo v roce 1954 jako dar Krajského archivu v Opavě. Karty byly nalezeny při restaurování 7. knihy zemských desek opavských z let 1555–1583, vazba byla datována do roku 1555. Na žaludové čtyřce v ozdobném pásu je rok výroby 1547, na kartě žaludového a kulového krále je znak města Vratislavi (W), na listové dvojce hlava muže z profilu a signatura H. Karty tedy s největší pravděpodobností pocházejí z Vratislavi, jméno kartýře zůstává neznámé.

Karty v dalších sbírkách na našem území pocházejí zpravidla z poslední třetiny 16. století. Zde třeba zmínit nedávný objev hracích karet ve vazbě knihy předního teoretika architektury quattrocenta Leona Battisty Albertiho *L'Architettura* z roku 1565 v historickém fondu Národní technické knihovny. Ve Strahovské knihovně Kláštera

premonstrátů v Praze se nacházejí signované karty Samsona Brunera s jeho mluvícím signetem a pak také kolorované karty z roku 1570.

Hrací karty se samozřejmě nacházejí i mimo sbírky knihoven a muzeí. Zřídka jsou nalezeny při archeologických průzkumech. Naposledy zřejmě při archeologickém průzkumu Petrášova paláce na Horním náměstí v Olomouci. Zde byly v zásypech kleneb druhého patra nalezeny listy papírových karet – jeden v úplnosti, další dva ve zlomcích. V případě dvou nálezů se jedná o karty německého typu, třetí nález je pravděpodobně zlomkem italské nebo francouzské hry.

V neposlední řadě se karty nacházejí mimo instituce. V soukromé sbírce je například uchovávaný nekolorovaný arch z dílny staroměstského papírníka Hanuše Freye z Reitlingu. Karty jsou nedatované, ale lze je začlenit do období mezi lety 1534 a 1555, kdy Hanuš Frey získal privilegium, respektive kdy zemřel.

Vidíme tedy, že hrací karty nás provázejí po staletí, dochovalo se nám dost zpráv o jejich výrobě, zákazech i jednotlivých hrách. Důsledkem kombinace jejich materiálu a hojného používání je však malý výskyt hracích karet ze starší doby. Zpravidla jde o pouhé zlomky nebo se objevují jako makulatura ve vazbě starých tisků. Každý další nález ovšem může rozšířit hranice poznání naší kultury. V případě nálezů karet ve VKOL lze hovořit o nejstarších kartách na Moravě.

Příspěvek byl původně přednesen na konferenci *Problematika historických a vzácných knižních fondů*, konané v Olomouci 20.–21. 10. 2010, a byl publikován ve sborníku z této konference.

RECENZE

Fráňa Šrámek se vrátil do Olomouce

Šrámek byl na počátku 20. století představitel generace, která vynášela životní plnost a okouzlení láskou. Zároveň to byla generace sociálních buřičů, popírající ustálený řád hodnot. Básník Šrámek výrazně zasáhl do vývoje české lyriky, ovlivnil také prózu a drama. Jako jeden z tvůrců moderního básnického jazyka byl schopen zachytit citový i smyslový prožitek a sugestivně navodit atmosféru a náladu dané chvíle. Jeho hlavním tématem je mládí, s jeho kouzlem a snivostí se loučí ve hře *Měsíc nad řekou*, která právě je na repertoáru Moravského divadla v Olomouci.

Představení je to milé, lidské, srozumitelné a především krásně zahrané. To nemyslím jen jako pochvalu – to je skutečnost. Je zde jasné vidět a slyšet, že herci mají „své“ představení rádi – to dobrý divák pozná. Fráňa Šrámek by měl radost, že se mu téměř před 100 lety podařilo napsat nadčasový příběh. Starostlivá paní Hlubinová v podání vřdycy výborné herečky Ivany Plíhalové je přesvědčivou maminkou, typickou pro kteroukoliv dobu. Tereza Richtrová jako Slávka je vyzrálá mladá žena s vlastním názorem na život, navíc svým lidským typem Richtrová výborně splňuje moji představu Slávky Hlubinové.

Sympatický džentlmen Jaroslav Krejčí krásně ztělesňuje spořádaného a slušného Jana Hlubinu, dobrého manžela a otce. Otce Roškota alternují jakožto hostující herci Vladimír Hrabal a Zdeněk Černín. Pojetí každého z nich je maličko odlišné, ale své role se zhostili oba výborně. Totéž se dá říci o Jiřím Suchém z Tábora a dalších.

Přála bych nejen olomouckému publiku, ale také olomouckým studentům, zvláště studujícím humanitní vědy, aby si našli čas a navštívili představení. Snad se i jim podaří slyšet „všechny zvony světa“.

Marie Čermáková Obršálová

Tereza Richtrová a Jiří Suchý z Tábora

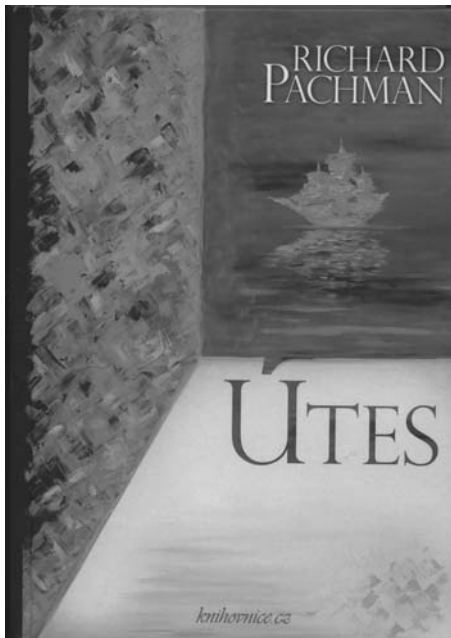
RECENZE

Útes – kniha, která se dá číst, vidět a dokonce poslouchat

Jindřich Garčic

Stane-li se člověk kmotrem dítěte či knihy, bere na sebe závazek usnadnit svému kmotřenci start do života. V případě knihy jsou v podstatě dvě možnosti: Je-li kniha špatná, nijak se o ní nešířit a doufat v tichosti, že přece jen někoho osloví. Je-li naopak kniha dobrá, podat o ní zprávu čtenářské veřejnosti. Měl jsem to potěšení být jedním z kmotrů olomouckého křtu knihy Richarda Pachmana *Útes* a vím, že jsem kmotrem dobré knihy.

Pro ty, kteří znají literární tvorbu a životní osudy olomouckého rodáka Richarda Pachmana, může být překvapivé, že jeho třetí kniha, román *Útes*, následující po dvou autobiografických knihách *Jak chutná bolest* (2004) a *Jak chutná život* (2009), se odehrává v minulosti. Děj románu je vymezen léty 1534–1571. Jeho hrdinu, francouzského šlechtice Filipa de Navarre, zavedou životní osudy do mnoha míst. Při četbě knihy pobýváme společně s ním např.

v sídelním městě jeho panství, ve francouzském městečku Conques, ve španělské Valencii, v Paříži jsme svědky tragického turnaje, při němž 1. června 1559 zahynul francouzský král Jindřich II., plavíme se oceánem, jsme hosty na dvoře indického panovníka Akbara Velikého (1542–1605) ve městě Agra, jako zajatci pirátů se ocitneme v egyptské Káhiře 16. století ...

Pokud by chtěl někdo knihu jednoznačně žánrově zařadit, bude mít určité potíže. I když se kniha odehrává v minulosti a jsou zde popisovány některé události a osobnosti minulých časů

s historickou přesností, nejedná se o ryzí historický román. Přes značnou akčnost děje by však ani označení dobrodružný román nedokázalo beze zbytku vystihnout jeho podstatu. Jedním z ústředních motivů románu je příběh osudové lásky Filipa de Navarre a jeho manželky Veroniky, ale ani označení za milostný román by nebylo zcela

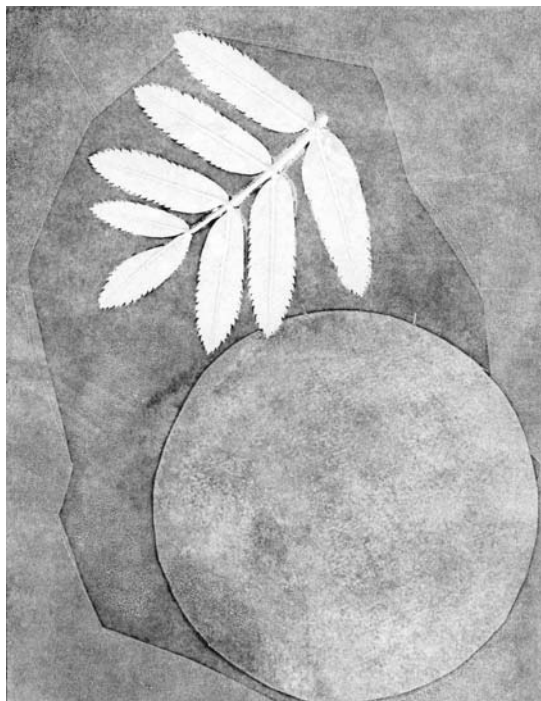
odpovídající. Jednání jednotlivých postav románu je určováno převážně jejich city, ale román nelze bez výhrad klasifikovat jen jako „román citů.“ Najdeme zde i výrazné rysy románu filozofického, autor vkládá do úst jednotlivých protagonistů výroky o etice lidského jednání, o smyslu lidského bytí a vede postupně svého hrdinu a jeho prostřednictvím i čtenáře k poznávání těchto zásad. V knize nalezneme dokonce bez větší námahy i určité shodné rysy osobnosti spisovatele s Filipem de Navarre. Je to společná láska k plemenu bordeauxských psů, malování obrazů, úvahy o smyslu života jsou shodné s přesvědčením Richarda Pachmana. Snaha o jednoznačné žánrové vymezení knihy se jeví v našem případě jako naprosto samoučelná. Propojení různých žánrových motivů zde vytváří ve svém souhrnu velmi působivý celek.

Autor namaloval také ilustrace ke knize a doplnil svůj román o hudební a dramatickou složku. Souběžně s knihou vyšlo CD *Útes*, obsahující ukázky z knihy a hudební skladby speciálně složené Richardem Pachmanem v rámci projektu *Útes*. Vedle autora knihy se na realizaci slovní části podílejí Dita Vích Hořínková, Zdeněk Maryška, Karel Dlabač a Kamila Moučková. Hudební část nahráli společně s Richardem Pachmanem Vladimír Kirikov, Tomáš Reindel a zvukový mistr Ben Kovařík. Takové propojení děl různých uměleckých druhů vytvořených jedním autorem v rámci jednoho díla není častým jevem.

Autor nabízí příležitost vnímat dílo jako romantický příběh jednoho života, jako román o velké lásce a silných citech, jako historický román; dává i možnost uchopit celý příběh v jeho celistvosti, včetně hudební a výtvarné složky. Samotná kniha je napsána velmi čtivou formou, nechybí zde

celá řada překvapivých dějových zvratů, střídajících se ve velmi rychlém sledu. Ať již čtenář vnímá dílo v jeho celistvosti nebo je výrazněji osloven některým z jeho motivů, nemůže se u četby knihy nudit. A to není málo, neboť jen přečtená kniha může zprostředkovat čtenáři duchovní poselství autora.

Útes / Richard Pachman. – Vyd. 1. – V Praze : Knihovnice.cz, 2011. – 408 s. ISBN 978-80-87362-03-7

Podzim (J. Jemelková, 2001)

RECENZE

Kniha o moravském baroku ozářila temné století

Ondřej Jakubec

Rok 2010 byl na Moravě nepochybně rokem baroka. Nemluvím jen o výstavě *Olomoucké baroko* a jeho třísvazkovém konvolutu publikací, ale také o dalších knihách. U jejich zrodu stál, ostatně jako u zmíněné výstavy olomouckého baroka, Milan Togner, renomovaný historik umění, specialista na umění baroka a zakladatel zdejší katedry dějin umění, na které měl možnost díky své erudici a entuziasmu „nakazit“ řadu svých žáků zájmem o umění, zejména o to barokní. Již v roce 2008 vydal souhrnnou práci o barokním malířství v Olomouci a v roce 2010 publikoval společně s Janou Zapletalovou pozoruhodnou edici skicáře zdejšího barokního umělce *Mezi Římem a střední Moravou*. Knihy vydala Katedra dějin umění, respektive Univerzita Palackého, která v ucelené řadě pokračovala i zatím poslední Tognerovou monografií *Malířství 17. století na Moravě*. Toto téma je pro M. Tognera nesporně klíčové a sluší se říci, že jasnější kontury získalo toto období jen díky jeho výzkumům. Recenzovaná kniha tedy představuje komplexní monografii analyzující dosud jen málo poznanou problematiku moravského malířství 17. století. Autor již v úvodu konstatuje známý fakt, že až doposud se historikové barokního umění zaměřovali téměř důsledně na období vrcholného a pozdního

baroka, tedy převážně na uměleckou produkci 18. století. Předcházející století bylo většinou odbýváno několika málo opakujícími se tvrzeními a fakty a bylo nahlíženo jen jakýsi nutný předstupeň vlastní barokní kultury 18. století. Podobná monografie tedy v našem prostředí citelně chyběla a práce M. Tognera zaplňuje významnou mezeru v našem poznání domácího umění. Vedle řady nových poznatků je

hlavním pozitivem Tognerovy práce to, že obraz umění, respektive malířství 17. století rehabilituje jako svébytný uměleckohistorický fenomén, jehož kvality nebyly zdaleka zanedbatelné.

Práce nejprve řeší problematiku dlouhého přechodu pozdní renesance či manýrismu, který si svou kontinuitu udržoval hluboko do 17. století. Sleduje ji na materiálově bohaté dokumentaci hlavních typů této „tradiční“ malby – epitafru, votivní malbě, portrétu a vedutě. Přináší přitom na základě znalosti sbírek četných muzeí i zámeckých objektů řadu nových zjištění, ale především shrnuje dosud jen disparátně zmiňovaná díla dohromady. V rámci tohoto úvodního oddílu bych snad jen byl poněkud zdrženlivější ke všeobecnému hodnocení úpadku výtvarné kultury manýrismu, která se zde jeví jen v „pokleslé podobě“. To je jistě oprávněné v kontextu malířství, ale například v architektuře to jistě neplatí.

Následně M. Togner sleduje příchod barokního slohu, který je logicky sledován na importu nových trendů prostřednictvím zahraničních umělců. Nejprve jsou přirozeně sledovány aktivity vakantních italských protagonistů, kteří v tomto „temném období“ pracovali zejména pro politické špičky tehdejší stavovské společnosti (Lichtensteinové, Kounicové, Rottalové, olomoucký biskup, olomoučtí premonstráti). Jednoznačně dokládá, že v tomto prostředí byla umožněna činnost významných malířských osobností (např. Filippo Abbiati, Guiseppe Braghali, Giovanni Carlone, Innocenzo Monti a další). V souvislosti se stavbami olomouckého biskupa Karla II. z Liechtensteina-Kastelcorba komplexně analyzuje i jejich freskové výzdoby realizované Carpoforem Tencallou a Giovannim Gioacomem Tencallou a poté zejména významnou osobností Paola Paganioho. Ve výčtu by bylo možné pokračovat (např. Luigi Lanzani ad.), ale stačí jen shrnout, že v Tognerově pojetí se této činnosti italských umělců poprvé dostává komplexního zpracování. Podobně analyzuje aktivity stále jen málo poznaných holandských a flámských malířů (např. Frans de Neve, Jan de Herdt, Renier Meganck či Justus van den Nypoort), kteří pracovali pro zmíněného biskupa Karla II. Vedle přímých zakázek sleduje i okolnosti související s uměleckým trhem. V prostředí zdejších sběratelů totiž patřilo nizozemské umění k vyhledávanému artiklu.

Významné místo je v Tognerově práci věnováno centru císařské Vídně, které pro Moravu fungovalo jako významný zprostředkovatel barokní kultury, kudy procházela směrem na sever celá řada osobností, vlivů a podnětů. Tato úzká vazba přitom souvisela s výrazným angažmá zdejších

objednavatelů v okruhu vídeňského dvora, jak M. Togner na dokládá na konkrétních příkladech a situacích. I zde se setkáváme s obsahově hutným a vyčerpávajícím přehledem uměleckých osobností, jež souvisely s tímto prostředím. Je přitom mapováno velmi široké pole od drobných zakázek až po velkolepé realizace freskových výmalb (např. Rottmayerovy vranovské malby). Z hlediska stylu je zejména toto prostředí neobyčejně zajímavé pro svou synkretickou povahu kombinující italské a nizozemské vlivy, které konstituují, jak M. Togner důvodně popisuje, specifickou podobu středoevropského malířství baroka, kterou utvářela řada jedinečných uměleckých osobností. Jejich hvězdná chvíle potom měla nastat v 18. století, kdy zejména malíři jako P. Troger, D. Gran či F. A. A. Maulbertsch zanechali na Moravě výraznou stopu své tvorby. Na závěr této části, mapující importované módy barokní malířské kultury, autor zmiňuje umělce z Čech a Slezska, kteří dokládají, že i v tomto směru proudily mezi zeměmi čilé umělecké kontakty, byť jednotlivé osobnosti jen stěží nacházely na Moravě své pokračovatele.

Významné těžiště práce je soustředěno v kapitole „Rozvoj domácí barokní malby“, která se koncentruje na domácí tvůrce barokní malířské kultury. M. Togner si je ovšem vědom ošidnosti termínu „domácí“, který dnešní „etnickou“ optikou nemá žádné opodstatnění v moravské společnosti raného novověku. Smyslem této části je ovšem postižení umělecké (malířské) charakteristiky Moravy v 17. století jako specifického regionu, který jako i další evropská teritoria vykazoval zvláštní míru osobitého výtvarného projevu. Neargumentuje přitom jen formálními aspekty této tvorby, ale důsledně zasazuje malířské ak-

tivity sledovaných tvůrců do jedinečných historicko-sociálních souvislostí (cechovní prostředí, dvorští a řeholní umělci). Věnuje proto pozornost jednotlivým moravským městům, uměleckým cechům a přes omezené zprávy a dochovaná díla rekonstruuje složitý obraz moravské kultury vyrůstající z tragických důsledků Třicetileté války. Opět se mu daří z řady nesouvislých zpráv o činnosti jen velmi málo známých umělců vystavět souvislý pohled na umělecké prostředí této doby. Klíčová část této závěrečné kapitoly je věnována osobnostem Antonína Martina Lublinského, Dionysia Strausse a Bernarda Velehradského, jako domácím „zakladatelským“ osobnostem, které utvářely „distinktivní dialekt“ moravské malby 17. století. Tyto pasáže jsou zaštitěny hlubokou znalostí materiálu, kterou ostatně M. Togner prokázal již ve své dřívější monografii o A. M. Lublinském. Vedle komplexního shrnutí této problematiky přináší text i mnoho nového, zejména pokud jde o dochované dílo a sbírku D. Strausse, stejně jako o tvorbu B. Velehradského.

V celé knize se jasně projevuje Tognerova metoda. V první řadě je to jeho obsáhlá heuristická příprava, shromáždění bohatého materiálu z často těžko dostupných fondů zámků a muzeí a vyčerpávajících informací o jednotlivých osobnostech malířů i zakázkách a dílech. Daří se mu tak nejen postihnout historický kontext a prosopografii umělců, které sleduje jak na základě písemných práz tak zejména dochovaných děl, ale zejména přitom přehledně konstruuje podobu a struktury moravské malířské kultury 17. století. Nezaměřuje se přitom jen na „elitní“ prostředí objednavatelů z řad vysoké aristokracie, ale v rámci úplného pohledu na dané období sleduje právem

například i měšťanské prostředí. Přináší navíc plně aktuální pohled, který zohledňuje řadu nových zjištění souvisejících kupříkladu s proběhlými restaurátorskými akcemi (např. fresky v poutním kostele Navštívení P. Marie na Svatém Kopečku). Vedle formálního popisu a stylové analýzy přitom rovněž sleduje sémantické pozadí a ikonografické programy jednotlivých realizací. To vše přispívá k obsahové hutnosti textu, který postihuje širokou tématickou, typologickou i materiálovou škálu barokní malby 17. století. Pokud se má ale tato recenze objektivně a kriticky ke knize vyjádřit, musím bohužel konstatovat, že jejímu stoprocentně pozitivnímu dojmu škodí ne vždy vyrovnaná kvalita obrazových příloh, u nichž je místy až příliš patrný kontrast profesionálních a spíše pracovních snímků.

Bylo již řečeno, že autor ovlivnil řadu dalších badatelů, a sluší se zmínit, že vedle jeho mladších vrstevníků (L. Mlčák) se tématu umění 17. století na Moravě věnuje díky Tognerově větší či menší inspiraci řada dalších badatelů. Díky jejich intenzivnímu výzkumu se „temné 17. století“ začíná stále více prosvětlovat (J. Zapletalová, M. Mádl, M. Loudová Šeferisová, K. Dolejší ad.). Tedy jednoznačně závěrem – kniha M. Tognera je vysoce erudovanou monografií, která osvětluje dosud jen velmi málo poznanou kapitolu dějin moravského malířství přelomu 17. století. Plně se v tom odráží mnohaletý zájem autora o téma domácího barokního malířství a tuto práci lze tak považovat za jeden z projevů, kterými tuto sumu svých vědomostí a poznatků v ucelené formě prezentuje veřejnosti.

Malířství 17. století na Moravě / Milan Togner. – 1. vyd. – Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. – 191 s. ISBN 978-80-244-2479-8

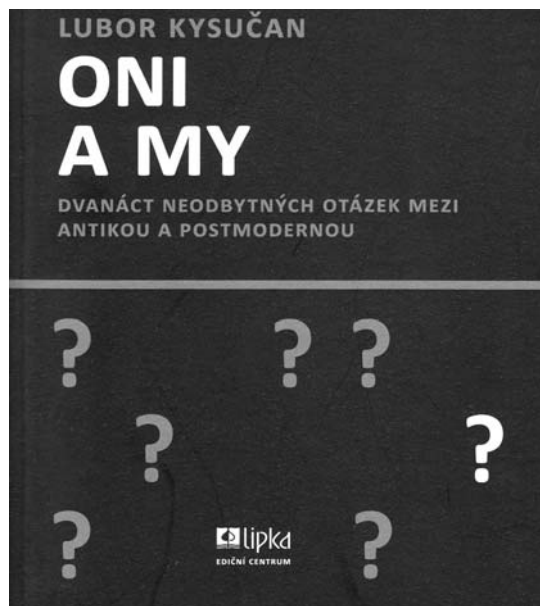
RECENZE

Otazníky na zlomu epoch

Igor Lisový

Téma „syndromu starého Říma“ je v evropské kultuře staré již více než 100 let a nejrůznější žurnalistická či pseudohistorická pojednání na toto téma více než často zaplavují pulty knihkupectví v západním světě. Paralelám mezi koncem antiky a naší současností se však věnují i seriózní badatelé, historikové, sociologové, politologové – včetně takových renomovaných autorů, jako jsou třeba Zbigniew Brzezinski nebo R. Kaplan. Avšak v českém prostředí originální pojednání na toto téma prakticky neexistují. Tuto mezeru se podařilo úspěšně zaplnit Luboru Kysučanovi jeho novou knižní publikací *Oni a my*. Její autor působí jako docent na Katedře klasické filologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého a vedle dějin latiny se zabývá i starověkými dějinami. V souladu se svými dalšími zájmy se však snaží všimnout si v nich i fenoménů, které považujeme za soudobé „globální problémy“, avšak které jsou ve skutečnosti staré jako lidstvo samo – migrace, ekologické problémy, globalizace, střety civilizací, krize demokracie apod.

Nejedná se o knihu vysloveně odbornou, standardní akademickou publikaci s poznámkovým aparátem, odkazy apod., na což sám autor výslovně upozorňuje. Kysučanovu knihu tvoří logicky a tematicky propojený soubor dvanácti esejů, reprezentujících oněch dvanáct „neodbytných otázek“ – tj. zmíněných problémů, které provázely konec antického světa a které stejně

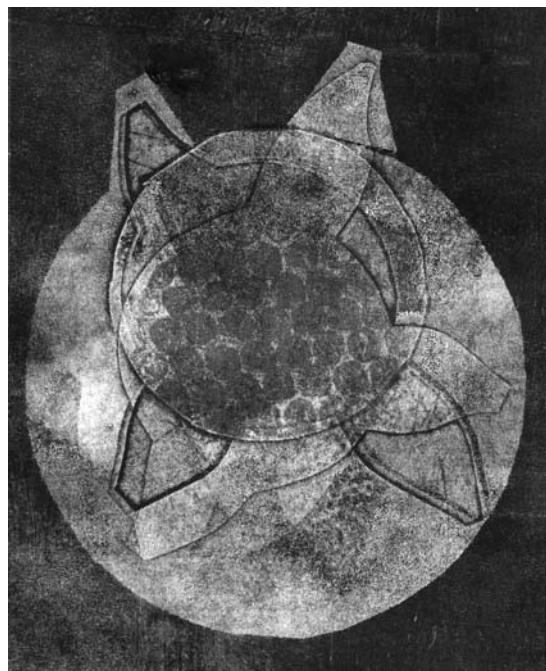
tak ohrožují i naši současnost. Vedle již zmíněné migrace a ekologických problémů autor soustřeďuje svou pozornost na krizi a úpadek politických systémů, krizi tržní ekonomiky, určitou spirituální krizi, problematický vztah k chudým teritoriím za hranicemi bohatého světa, proměny umění apod. Ačkoliv Kysučanovy eseje jsou až podezřele dobře čtivé, autor se nevzdává zcela své akademické fundovanosti. Vychází z obsáhlého souboru jak antických pramenů, tak sekundární odborné

literatury, věnované nejen antickým dějinám, nýbrž i politologii, sociologii a současným globálním problémům. Autorovi nejde o mechanické hledání podobností a souvislostí vytržených z historického kontextu, nýbrž spíše o postižení obecných zákonů vývoje úpadku civilizací. Je ovšem pochopitelné, že pokud chce složité problémy, z nichž by si každý zasloužil samostatnou zevrubnou monografii, shrnout do dvanácti kratších esejů, určitých zjednodušení se nevyvaruje. Právě tato zjednodušující tvrzení, např. v otázkách vývoje pozdně antické ekonomiky, představují určitou Achillovu patu jinak dobře promyšlené a rozvržené knihy.

Nicméně i tak kniha poskytuje netradiční perspektivu jak na soumrak antického světa, tak na naše vlastní problémy. Většinou až příliš konzervativní historiografii starověku obohacuje o pohled moderních věd a současné moderní sociální vědy, leckdy nezakotvené ve starší historické tradici, naopak může inspirovat poukazem na velmi starobylé kořeny jen zdánlivě moderních problémů. Dalším kladem knihy je autorův střízlivý optimismus, respektive optimistická skepse. Třebaže autor pojednává o kolapsu antické civilizace a snaží se na jeho základě nastítnit určitý varovný scénář pro současnost, nečiní tak s moralisticky zdviženým palcem a tvrzením, že když tak dopadli „už staří Římané“, čeká i nás neodvratně podobný osud. Autorovi je jasné, že naše civilizace na rozdíl od starověkého Říma je sice vystavena větším rizikům, ale současně má k dispozici mnohem více účinných záchranných pásů, jako jsou vědecká reflexe vlastních problémů, technologická moc i svobodná otevřená společnost schopná vlastní pozitivní transformace. Autorovou výhodou je i určitá praktická zkušenost – vedle své akademické

práce působil v nevládních organizacích, zabývajících se lidskými právy a pomocí uprchlíkům, a jako dobrovolník se zúčastnil řady humanitárních a pozorovatelských misí v krizových regionech planety a v zemích třetího světa. Díky tomu má určitý nadhled nad problémy, o nichž píše, a paradoxně i z této zkušenosti čerpá svůj optimismus.

Oni a my : dvanáct neodbytných otázek mezi antickou a postmodernou / Lubor Kysučan. – 1. vyd. – Brno : Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2010. – 240 s. ISBN 978-80-904807-0-4

Jeřabiny (J. Jemelková, 2001)

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

ŘÍJEN

Balašík, Miroslav – esejista; redaktor

* 12. 10. 1971 Pardubice

Místa působení: Brno

Pozn.: autor recenzí, glos, esejí především v Hostu, Literárních novinách, Tvaru, Dokořán; spolupráce s Českým rozhlasem Brno a stanicí Vltava

Literatura: Salon. Literární příloha Práva, 2003, 303.

Běňa, Matouš – dramatik; publicista; prozaik

* 01. 10. 1861 Brodek u Přerova, okr. Přerov

† 18. 03. 1944 Olomouc

Místa působení: Blatnička, okr. Hodonín; Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín; Kunčice pod Ondřejníkem, okr. Frýdek-Místek; Luhačovice, okr. Zlín; Napajedla, okr. Zlín; Olomouc; Ostravice, okr. Frýdek-Místek; Strážnice, okr. Hodonín; Suchov, okr. Hodonín; Velká nad Veličkou, okr. Hodonín

Oblast působení: slovácké Hornácko

Pozn.: vztah díla ke Slovácku; styky s kulturními osobnostmi; cena jeho díla spočívá v autentickém popisu společenských a kulturních poměrů na Hornácku na přelomu 19. a 20. století

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Biografický slovník českých zemí. [4.] Bene-Bez. Praha 2006; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Vybíral, B.: Beletristický přínos olomouckého kraje. Olomouc 1940.

Binar, Vladimír – prozaik; překladatel; básník; editor

* 06. 10. 1941 Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Žďár nad Sázavou

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Velké Meziříčí 1992.

Cetechovský, František – básník

* 15. 10. 1881 Cetechovice, okr. Kroměříž

† 13. 08. 1957 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: těsně spjat s prostředím české vídeňské menšiny; autor odborných publikací o národním hospodářství

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [9.] C. Praha 2008; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Cvrk, Karel – spisovatel; překladatel

* 12. 10. 1881 Předbořice, okr. Písek

† 31. 10. 1955 Brno

Místa působení: Bludov, okr. Šumperk; Písařov, okr. Šumperk; Šumperk; Brno

Pozn.: autor vlastivědných knížek; několik let redigoval Orientální bibliotéku

Literatura: Filip, Z.: Kdo byl kdo. 200 osobností z historie Šumperka. Štítý 2008.

Dvořáček, Karel – etnograficko-folkloristický sběratel; hudebník; rozhlasový spolupracovník; prozaik

* 31. 10. 1911 Ivanovice na Hané, okr. Vyškov
 † 20. 08. 1945 Brno
 Místa působení: Brno; Ivanovice na Hané, okr. Vyškov; Karviná; Orlová, okr. Karviná; Ostrava; Poruba, okr. Karviná
 Oblast působení: Těšínsko
 Pozn.: známý sběratel ústní lidové tvořivosti z Těšínska a Lašska; vztah díla ke kraji; spolupracoval s ostravským rozhlasem
 Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Elpl, Eduard – autor dětské literatury
 * 09. 10. 1871 Brno
 † 21. 08. 1959
 Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Halas, František – básník; prozaik; překladatel; redaktor
 * 03. 10. 1901 Brno
 † 27. 10. 1949 Praha
 Místa působení: Brno; Kunštát, okr. Blansko
 Pozn.: podílel se na založení brněnského Devětsilu; autor veršů pro děti; nakladatelský redaktor v Orbisu v Praze
 Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; František Halas, spolutvůrce pokrokové

kulturní politiky. Brno 1986; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Čeští spisovatelé 20. století. Praha 1985.

Herbenová, Bronislava – autorka dětské literatury; překladatelka
 * 20. 10. 1861 Brno
 † 07. 03. 1942 Praha
 Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Indra, Bohuslav – folklorista; literární vědec
 * 05. 10. 1891 Bludov, okr. Šumperk
 † 18. 02. 1961 Pánov, okr. Žďár nad Sázavou
 Místa působení: Pánov, okr. Žďár nad Sázavou
 Pozn.: sbíral a publikoval severomoravské lidové písně a pověsti
 Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 3. Opava – Ostrava 1995; Doupalová, E.: Slovník sběratelů, vydavatelů a zpracovatelů moravských lidových pověstí. Praha 1988; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Juřina, Věnceslav – básník; prozaik; publicista; redaktor
 * říjen 1931 Slezská Ostrava, okr. Ostrava
 † říjen 1992 Ostrava
 Místa působení: Opava; Ostrava
 Pozn.: přesná data narození a úmrtí se v pramenech rozcházejí; spolupráce s televizí a rozhlasem
 Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 2. Opava – Ostrava 1994; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Moravsko-slezský den, 20.10.1992; Padesát zakázaných

českých spisovatelů. Ostrava 1990; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Kaprál, Zeno – básník; dramatik; televizní scenárista

* 19. 10. 1941 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: publikoval v samizdatu; přispíval do časopisů Plamen, Sešity, Tvář, Host do domu; občasná spolupráce s Československou televizí

Literatura: Proglas, 1990, č. 5–6; Černá, J.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. 2. Brno 1991; Báseň mého srdce. Brno 2005.

Kopeček, Fráňa – básník; prozaik

* 14. 10. 1871 Přerov-Předmostí, okr. Přerov

† 23. 08. 1946 Ostrava

Místa působení: Bučovice, okr. Vyškov; Křenovice, okr. Přerov; Ostrava; Veverská Bítýška, okr. Brno-venkov; Znojmo

Pozn.: přispíval do Lidových novin, Moravských novin, Národního osvobození

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Podyjí, 1959, č. 2; Pernica, B.: Písemnictví na zapadní Moravě. Přerov 1938.

Křičenský, Josef – divadelní herec; divadelní režisér; dramatik; grafik

* 10. 10. 1871 Nový Bydžov, okr. Hradec Králové

† 25. 03. 1930 Prostějov

Místa působení: Prostějov

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K–L. Praha 1993.

Křížan, Jiří – filmový scenárista; redaktor

* 26. 10. 1941 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

† 13. 10. 2010 Branky, okr. Vsetín

Pozn.: působení v Praze; redaktor Mladé fronty; dramaturg a scenárista Filmového studia Barrandov; spolupráce s režiséry Z. Sirovým, F. Vláčilem, M. Hollým aj.; od roku 1995 pedagogické působení na FAMU

Literatura: Bartošková, Š. – Bartošek, L.: Filmové profily. Praha 1986; Dokumentační přehled ČTK. Praha 1990; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Mokrý, František – spisovatel; publicista

* 03. 10. 1891 Žďár nad Sázavou

† 04. 08. 1992 Žďár nad Sázavou

Místa působení: Žďár nad Sázavou

Pozn.: od roku 1983 publikoval vlastivědné články v Rovnosti

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Velké Meziříčí 1992.

Mrštík, Alois – dramatik; prozaik; redaktor; překladatel

* 14. 10. 1861 Jimramov, okr. Žďár nad Sázavou

† 24. 02. 1925 Brno

Místa působení: Diváky, okr. Břeclav

Pozn.: přispíval do Lumíra, Národních listů, Národních novin, Vesny, Světзору aj.; drobnokresebný popis vesnických postav s přírodopisnými a národopisnými prvky

Literatura: Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. I. Pelhřimov 2005; Justl, V.: Bratři Mrštíkové. Praha

1963; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 2. K–P. Brno 1999; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století. Praha 1973.

Pěčka-Místecký, Ferdinand – básník

* 08. 10. 1861 Místek, okr. Frýdek-Místek
 † 25. 12. 1937 Místek, okr. Frýdek-Místek
 Pozn.: kněz a učitel českých krajanů ve Vídni
 Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 7 (19). Ostrava 2005; Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Rečka, Alois – básník; publicista; redaktor

* 16. 10. 1921 Klečůvka, okr. Zlín
 † 12. 08. 1986 Olomouc
 Místa působení: Olomouc
 Oblast působení: Zlínsko
 Literatura: Olomoucké hřbitovy a kolumbária. Olomouc 2001; Region Podřevnicko, 10, 2001, č. 1 (26).

Sokol, Ondřej – divadelní herec; televizní herec; režisér; překladatel

* 16. 10. 1971 Šumperk
 Pozn.: od roku 1999 působí v Činoherním klubu v Praze jako herec a režisér; překládá divadelní hry z angličtiny
 Literatura: Mladá fronta Dnes, 13.3.2008.

Svátek, Josef – archivář; spisovatel

* 20. 10. 1921 Pardubice
 † 06. 01. 1997 Holešov, okr. Kroměříž
 Místa působení: Holešov, okr. Kroměříž; Opava; Kroměříž
 Literatura: V roce 1997 zemřeli. Brno 1998;

Hoffmannová, J. – Pražáková, J.: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.

Uhlíř, Aleš – fotograf; prozaik

* 02. 10. 1951 Ostrava
 Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996.

Uprka, Joža – grafik; malíř

* 25. 10. 1861 Kněždub, okr. Hodonín
 † 12. 01. 1940 Hroznová Lhota, okr. Hodonín
 Místa působení: Hodonín; Hroznová Lhota, okr. Hodonín
 Pozn.: na pražské akademii byl žákem F. Čermáka, M. Pirnera; vytvářel výjevy ze života moravského a slováckého venkova (Pouť u sv. Antonína, Jízda králů)
 Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Toman, P.: Nový slovník československých výtvarných umělců. Ostrava 1993; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Záchová-Stříbrná, Soňa – básnířka; textařka

* 21. 10. 1961 Ostrava-Vítkovice, okr. Ostrava
 Místa působení: Ostrava
 Pozn.: spolupráce s ostravským rozhlasem a televizí; spolupracovala s muzikanty, kteří zhudebňovali její texty, sama psala pro skupiny Eso, Piknik
 Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

LISTOPAD

Bouda, Cyril – malíř; grafik; ilustrátor

* 14. 11. 1901 Kladno

† 29. 08. 1984 Praha

Místa působení: Ptáčov, okr. Třebíč; Třebíč

Pozn.: těžišťem tvorby byla volná grafika a ilustrace; tvořil též vitráže, tapiserie, knižní vazby, ex libris, známky; spolupráce s kresleným filmem; asistentem na AVU; profesorem na Ped. fak. UK v Praze; vyučoval kreslení na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [6.] Boh–Bož. Praha 2007; Čermáková, M.: Regionální osobnosti – výběr. Třebíč 1995; Slovník českých a slovenských výtvarných umělců. 1950–1997. I. A–Č. Ostrava 1998; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Breier, Eduard – novinář; prozaik; redaktor

* 11. 1811 Ludbreg (Chorvatsko)

† 03. 06. 1886 Kyjovice, okr. Znojmo

Pozn.: autor historických románů; v letech 1847–1848 vydával v Praze Prager Zeitung; přispíval do řady pražských časopisů; po roce 1848 působil ve Vídni; často chybně uváděn rok úmrtí 1866; rozcházejí se i přesná data narození

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [7.] Bra–Brum. Praha 2007; Osobnosti Znojemska /spisovatelé/. Znojmo 1988.

Čunderle, Michal – divadelní teoretik; herec; autor dětské literatury

* 08. 11. 1971 Prostějov

Pozn.: pedagogem na DAMU v Praze; příspěvky

do periodik Svět a divadlo, Řečiště, Literární noviny; spolupráce s rozhlasovou stanicí Vltava; hraje autorské divadlo

Literatura: Prostějovský den, 15.2.2006.

Hofer, Josef – novinář; prozaik

* 19. 11. 1871 Snovídky, okr. Vyškov

† 08. 03. 1947 Luhačovice, okr. Zlín

Místa působení: Luhačovice, okr. Zlín; Polanka, okr. Ostrava; Slatinice, okr. Olomouc; Starý Hrozenkov, okr. Uherské Hradiště; Strážnice, okr. Hodonín

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Poselství. Olomouc 1938.

Hořínek, Zdeněk – divadelní herec; divadelní kritik; divadelní teoretik; dramatik; redaktor; divadelní dramaturg

* 05. 11. 1931 Olomouc

Pozn.: působil v Liberci a v Praze; v letech 1968–71 redaktor časopisu Divadlo

Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Klimsza, Janusz – básník; prozaik; divadelní režisér

* 29. 11. 1961 Frýdek-Místek

Místa působení: Český Těšín, okr. Karviná; Ostrava

Pozn.: spolupráce s řadou divadel – Komorní scéna Aréna v Ostravě, Janáčkova konzervatoř v Ostravě, Národní divadlo moravskoslezské aj.

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Koudelka, Alois – překladatel

* 18. 11. 1861 Kyjov, okr. Hodonín

† 09. 12. 1942 Brno

Místa působení: Bučovice, okr. Vyškov; Rovečné, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: překládal z 27 jazyků; přispíval do Hlídky literární

Literatura: Bystřicko, 1991, květen; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K–L. Praha 1993.

Králík, Klement – publicista; překladatel; filolog

* 05. 11. 1881 Kelč, okr. Vsetín

† 20. 11. 1954 Olomouc

Místa působení: Olomouc; Skalička, okr. Přerov
Pozn.: měl zásluhy o založení lidové školy a Studentského domova v Olomouci; přispíval do periodik Proudý, Pozor, Hlídky, Lidové noviny, Stráž Moravy aj.; překládal z němčiny

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 4 (16). Ostrava 2003; Fischer, R.: Olomoucký památník. 1848–1918. Olomouc 1938; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Krobot, Miroslav – režisér; herec

* 12. 11. 1951 Šumperk

Pozn.: působil v divadle v Chebu, Hradci Králové; v letech 1982–90 v Realistickém divadle v Praze; v letech 1990–96 v Národním divadle v Praze; od roku 1996 umělecký šéf Dejvického

divadla v Praze; přednáší na DAMU v Praze; od roku 2001 se úspěšně prosazuje jako filmový herec

Literatura: Fikejz, M.: Český film. Herci a herečky. 1. A–K. Praha 2006; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Československý biografický slovník. Praha 1992.

Kuděj, Zdeněk Matěj – prozaik; překladatel

* 24. 11. 1881 Hořice, okr. Jičín

† 08. 08. 1955 Litomyšl, okr. Svitavy

Pozn.: autor reportážních črt a fejetonů z cest

Místa působení: Polná, okr. Jihlava

Literatura: Polensko, 5, 1996, č. 1.

Lakomý, Ladislav – filmový herec; recitátor; televizní herec; činoherní herec

* 14. 11. 1931 Náměštl na Hané, okr. Olomouc

† 11. 04. 2011 Brno

Místa působení: Brno; Uherské Hradiště

Pozn.: věnoval se též recitaci; spolupráce s rozhlasem, televizí a filmem; práce v dabingu

Literatura: Fikejz, M.: Český film. Herci a herečky. 2. L–Ř. Praha 2007; Postavy brněnského jeviště. 1. Brno 1984; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Listopad, František – básník; prozaik; divadelní režisér; televizní režisér

* 26. 11. 1921 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: od roku 1948 působení v zahraničí, zprvu ve Francii, pak v Portugalsku

Literatura: Báseň mého srdce. Brno 2005; Brněnský večerník, 4.11.1993.

Melzer, Miloš – etnograf; muzejní pracovník

* 02. 11. 1941 Olomouc

Místa působení: Olomouc; Opava; Šumperk

Pozn.: těžištěm jeho odborné práce jsou dějiny
národopisu na severní Moravě a ve Slezsku

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklo-
pedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007;
Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální
orgány ČSFR. 1. A–M. Praha 1991.

Musil, Jiří Václav – divadelní kritik; publicista;
překladatel

* 26. 11. 1941 Olomouc

Místa působení: Olomouc; Opava

Pozn.: autor psychologických publikací, vlasti-
vědných monografií, divadelní publicistiky
a kritiky, překladů, literárních esejí

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika.
Federální orgány ČSFR. 1. A–M. Praha 1991.

Nejedlá, Jožka – spisovatelka

* 11. 1881 Rožnov pod Radhoštěm, okr. Vsetín

† 12. 04. 1943 Brno

Oblast působení: Valašsko

Literatura: Zvuk Zlínského kraje, 2006, zima;
Slovník osobností kulturního a společenského
života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Peřich, Leopold – archivář; historik; publicista;
redaktor; literární kritik; výtvarný kritik; di-
vadelní kritik

* 14. 11. 1901 Háje-Smolkov, okr. Opava

† 31. 08. 1974 Karlovy Vary

Místa působení: Opava; Brno

Pozn.: měl podíl na vzniku Slezského studijního
ústavu v Opavě; autor literárních a divadelních

kritik v časopisech Život, Rozmach; znám jako
historik Slezska

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní
Moravy. 4. Opava – Ostrava 1995; Ficek, V.:
Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava
1979.

Renč, Václav – básník; divadelní dramaturg; dra-
matik; literární kritik; prozaik; překladatel;
redaktor; režisér

* 28. 11. 1911 Vodochody, okr. Litoměřice

† 30. 04. 1973 Brno

Místa působení: Brno; Olomouc

Pozn.: v letech 1936–41 redaktor nakladatelství
Novina; v roce 1951 zatčen a pro špionáž od-
souzen k 25 letům vězení; v roce 1968 reha-
bilován

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Toronto
1982; Český biografický slovník XX. století. 3.
Q–Ž. Praha 1999; Chmel, Z.: Galerie brněn-
ských osobností. 3. N–S [i.e. P–S]. Brno 2003.

Sacher-Masoch, Alexandr – prozaik; překladatel;
novinář

* 18. 11. 1901 Vítkovice, okr. Ostrava

† 17. 08. 1972 Vídeň (Rakousko)

Pozn.: překládal z maďarštiny do němčiny; byl spo-
luydavatelem časopisu Neue österreichische
Blätter ve Vídni; založil týdeník Österreichis-
ches Tagebuch; podílel se na vydávání časopisu
Union; v roce 1947 inicioval založení rakouské
sekce PEN

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní
Moravy. Nová řada. 8 (20). Ostrava 2006.

Vymazal, František – literární historik; překladatel; redaktor; spisovatel; filolog; editor

* 06. 11. 1841 Topolany, okr. Vyškov

† duben 1917 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: překládal z ruštiny, němčiny, francouzštiny; autor jazykových příruček; spolupracovník Moravské Orlice; korektorem Moravské akciové tiskárny; autor učebnic pro 28 jazyků

Literatura: Heller, H.: Mährens Männer der Gegenwart. 3. Brünn 1889; Hýsek, M.: Literární Morava v letech 1849–1885. Praha 1911; Komárek, J.: Naši rodáci a krajané. Rousínov 1934; Ottův slovník naučný. 27. Praha 1908.

Zgoda, František – fejetonista; spisovatel

* 29. 11. 1861 Kojetín, okr. Přerov

† 18. 02. 1907 Dubany, okr. Prostějov

Místa působení: Dubany, okr. Prostějov

Pozn.: patřil k nejoblíbenějším fejetonistům brněnského Hlasu

Literatura: Heller, H.: Mährens Männer der Gegenwart. 5. Brünn 1892; Ottův slovník naučný. 27. Praha 1908.

PROSINEC

Balbín, Bohuslav Ludvík Alois – dramatik; divadelní teoretik; historik

* prosinec 1621 Hradec Králové, okr. Hradec Králové

† listopad 1688 Praha

Místa působení: Brno; Opava

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 6. Ostrava 1996; Jakubcová, A.: Starší

divadlo v českých zemích do konce 18. století. Praha 2007.

Boček, Vítězslav – herec; spisovatel

* 24. 12. 1901 Kutná Hora

† 06. 05. 1961 Praha

Místa působení: Ostrava

Pozn.: působil v řadě pražských divadel, naposled v letech 1954–61 v Městských divadlech pražských; uplatnil se i ve filmu a rozhlas; autor detektivních románů a parodií na sentimentální texty pro ochotnická a zájezdová divadla
Literatura: Fikejz, M.: Český film. Herci a herečky. 1. A–K. Praha 2006; Biografický slovník českých zemí. [5.] Bi–Bog. Praha 2006.

Červinka, Karel Viktor – básník

* 30. 12. 1891 Padochov, okr. Brno-venkov

† 28. 10. 1915 italská fronta na Soči

Místa působení: Sněžné, okr. Žďár nad Sázavou; Těšany, okr. Brno-venkov

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Děrda, Jiří – publicista; novinář; prozaik

* 23. 12. 1941 Přerov

† 27. 02. 2008 Přerov

Místa působení: Přerov

Pozn.: byl redaktorem podnikového časopisu přerovské Meopty; redaktorem Technického týdeníku v Praze; přispíval do řady periodik; autor novinových detektivních seriálů a článků s technickým zaměřením

Literatura: Přerovský deník, příl. Nové Přerovsko, 7.3.2008.

Juda, Karel – novinář; spisovatel

* 28. 12. 1871 Kamenice nad Lipou, okr. Pelhřimov

† 27. 01. 1959 Praha

Místa působení: Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou; Prostějov

Pozn.: přispíval do Národních listů, Žďárského obzoru aj.; jako spisovatel se projevoval především v satíře; psal fejetony

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 6. Ostrava 1996; Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Velké Meziříčí 1992.

Polan z Polansdorfu, Amand Amos – spisovatel

* 16. 12. 1561 Opava

† 17. 07. 1610 Basilej (Švýcarsko)

Pozn.: byl rektorem university v Basileji

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 6. Ostrava 1996.

Poledňák, Ivan – hudební vědec

* 31. 12. 1931 Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

† 05. 10. 2009 Praha

Místa působení: Brno; Olomouc

Pozn.: zaměřen na hudební psychologii, estetiku, sémiotiku, hudbu 20. století, teorii a dějiny nonartificiální hudby; v Praze externím aspirantem na katedře estetiky UK; spolupracoval s rozhlasem a televizí; působil v ČSAV v Praze

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Československý hudební slovník osob a institucí. 2. M–Ž. Praha 1965; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Kdo je

kdo v současné české muzikologii. Praha 2002; Divadelní noviny, 18, 2009, č. 20.

Sedlák, Jan – spisovatel; historik

* 04. 12. 1871 Třebíč

† 08. 05. 1924 Brno

Místa působení: Třebíč; Brno

Pozn.: zabýval se studiem českých duchovních dějin doby Husovy

Literatura: Čermáková, M.: Regionální osobnosti – výběr. Třebíč 1995.

Stolaříková, Věra – prozaička

* 09. 12. 1921 Ostrava

† 03. 10. 1944 Ostrava

Pozn.: v lyrických prózách zachytila především vztahy mezi dětmi a dospělými

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 5. Opava – Ostrava 1996; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Šeha, Otto – básník; malíř; novinář; překladatel; spisovatel

* 18. 12. 1891 Heřmanov, okr. Žďár nad Sázavou

† 02. 03. 1919 Jihlava

Místa působení: Jihlava

Pozn.: redaktor časopisu Zora; autor literární části spisu Výchova kreslením (1923), kterou napsal v 17 letech

Literatura: Toman, P.: Nový slovník československých výtvarných umělců. Ostrava 1993.

Šigut, Jan – prozaik;

* 18. 12. 1911 Ostrava

† 1978

Pozn.: autor jediného románu *Dům na Králičí*

Literatura: Šuleř, O.: *Laskavé podobizny*. Ostrava 2005.

Špinarová, Věra – zpěvačka

* 22. 12. 1951 Brno

Místa působení: Ostrava

Pozn.: od dětství žije v Ostravě; zpěvačka populární hudby; nahrála řadu LP desek; koncerty v zahraničí

Literatura: *Melodie*, 15, 1977, č. 1; Rohál, R.: *Populární slovník českých zpěváků*. Praha 2004; Matzner, A. – Poledňák, I. – Wasserberger, I.: *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*. 3. Praha 1990.

Švihálek, Viktor – restaurátor; spisovatel; vlastivědný pracovník

* 14. 12. 1911

† 1987 Slavičín, okr. Zlín

Místa působení: Slavičín, okr. Zlín

Oblast působení: Zlínsko

Pozn.: psal články o slavičínském rybníkářství, hrnčířství a o archeologii

Literatura: *Region Podřevnicko*, 10, 2001, č. 1 (26); *Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000*. Valašské Meziříčí 2000.

Trávníček, Mojmír – literární teoretik; literární kritik

* 17. 12. 1931 Vsetín

† 10. 07. 2011 Nový Hrozenkov, okr. Vsetín

Místa působení: Nový Hrozenkov, okr. Vsetín

Pozn.: hojně přispěvky do časopisů; patřil k nejvýraznějším samizdatovým editorům

Literatura: *Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000*. Valašské Meziříčí 2000.

Trnavský, Viktor – básník

* 11. 12. 1921 Lednice (Slovensko)

† 13. 09. 2002 Šternberk, okr. Olomouc

Místa působení: Šternberk, okr. Olomouc

Literatura: *Olomoucké listy*, 3.10.2002.

Závada, Vítězslav – básník; prozaik

* 18. 12. 1921 Frýdek, okr. Frýdek-Místek

† 25. 05. 1996 Frýdek-Místek

Místa působení: Frýdek-Místek; Ostrava

Pozn.: spolupracoval s Osvětovou besedou v Sedlístích, s krajanským sdružením Bezručův kraj, literárním kroužkem při Matici slezské

Literatura: *Závada, Vítězslav: Rodnému městu Frýdku-Místku*. [Opava] 1985.

Zavadil, Ladislav – spisovatel; vlastivědný pracovník

* 26. 12. 1861 Adamov, okr. Blansko

† 02. 10. 1935 Brno

Místa působení: Brno; Luleč, okr. Vyškov; Osová Bítýška, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: sídelní kanovník v Brně; autor teologických knih

Literatura: *Kdy zemřeli...? 1967–1970 a 1935–1936*. Praha 1970.

KROK

3

Ročník 8/2011

Kulturní
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

ÚVODNÍK

Úvodník – *Helena Veličková* 1

ROZHOVOR

Zobrazit krásu myšlenky – *Helena Veličková s Janou Jemelkovou* 3

Zámek v Čechách pod Kosířem se dočká zásadní rekonstrukce
– *Miloš Korhoň s Radovanem Raštákem* 9

JUBILEA

Z jednoho pramene s Irenou Šindlářovou – *Bohumír Kolář* 12

Z recitálu Ireny Šindlářové 13

Aktivní sedmdesátiny komeniologa Františka Hýbla
– *Jaroslav Štekbauer* 16

VÝTVARNÁ KULTURA

Trienále umenia knihy Martin 2010 – *Jarmila Kováčová, Jiří Olič* 18

Krásné moravské židle pro celý svět – *Anežka Šimková* 23

INTERKULTURNÍ VZTAHY

Olomoucká multikulturní tradice již od středověku – *Jiří Fiala* 26

Pátrání téměř detektivní – *Ivan Čech* 35

O umění diplomacie: Nesnáze západních diplomatů
v Číně 18. století – *Julia Lovellová* 39

Veduty slezských měst a staré mapy Slezska – *Lubomír Novotný* 44

ETIKA

Nebezpečné milosrdenství – *Karel Plocek* 45

ŘEČ SYMBOLŮ

Podzimní Morana (fejton) – *Helena Veličková* 48

KNIOVNICTVÍ

Ohlédnutí za Knihou v 21. století – *Milada Písková* 50

Unikátní nález aneb Hráčské stopy ve Vědecké knihovně
– *Rostislav Krušínský* 52

DIVADLO

Fráňa Šrámek se vrátil do Olomouce (recenze)
– *Marie Čermáková Obršálová* 55

KNIHY Z REGIONU

Útes – kniha, která se dá číst, vidět a dokonce poslouchat (recenze)
– *Jindřich Garčic* 56

Knihy o moravském baroku ozářila temné století (recenze)
– *Ondřej Jakubec* 58

Otazníky na zlomu epoch (recenze) – *Igor Lisový* 61

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI 63

Na obálce výřez z obrazu Jany Jemelkové: *Letní slunovrat*
(šablonový tisk, ruční papír, 1994)

Celé číslo je ilustrováno obrazem Jany Jemelkové.

KROK • Kulturní revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 8., číslo 3, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědná redaktorka: Mgr. Olga Chmelíčková,
e-mail: olga.chmelickova@vkol.cz

Redakční rada:

PhDr. Renáta Fífková,
e-mail: fífkova@vmo.cz

Mgr. Nela Chládková
e-mail: nela@vkol.cz

RNDr. Lenka Prucková,
e-mail: pruckova@kmo.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. července 2011

Vlastivědné muzeum v Olomouci
ve spolupráci
s Vědeckou knihovnou v Olomouci

Vás zve na výstavu

Jiří Suchý

Velký sál VMO

19. října 2011–29. ledna 2012

Vernisáž 18. října 2011
v 17 hodin

Beseda s Jiřím Suchým
19. října 2011 v 16.00
ve Václavkově sále VMO

Výstava se koná pod záštitou
hejtmana Olomouckého kraje
Ing. Martina Tesaříka.

www.vmo.cz, www.vkol.cz

Z obsahu:

Helena Veličková s Janou Jemelkovou

**Miloš Korhoň s Radovanem Rašťákem
o rekonstrukci zámku
v Čechách pod Kosířem**

Trienále umenia knihy Martin 2010
- Jarmila Kováčová, Jiří Olič

Pátrání téměř detektivní - Ivan Čech

**Olomoucká multikulturní tradice
již od středověku - Jiří Fiala**

Nebezpečné milosrdenství
- Karel Plocek

**Unikátní nález karet
ve Vědecké knihovně v Olomouci**
- Rostislav Krušínský

3